

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomie

Diplomová práce

Posouzení úrovně hospodaření vybraných měst

Bc. Šárka Fejfarová

© 2024 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Šárka Podlipná

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Jičín

Název práce

Posouzení úrovně hospodaření vybraných měst

Název anglicky

Economic analysis of selected towns

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zhodnocení úrovně hospodaření vybraných měst. Naplnění cíle bude dosaženo rozbořením hospodaření měst za období 5 let. Získané výstupy budou podkladem pro zhodnocení finančního zdraví měst, vymezení rizik a navržení doporučení pro případné zlepšení hospodaření.

Metodika

Teoretická část diplomové práce bude zaměřena na popis veřejného sektoru a veřejné správy. Dále se práce bude zabývat soustavou rozpočtů v České republice a rozpočty územních samosprávných celků, což zahrnuje skladbu příjmů a výdajů rozpočtu, rozpočtový proces, projednání, schválení, plnění a další.

Praktická část se bude věnovat zhodnocení hospodaření vybraných měst. Jedná se o města Nová Paka a Hořice v Podkrkonoší. Nová Paka je městem mého bydliště a Hořice je město, které se nachází v blízkosti Nové Paky, má obdobný počet obyvatel. Ve zkoumaných letech se zaměřením na rozpočtový proces, vývoj celkového salda rozpočtů a provozní salda rozpočtů. Práce bude analyzovat příjmy a výdaje rozpočtů a čím jsou ovlivněny, dále pak úvěry a celkovou zadluženost. V závěru práce bude provedeno porovnání hospodaření obou měst, jejich finančního zdraví, vymezení rizik a navržení doporučení.

Doporučený rozsah práce

60-80 stran

Klíčová slova

obec, hospodaření obce, rozpočet, rozpočtový proces, příjmy, výdaje

Doporučené zdroje informací

BRŮNA, Miroslav. Veřejná správa: se zaměřením na obce a kraje. 2. vyd. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2006, 87 s. ISBN 80-86976-09-2

LAJTKEPOVÁ, Eva. Veřejné finance. 2. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 2009, 160 s. ISBN 978-80-7204-618-8

PEKOVÁ, Jitka. Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-614-1

PEKOVÁ, Jitka. Hospodaření a finance územní samosprávy. Praha: Management Press, 2004. ISBN 80-726-1086-4.

PEKOVÁ, Jitka. Hospodaření obcí a rozpočet. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-859-6334-5.

PROVAZNÍKOVÁ, Romana; SEDLÁČKOVÁ, Olga. *Financování měst, obcí a regionů : teorie a praxe*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2789-9.

STIGLITZ, Joseph E. *Economics of the public sector*. New York ; London: W. W. Norton, 2000. ISBN 978-0-393-96651-0.

Předběžný termín obhajoby

2023/24 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. Ing. Jaroslav Homolka, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 28. 3. 2023

prof. Ing. Lukáš Čechura, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 29. 3. 2023

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 05. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Posouzení úrovně hospodaření vybraných měst" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 23.3.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala svému vedoucímu práce prof. Ing. Jaroslavu Homolkovi, CSc. za cenné rady a odborné vedení při vypracování této diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala Městskému úřadu v Nové Pace, především pak vedoucí finančního odboru, paní Ing. Květuši Podlipné - za ochotu a pomoc při získávání potřebných dat a informací.

V neposlední řadě patří poděkování mé rodině. Za podporu a pochopení nejen při psaní této diplomové práce, ale během celého studia.

Posouzení úrovně hospodaření vybraných měst

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je posouzení úrovně hospodaření dvou vybraných měst - Nová Paka a Hořice v Podkrkonoší. Práce je rozdělena do dvou částí.

Teoretická část se zabývá problematikou veřejných financí, kde podrobně popisují nejprve jejich vývoj a historii a následně se věnují hospodaření územních samosprávných celků z pohledu jejich příjmů, výdajů, majetku a finanční analýzy.

Praktická část diplomové práce se zaměřuje na samotné posouzení úrovně hospodaření měst Nová Paka a Hořice, konkrétně na jejich příjmovou a výdajovou stránku rozpočtů, hospodaření s majetkem, jejich zadluženost a jejich hodnocení prostřednictvím ukazatelů SIMU. K posouzení úrovně hospodaření měst byla použita analýza vybraných položek hospodaření a pomocí bazického indexu byl následně zachycen vývojový trend.

Závěr této práce obsahuje zhodnocení hospodaření obou měst. Zdůrazňuji zde především silné a slabé stránky v hospodaření a předkládám vlastní názory na jejich zlepšení.

Klíčová slova: obec, hospodaření obce, rozpočet, rozpočtový proces, příjmy, výdaje, veřejné finance, veřejná správa, dotace, daně

Economic analysis of selected town

Abstract

This diploma thesis aims to assess the level of the urban economy of two chosen towns; Nová Paka and Hořice in the Podkrkonoší region. The thesis is divided into two parts, theoretical and practical.

The theoretical part deals with the topic of public financing, where I thoroughly describe their history and development and I also focus on the economy of self-governed regions from the point of view of their revenue, expenditure, assets, and financial analysis.

The practical part of this diploma thesis focuses on the assessment of the urban economy of Nová Paka and Hořice, specifically on their revenue and expenditure in their budgets, management of their assets, their indebtedness, and their evaluation through SIMU indicators. I used the analysis of chosen economic items and then I used the basic index to record the development trend. The conclusion of this thesis includes the assessment of the urban economy of both towns. I emphasize mainly the strengths and weaknesses of the economy and I present some of my ideas for its improvement.

Keywords: municipality, municipality economy, budget, budget process, revenue, expenditure, public finance, public administration, grants, taxes

Obsah

1 Úvod.....	5
2 Cíl práce a metodika	6
2.1 Cíl práce	6
2.2 Metodika	6
3 Teoretická východiska	8
3.1 Veřejný sektor	8
3.2 Veřejná správa.....	9
3.2.1 Základní vymezení pojmu	9
3.2.2 Státní správa.....	10
3.2.3 Územní samospráva	10
3.3 Veřejné finance	11
3.3.1 První ekonomické názory a historický vývoj veřejných financí.....	11
3.3.2 Charakteristika veřejných financí a základní pojmy.....	13
3.3.3 Teorie fiskálního federalismu	15
3.3.4 Zásady fiskálního federalismu	16
3.3.5 Fiskální decentralizace.....	17
3.3.6 Veřejný rozpočet.....	18
3.4 Hospodaření územních samosprávných celků	21
3.4.1 Historie a postavení územní samosprávy.....	21
3.4.2 Předpoklady fungování územní samosprávy	23
3.4.3 Územní rozpočet a mimorozpočtové fondy	24
3.4.4 Struktura územního rozpočtu.....	26
3.5 Příjmy územních rozpočtů	28
3.5.1 Daňové příjmy	29
3.5.2 Nedaňové příjmy.....	30
3.5.3 Kapitálové příjmy	30
3.5.4 Transfery	30
3.6 Výdaje územních rozpočtů.....	30
3.7 Majetek obce, hospodaření s majetkem	31
3.7.1 Hospodaření s majetkem územních samosprávných celků.....	31
3.8 Finanční analýza, kontrola, audit	32
4 Vlastní práce.....	34
4.1 Město Nová Paka	34
4.1.1 Vybrané ukazatele příjmů a výdajů	36
4.1.2 Rozbor příjmů.....	39

4.1.3	Rozbor výdajů	47
4.1.4	Saldo rozpočtu.....	51
4.1.5	Finanční analýza	51
4.2	Město Hořice v Podkrkonoší	58
4.2.1	Rozbor příjmů	62
4.2.2	Rozbor výdajů	69
4.2.3	Saldo rozpočtu.....	74
4.2.4	Finanční analýza	74
5	Výsledky a diskuse	81
5.1	Shrnutí hospodaření obce Nová Paka.....	81
5.2	Shrnutí hospodaření obce Hořice v Podkrkonoší	81
6	Závěr.....	82
7	Seznam použitých zdrojů.....	85
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	87
8.1	Seznam obrázků	87
8.2	Seznam tabulek.....	88
8.3	Seznam grafů.....	89

1 Úvod

Moje diplomová práce nese název *Posouzení úrovně hospodaření vybraných měst*. Toto téma jsem si zvolila ze dvou důvodů. První důvod je ryze osobní - jsem občankou Nové Paky a zajímalo mě, jaká je úroveň hospodaření ve městě, kde od narození žiji. Chtěla jsem se dozvědět více o tom, co moje město pro své občany dělá, kam investuje a jak si hospodaření Nové Paky bude stát v porovnání s nejbližším stejně velkým městem - Hořice v Podkrkonoší. Mým druhým důvodem výběru tohoto tématu je fakt, že jsem na podobné téma psala již svoji bakalářskou práci. Toto téma je mi jednoduše blízké, a ačkoliv jsem svůj dosavadní profesní život zasvětila jinému oboru - konkrétně oboru bankovníctví - oblast veřejných financí mě velmi zajímá.

V teoretické části mé diplomové práce se nejprve zabývám veřejnými financemi z obecného hlediska, tedy co je to veřejný sektor, veřejná správa a veřejné finance na primární, základní úrovni. Okrajově se v této části věnuji i popisu historie veřejných financí a teorii fiskálního federalismu. Teoretická část se dále zaměřuje na samotné územní samosprávné celky, kde se věnuji nejen historii a předpokladům pro jejich fungování, ale také je tato část zaměřena na územní rozpočet, jeho strukturu, mimorozpočtové fondy a především pak popis příjmů a výdajů územních samosprávných celků. Závěr teoretické části mé diplomové práce je věnován oblasti hospodaření s majetkem obce a také oblasti finanční analýza, kontrola a audit.

Praktická část diplomové práce zahrnuje nejprve stručnou charakteristiku obou měst. Následně jsou prezentovány a analyzovány souhrnné výsledky jejich hospodaření za sledované období 2018 – 2022, porovnán vývoj rozpočtového hospodaření a pomocí bazického indexu zachycen trend jeho vývoje. V další části práce je pak provedena analýza jednotlivých příjmových a výdajových položek, zhodnocení zadluženosti, hospodaření s majetkem a finančních možností obou samospráv, při současném poukázání na rozdíly v jejich hospodaření. Soustava státem sledovaných informativních a monitorujících ukazatelů pak v rámci finanční analýzy poskytne ucelený obraz o hospodaření sledovaných měst za celé pětileté období. V návaznosti na shrnutá zjištění jsou v samotném závěru práce navržena vlastní doporučení na zlepšení hospodaření vybraných měst do budoucna.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Kromě prvotních teoretických východisek bylo cílem této diplomové práce posoudit, jak vybrané obce ve sledovaném období hospodařily, v jaké kondici byly jejich finance, jak se samospráva starala o svůj majetek, jak vysokému zadlužení čelily a jak si vedly v hodnocení jejich hospodaření nezávislým auditorem a státem prostřednictvím ukazatelů SIMU. Diplomová práce se zabývala jak příjmovou, tak výdajovou stránkou rozpočtu vybraných obcí. V návaznosti na výsledky analýzy jednotlivých položek bylo možné následně navrhnout i doporučení na zlepšení hospodaření vybraných obcí do budoucna.

2.2 Metodika

Teoretická část:

- Veřejná správa (vysvětlení pojmů veřejná správa, státní správa a samospráva)
- Veřejné finance (vymezení základních pojmů, historie veřejných financí, fiskální federalismus, pojem veřejný rozpočet)
- Hospodaření územního samosprávného celku (historie a předpoklady fungování územní samosprávy, rozpočet územní samosprávy)
- Příjmy a výdaje rozpočtu (vymezení pojmů běžný a kapitálový rozpočet, příjmy a výdaje)
- Majetek obce a finanční analýza

Praktická část:

- Charakteristika obcí Nová Paka a Hořice v Podkrkonoší (poloha, počet obyvatel, vybavenost)
- Analýza plnění rozpočtu vybraných obcí v letech 2018 – 2022 (analýza souhrnných příjmových a výdajových položek, salda a provozního salda - pomocí bazického indexu následně analýza vývojového trendu rozpočtu)
- Analýza jednotlivých příjmových položek rozpočtu vybraných obcí (příjmy daňové, nedaňové, kapitálové, dotace - zpracováno do tabulek a grafů)
- Analýza jednotlivých výdajových položek rozpočtu vybraných obcí (výdaje běžné a kapitálové, provázanost s investičními dotacemi a budováním majetku - zpracováno do tabulek a grafů)

- Finanční analýza (monitor SIMU, analýza vývoje salda a provozního salda, vývoje zadluženosti a likvidity)
- Doporučení pro zlepšení (doporučení týkající se příjmové i výdajové stránky rozpočtu posuzovaných obcí)

3 Teoretická východiska

3.1 Veřejný sektor

Veřejný sektor, část národního hospodářství, je důležitou částí každého demokratického ekonomického systému. Jedná se o specifickou část ekonomiky, kde se prolínají vztahy a činnosti mezi jednotlivými subjekty, z nichž jedním z nich je vždy stát, případně město, obec. Můžeme říct, že vznik a existence veřejného sektoru je spojena se zásahy do ekonomiky ze strany státu. Veřejný sektor má své vlastní, speciální zásady rozhodování, kde do čistě ekonomického vztahu nabídky a poptávky vstupují občané, a to prostřednictvím politického procesu. Veřejný sektor se zásadně odlišuje od sektoru soukromého, a to primárně tím, že není založen na principu vykazování zisku, protože na fungování získává finanční prostředky z veřejných rozpočtů. „*Jinými slovy, můžeme tedy veřejný sektor definovat jako tu část ekonomiky:*

- *kteřá zabezpečuje veřejné statky pro obyvatelstvo mimo trh na neziskovém principu,*
- *o množství a kvalitě, jejíž produkce (tj. o produkci veřejných statků) se nerozhoduje na trhu, ale tzv. veřejnou volbou,*
- *kteřá je financována veřejnými financemi, tj. z prostředků rozpočtové soustavy,*
- *kteřá je řízena veřejnou správou (státní správou a územní samosprávou),*
- *kteřá podléhá veřejné kontrole občanů.*“ (Lajtkepová, 2009:13)

Veřejný sektor se ve vyspělých zemích označuje spíše pojmem smíšená ekonomika. Smíšená ekonomika je spojením sektoru jak veřejného, tak soukromého kde „*můžeme definovat smíšenou ekonomiku jako typ takového ekonomického systému, kde vedle sebe existují a jsou různými vazbami propojeny:*

- *soukromý a veřejný sektor*
- *soukromé a jiné typy vlastnictví (státní, municipální, církevní apod.)*
- *dva základní mechanismy koordinace ekonomických aktivit: tržní a veřejný (prostřednictvím veřejných a vládních institucí).*“ (Lajtkepová, 2009:13)

Zdravá ekonomika státu se v dnešní době vyznačuje schopností kombinovat tržní a veřejný mechanismus. Zatímco pro tržní mechanismus je stěžejní cena, veřejný mechanismus je založen na zásadách státu. Ideální kombinace těchto mechanismů se řeší již celé 20. století, avšak k „výsledku“, který typ je vhodnější a efektivnější, se stále nedošlo. Záleží totiž i na konkrétní situaci - oba mechanismy jsou prostě potřebné.

3.2 Veřejná správa

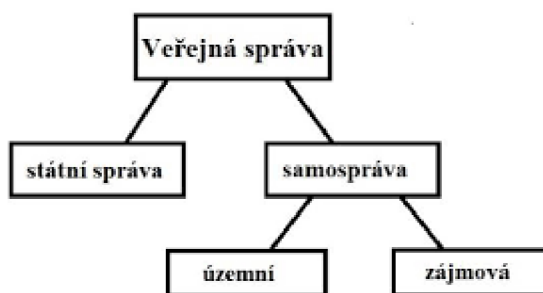
3.2.1 Základní vymezení pojmu

„Na veřejnou správu a její strukturu lze pohlížet ze dvou hledisek:

- 1) z hlediska toho, zda veřejnou správu vykonává stát svými orgány jakožto státní správu, či stát přenechává určitý okruh záležitostí na nestátní veřejnoprávní korporace, aby je spravovaly na samosprávném principu;*
- 2) z hlediska geografického, tzn. zda se jedná o ústřední, územní, případně místní správu.“ (Provazníková, 2009:11)*

Veřejná správa nemá v České republice ústavní ani zákonnou definici, nicméně v rámci historického vývoje se termín veřejná správa „zakotvil“ jako nadřazený pojem státní správě a samosprávě. Je zajímavé sledovat vývoj podílu realizace veřejné správy, kdy před rokem 1990 byla pouze státní správa, a tedy veškerá realizace veřejné správy byla v rukou státu. Nicméně od roku 2003 se trend obrátil a nyní jsou to právě obce a kraje, kdo nese „tíhu“ výkonu veřejné správy. *„Veřejnou správu budeme chápat jednak jako činnost (vydávání správních aktů, spravování, službu, dozor apod.) a jednak jako souhrn institucí, které tuto činnost přímo či zprostředkovaně vykonávají. V teorii se takovému chápání říká „správa ve smyslu funkčním“ (materiálním) a „správa ve smyslu organizačním“ (formálním).“ (Brůna, 2006:7)*

Obrázek č. 1: Schéma veřejné správy

Zdroj: BRŮNA, Miroslav. Veřejná správa: se zaměřením na obce a kraje.

3.2.2 Státní správa

Státní správa je součástí správy veřejné, je vykonávaná státem a představuje realizaci moci výkonné. Výkonný charakter státní správy je vytváření, vykonávání zákonů. Pro výkon veřejné správy používá stát především tyto státní orgány:

- vláda
- ministerstva
- ostatní ústřední správní úřady
- odborné územní správní úřady

Kromě výkonné moci patří k činnostem státní správy i činnost podzákonná. To znamená, že státní správa je v různé míře na zákony vázáná a to celým právním řádem. Případně i právními předpisy, které správní orgány vydávají na základě zákonů.

Státní správa má také charakter nařizovací. „*Ten nejvýrazněji vyjadřuje mocenskou pozici orgánů státní správy ve vztahu k těm, vůči nimž je vykonávána, a projevuje se v závaznosti a vynutitelnosti normativních a individuálních správních aktů (vyhlášky a nařízení, resp. správní rozhodnutí či jiné dokumenty, zakládající, zrušující nebo deklarující práva a povinnosti adresátů).*“ (Brůna, 2006:14)

Stanoví-li zákon (čl. 105 Ústavy)¹ může být výkon státní správy svěřen orgánům územní samosprávy. Jedná se o přenesení státní správy ze státu na nestátní subjekt, konkrétně pak na kraje či obce, které pak vykonávají tzv. přenesenou působnost krajů či obcí. Činnosti, které jsou svěřeny do přenesené působnosti krajů a obcí, zákonodárce pečlivě zvažuje. V České republice označujeme tento proces jako smíšený model.

3.2.3 Územní samospráva

Vývoj územní samosprávy je úzce spjat s vývojem a úlohou státu, má dlouhou historii a její vývoj v jednotlivých státech nebyl totožný. Územní samospráva vznikala buď přirozeně (obce, města, municipality) nebo uměle (z vůle státu, jako vyšší stupeň územní samosprávy na regionální úrovni). Z historického hlediska můžeme nalézt první prvky místní samosprávy již ve starém Řecku a Římě ve 12. století, ale územní samospráva prošla velkým a zajímavým vývojem. Můžeme najít období s extrémně centralizačními tendencemi, a to převážně v době světových válek, naopak od druhé poloviny 20. století probíhalo období s opačnými tendencemi, a to období výrazně autonomní, decentralizované.

¹ Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky - <https://www.psp.cz/docs/laws/constitution.html>

„K tomu, aby mohla územní samospráva existovat a realizovat svoje funkce, je třeba v daném státě vytvořit legislativní a ekonomické předpoklady.“ (Provazníková, 2009:16)

V České republice existuje z hlediska územní samosprávy dvoustupňový systém tvořený obecními a krajskými úřady. Z hlediska obcí a krajů stanovuje základní právní principy a úpravy Ústava, dále pak zákon č. 128/2000 Sb. o obcích a zákon č. 129/2000 Sb. o krajích. Jak již bylo zmíněno, působnost krajů a obcí se rozděluje na samostatnou a přenesenou. Brůna ve své knize popisuje vztah krajů a obcí v rámci jednotlivých působností takto: *„při výkonu samostatné působnosti jsou obce i kraje na stejné úrovni, nejsou si vzájemně podřízené a nadřizené, limitem pro jejich činnost je pouze zákon (a na jeho základě vydané právní předpisy). Avšak při výkonu přenesené působnosti jsou krajské orgány vůči orgánům obcí obvykle v úloze odvolacích, dozorových a kontrolních orgánů.“ (Brůna, 2006:18).*

Pro obce je specifické dělení podle rozsahu výkonu státní správy v přenesené působnosti. Zákon o obcích č. 128/2000 Sb., část první, hlava třetí, §61 prezentuje přenesenou působnost obcí takto:

(1) Přenesená působnost ve věcech, které stanoví zvláštní zákony, je:

- a. v základním rozsahu svěřeném obci vykonávána orgány obce určenými tímto nebo jiným zákonem nebo na základě tohoto zákona; v tomto případě je území obce správním obvodem,*
- b. v rozsahu pověřeného obecního úřadu (§ 64) vykonávána tímto úřadem,*
- c. v rozsahu obecního úřadu obce s rozšířenou působností (§ 66) vykonávána tímto úřadem.²*

3.3 Veřejné finance

3.3.1 První ekonomické názory a historický vývoj veřejných financí

Starověk, tady se poprvé setkáváme s pojmem veřejných financí. V trochu pozměněné podobě, než jak je známe dnes, ale už tenkrát existovaly jisté formy daní a poplatků, které byly vybírány primárně pro financování období válek. Vznikají zde také první názory a doporučení od tehdejších učenců. Byl to právě Aristoteles, kdo rozlišoval ekonomiku na činnost čestnou (zvyšování blahobytu společnosti) a nečestnou (hromadění peněz).

² <https://sagit.cz/info/sb00128>

Zásadní obrat ve vývoji ekonomického myšlení přišel v 15. století se vznikem merkantilismu. Tento ekonomický směr formoval první hospodářsko-politické zásady, které tehdejší státy uplatňovaly. Merkantilisté se zaměřovali především na bohatství ve formě peněz (zlata) a jsou spojováni s rozvojem mezinárodního obchodu.

Merkantilistické názory se ale postupem času staly nedostačující, a tak nastupuje nový směr - klasická politická ekonomie. Její vznik je spojován s hospodářskými a společenskými proměnami v období 17. a 18. století, kdy se ekonomie vyčlenila z kmene společenských věd jako věda samostatná. Klasická ekonomie se zaměřovala především na minimalizaci státních zásahů do ekonomiky a jejím důležitým představitelem je Adam Smith (1723-1790), který je autorem jednoho z nejslavnějších ekonomických děl *Pojednání o podstatě a původu bohatství národů* (1776). „*V každém státě by měli poddaní přispívat na výdaje na správu státu tak, aby to co nejlépe odpovídalo jejich možnostem, tj. úměrně důchodu, kterého pod ochranou státu požívají.*“ (Lajtkepová, 2009:32)

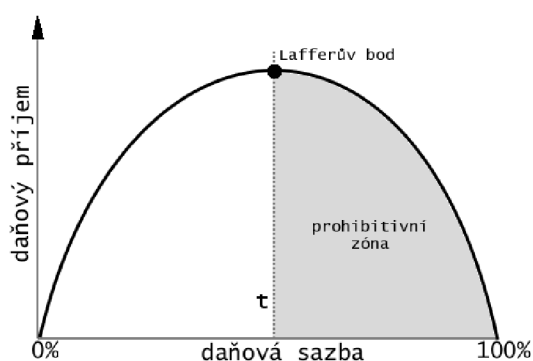
Nastupuje německá historická škola, ekonomický směr, který se snažil najít pravdu o hospodářství zkoumáním historie. Základním principem byl odmítavý postoj ke klasické ekonomii. Friedrich List (1798-1848), předchůdce historické školy, vycházel z přesvědčení, že klasická politická ekonomie vyhovuje pouze Anglii a všeobecná ekonomická teorie neexistuje. Představitelé historické školy můžeme rozdělit na starší historickou školu a mladší historickou školu.

Dalším proudem v historii veřejných financí je neoklasická škola. Ta se dělila na dvě období - předkeynesiánský neoklasicismus a keynesiánství. Typickým znakem neoklasiků bylo zaměření na mikroekonomii, pokoušeli se o matematizaci ekonomických věd. Další charakteristikou neoklasicismu je myšlenka, která se týká zásahů státu do hospodářství, a to pouze pokud se tím zvýší bohatství společnosti. Nicméně myšlenky neoklasiků byly vyvráceny Velkou hospodářskou krizí, kdy se ukázalo, že tržní mechanismus se není schopen sám vracet do rovnováhy při plném užití všech zdrojů. Nastupuje tedy období keynesiánství, jehož hlavním představitelem je John Maynard Keynes (1883-1946), „*profesor Cambridgeské university, ekonom i politik, muž, který svými názory rozpoutal skutečnou revoluci názorů na makroekonomické otázky.*“ (Lajtkepová, 2009:34) V reakci na probíhající velkou hospodářskou krizi Keynes zdůrazňoval potřebu velkých státních zásahů do ekonomiky. Především pak využití rozpočtového deficitu v období deprese s cílem oživení ekonomiky. S keynesiánstvím je také spojená teorie cyklické vyrovnanosti státního rozpočtu, což byl velký zásah do tehdejší zažité hospodářské praxe. Do té doby se státní

rozpočet sestavoval vždy jako vyrovnaný a případný deficit by byl považován za nejen ekonomický, ale i morální poklesek.

Kdo se naopak stavěl proti zásahům států do ekonomiky byli monetaristé, představitelé nekonzervativních proudů v ekonomii. „*Tvrdí, že státní zásahy do ekonomiky jsou cizorodým prvkem (šokem), které ekonomiku spíše vychylují z rovnováhy, než jí k rovnováze pomáhají.*“ (Lajtkepová, 2009:36) Nejvýznamnějším monetaristou je bezesporu Milton Friedman, (1912-2006), americký ekonom a držitel Nobelovy ceny za ekonomii z roku 1976. Nastupující ekonomika strany nabídky pokračuje v odmítání zásahů státu do ekonomiky a stanovuje za hlavní cíl vrácení tržnímu mechanismu všechna jeho práva. Ekonomie strany nabídky pracuje s úvahami o změnách v daňových systémech, konkrétně pak významná vazba mezi daňovými sazbami a nabídkou, která je reprezentována hrubým domácím produktem. Výsledkem těchto úvah je potom Lafferova křivka. Autorem je Arthur Laffer (1940 - současnost), který sám sebe za původce této myšlenky nepovažuje, ale byl to právě on, kdo nakreslil tuto křivku, a to v jedné newyorské restauraci.

Obrázek č. 2: Lafferova křivka

Lafferova křivka

Zdroj: WIKIPEDIE [online]. 2023 [cit. 2023-07-12]. Lafferova křivka. Dostupné z WWW: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Lafferova_k%C5%99ivka>.

3.3.2 Charakteristika veřejných financí a základní pojmy

Peníze - prostředek směny, uchovatel hodnoty a zúčtovací jednotka. Peníze svoji podobu v průběhu let několikrát změnily - barter, zlato, papírové bankovky. Co se ale nezměnilo, je jejich potřeba a to, jak významně ovlivňují život každého z nás. Každý den je používáme při placení za zboží či služby, a obecně vzato nám umožňují udržovat určitý životní standard. Peníze mohou být ale chápány i jako bohatství, pak už nemluvíme pouze o hotovostních či bezhotovostních penězích, ale započítáváme k nim i nejrůznější aktiva, která

může člověk vlastnit. Nejen člověk, ale i stát, kraj, obec a pak už mluvíme o veřejných penězích - takových, které patří a slouží všem lidem.

Veřejné finance patří mezi nejdůležitější nástroje veřejné politiky a pomocí nich existuje a funguje veřejný sektor. Důležitým významem veřejných financí je jejich praktičnost. Poskytují totiž veřejnosti úplný přehled nejen o velikosti a struktuře veřejných příjmů a výdajů, ale i nakládání s finančními prostředky rozpočtu. Veřejné finance mají různé definice, které jsou si ale v zásadě velmi podobné. Můžeme například říci, že se jedná o peněžní vztahy, které „*vznikají při získávání, rozdělování a použití finančních prostředků nutných pro činnost veřejných (neprivátních) institucí (včetně různých transferů, zejména do sociální oblasti aj.). Jeden ze subjektů vztahů, je stát, krajský úřad, obecní úřad nebo složka jimi zřízená.*“ (Dittrichová, Ptatscheková, Jindra, 2010:167)

Veřejné finance jsou založeny na třech principech, které je díky svým specifikům odlišují od ostatních finančních vztahů. Jedná se o princip nenávratnosti, neekvivalence a nedobrovolnosti.

- Nenávratnost - zaplacením daně nevzniká nárok na její vrácení či proplacení
- Neekvivalence - v okamžiku zaplacení daně nevíme, na co přesně bude použita a dále tu neplatí pravidlo, kolik jsem zaplatil, tolik dostanu zpátky
- Nedobrovolnost - placení daní je uzákoněno legislativou

Veřejné finance úzce souvisí s fiskální politikou státu. Stát zasahuje do národní ekonomiky primárně za účelem jejího pozitivního rozvoje a hlavní podstatou fiskálních funkcí státu je zasahovat do ekonomiky prostřednictvím státních financí. Tři základní fiskální funkce = Tři funkce veřejných financí.

Alokační funkce souvisí s rozmístěním finančních zdrojů do produkce pomocí veřejného rozpočtu a zajišťuje tím různé druhy veřejných statků. Alokační funkce tedy spočívá ve shromažďování a následném rozdělení finančních prostředků na realizaci, provedení různých veřejných statků, které pak poskytuje obyvatelům. Není přitom důležité, zda je výrobcem statků stát nebo soukromý sektor.

Redistribuční funkce patří mezi stěžejní fiskální funkce státu a jejím úkolem je spravedlivé přerozdělení veřejných prostředků. Cílem je minimalizovat důchodové a sociální rozdíly ve společnosti. „*Mezi hlavní redistribuční opatření v rámci fiskálních funkcí státu patří:*

- *daňová politika,*
- *výdajové programy státu: sociální a zdravotnická politika, vzdělávací programy aj.*

Z hlediska redistribuční funkce jde zejména o to:

- *kteřé daně (včetně jejich principů) budou vybírány,*
- *pro které skupiny obyvatel budou zejména zátěží,*
- *za jakých podmínek budou ukládány příslušné druhy daní. (Dittrichová, Ptatscheková, Jindra, 2010:167)*

Stabilizační funkce využívá státní rozpočet jako prostředek pro splnění určitých cílů fiskální politiky, např. snižování míry nezaměstnanosti, vyrovnaná platební bilance, stimulační ekonomického růstu aj.

3.3.3 Teorie fiskálního federalismu

Fiskální federalismus - relativně nová součást teorie veřejných financí - chápeme jako pojem federalismus v širším pojetí. Nehledíme na něj jen z hlediska politického, kde by tento pojem zahrnoval pouze systémy založené na federativním uspořádání, ale i z hlediska ekonomického. Protože každý veřejný sektor má povahu sektoru federativního, a to díky tomu, že fiskální rozhodnutí jsou rozdělena mezi různé stupně řízení a správy. Z toho vyplývá, že fiskální federalismus platí pro fungování systému ve veřejné správě obecně. Výraz fiskální je vyjádřením, že se zabývá finančními vazbami a výraz federalismus nemá nic společného s uspořádáním státu, ale poukazuje na víceúrovňové uspořádání rozpočtové soustavy.

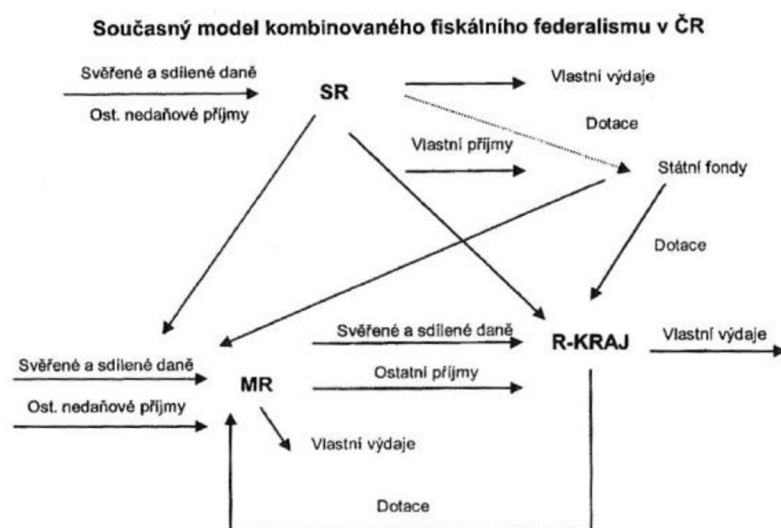
„Můžeme říci, že současné problémy fiskálního federalismu se týkají zlepšení ekonomického a politického rozhodování vlád a veřejného sektoru a jeho ústředním bodem je zkoumání finančních vztahů mezi ústřední vládou a nižšími správními úrovněmi v rámci veřejného sektoru. Zabývá se optimálním přiřazením příjmů, rozdělením odpovědnosti za zabezpečování a financování veřejných statků mezi jednotlivými články, či úrovněmi fiskálního systému.“ (Provazníková, 2015:37)

V 80. a 90. letech minulého století rostl odklon od velké ústřední vlády. A to z důvodu rozmachu funkcí a rolí veřejného sektoru, které vedly až k nedůvěře v ústřední vlády tržní ekonomiky. Probíhaly různé reformy veřejné správy, které přerozdělovaly funkce a pravomoci na nižší úrovně vlády, územní samosprávy. *„Hledáním optimální míry decentralizace veřejného sektoru na nižší vládní úrovně a zvýšení efektivity a zkvalitnění*

při financování potřeb veřejného sektoru se zabývá fiskální decentralizace.“ (Provazníková, 2015:38)

Česká republika využívá v současné době kombinovaný model fiskálního federalismu s jistými decentralizačními prvky. Nicméně ještě před rokem 1990 byl v tehdejší Československu používán silně centralizovaný model s vysokou mírou přerozdělování a velmi nízkou mírou finanční soběstačnosti nižších územních rozpočtů. Obce a kraje nejsou v současné době zcela finančně soběstačné, nicméně na základě zákona o rozpočtovém určení daní proudí do rozpočtů obcí daně důchodového typu a daň z přidané hodnoty (DPH), díky kterým finanční soběstačnost obcí pomalu roste.

Obrázek č. 3: Současný model kombinovaného fiskálního federalismu v ČR

Zdroj: PROVAZNÍKOVÁ, Romana a Olga SEDLÁČKOVÁ. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe.*

3.3.4 Zásady fiskálního federalismu

a. Rozdílnost

Rozpočtové uspořádání by mělo uznávat rozdíly preferencí obyvatel ve složení veřejných statků na určitém území a zároveň by nemělo vyvíjet tlak na obce, aby zajišťovaly stejný objem veřejných statků bez ohledu na preference obyvatel.

b. Centralizace přerozdělování

Redistribuční funkci fiskální politiky provádí ústřední vláda.

c. Centralizovaná stabilizace

Stabilizační a prorůstovou politiku provádí ústřední vláda.

d. Zajištění minimální úrovně základních veřejných služeb

Ústřední vláda garantuje všem občanům minimální úroveň základních veřejných statků a služeb (sociální zabezpečení, zdravotnické služby, školství). A to bez ohledu na to, v jaké oblasti občané žijí.

e. Vyrovnání fiskální pozice

Ústřední vláda zajišťuje vyrovnání minimální úrovně základních veřejných statků pro jednotlivé oblasti.

f. Lokační neutralita

Ústřední vláda usiluje o minimalizaci rozdílů v jednotlivých oblastech.

3.3.5 Fiskální decentralizace

Fiskální decentralizace označuje proces, ve kterém se zvyšuje důležitost a úloha regionálních a municipálních vlád a jejich rozpočtů. Popisuje přesun kompetencí a odpovědnosti na nižší úrovně vlády - na územní samosprávy. Tento trend se neprojevuje ve všech zemích z časového hlediska stejně, nicméně od 70. až 80. let jej používají všechny demokratické státy.

„Fiskální federalismus vychází z předpokladu, že poskytování veřejných statků a služeb na lokální úrovni je efektivnější a hospodárnější - lépe odpovídá preferencí obyvatel, umožňuje přímou participaci občanů a jejich účinnější kontrolu.“ (Provazníková; 2015:42)

Významný vliv má v tomto ohledu i politický faktor, který souvisí s demokratizací veřejné správy a prosazováním myšlenky subsidiarity³ veřejné správy. V rámci Evropské unie zobecňuje principy územní samosprávy Evropská charta místní samosprávy. Decentralizaci můžeme realizovat třemi způsoby:

- **Decentralizace daňových příjmů a výdajových kompetencí**

Míra decentralizace závisí na podílu místní vlády z celkových rozpočtových příjmů a výdajů. Čím je podíl místní vlády vyšší, tím vyšší je i decentralizace země.

- **Decentralizace pouhých veřejných výdajů**

Rozdíl skutečných a požadovaných příjmů je krytý dotacemi ústřední vlády.

³ respektování pravomocí organizačně nižších úrovní; princip, podle kterého by ústřední správní orgány (úřady) měly vykonávat pouze ty úkoly, jež nelze provést na úrovni místní, bezprostřední, tj. přenesení rozhodování na co nejnižší, bezprostřední úroveň

- **Zvýšení pravomocí ve výkonu výdajové či příjmové politiky se neuskutečňuje**
Je zřízena na větší spoluúčasti místních vlád při rozhodování o veřejných statcích, ale beze změn v jejich financování.

Výhody fiskální decentralizace:

- **Efektivnost výdajových rozhodnutí a jejich způsobu financování**
- **Vyšší elasticita geografických a individuálních preferencí**
- **Užší vazba mezi voliči a politiky, intenzivnější kontrola ze strany občanů**
- **Možnost experimentování při poskytování či zajištění služby**
- **Decentralizační teorém - ztráta efektu z centralizace**

3.3.6 Veřejný rozpočet

„Pojem rozpočet neboli budget je slovo anglické, které vzniklo ze starofrancouzského boulette což znamenalo kožený vak na peníze.“⁴

„Rozpočet v nejširším slova smyslu se rozumí přehled vydání nějakého soukromého nebo veřejného hospodářství pro určité období a přehled příjmů taktéž pro určité rozpočtové období.“⁵

Z historického hlediska je rozpočet chápán jako produkt historického vývoje společnosti a její ekonomiky. Státní rozpočet vznikl jako reakce na vzrůstající společenské potřeby. První příčinou jeho vzniku byly potřeby na financování válečných výdajů a tlumení následků přírodních kalamit. Na našem území vznikly první veřejné rozpočty již za vlády Marie Terezie. V této době se jednalo skutečně jen o fiskální politiku, tedy politiku státní pokladny. S růstem významu státního rozpočtu se zvýšila i úloha rozpočtové politiky, která se tak stává nejmocnější součástí hospodářské politiky státu.

Určité prvky státního rozpočtu můžeme spatřit již v otrokářské a feudální společnosti. Vznik státního rozpočtu, jako subjektu státní regulace, však můžeme spojovat až s kapitalistickou společností.

Veřejný rozpočet se řadí mezi základní prostředek veřejné politiky státu a označujeme jím rozpočet na jakékoli vládní úrovni. Na každé vládní úrovni je rozpočet brán jako nástroj pro splnění cílů a úkolů a je předmětem pozornosti široké veřejnosti. Rozpočet je vždy

⁴ Ottův slovník naučný sv. IV., J. Otto, Praha 1981, s. 223

⁵ Všeobecný slovník právní Fr. Xaver Veselý Praha 1899

sestavován jako vyrovnaný, schodkový nebo přebytkový. Rozpočty České republiky tvoří soustavu rozpočtů a v nejobecnějším pojetí představují tyto druhy:

- Státní rozpočet
- Rozpočty regionů
- Rozpočty obcí a měst
- Ostatní veřejné rozpočty

Z výše uvedených rozpočtů je nejdůležitější rozpočet státní, do kterého je odváděna největší část daní a poplatků a od kterého se pak odvíjí rozpočty ostatní.

Hlavní společné znaky veřejných rozpočtů:

- rozpočet je vždy spojen s určitou úrovní vlády
- samostatnost - je stanovena podle velikostí příjmů, která je dána zákonem
- na veřejný rozpočet můžeme pohlížet z několika úhlů:
 - **peněžní fond**, který využívá principy nenávratnosti, neekvivalence, nedobrovolnosti
 - **bilance** příjmů a výdajů, kdy rozpočet musí být vždy vyrovnaný
 - **finanční plán**, který se sestavuje na rozpočtové období
 - **nástroj**, kterým řídíme veřejnou politiku
- rozpočtová opatření, která řeší změny v rozpočtu

Veřejné rozpočty můžeme popsat jako finanční plány sestavované na určité rozpočtové období, které je souhlasné pro celou rozpočtovou soustavu. Rozpočtovým obdobím je pro většinu zemí kalendářní rok, ale najdou se i výjimky (např. USA).

V mnoha zemích je běžné, že se kromě veřejných rozpočtů vytváří i takzvané rozpočtové výhledy. Podle zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, část druhá, §3 odstavec 1 je střednědobý výhled rozpočtu „*nástrojem územního samosprávného celku a svazku obcí sloužícím pro střednědobé finanční plánování rozvoje jeho hospodářství. Sestavuje se na základě uzavřených smluvních vztahů a přijatých závazků zpravidla na 2 až 5 let následujících po roce, na který se sestavuje roční rozpočet (§ 4).*“⁶

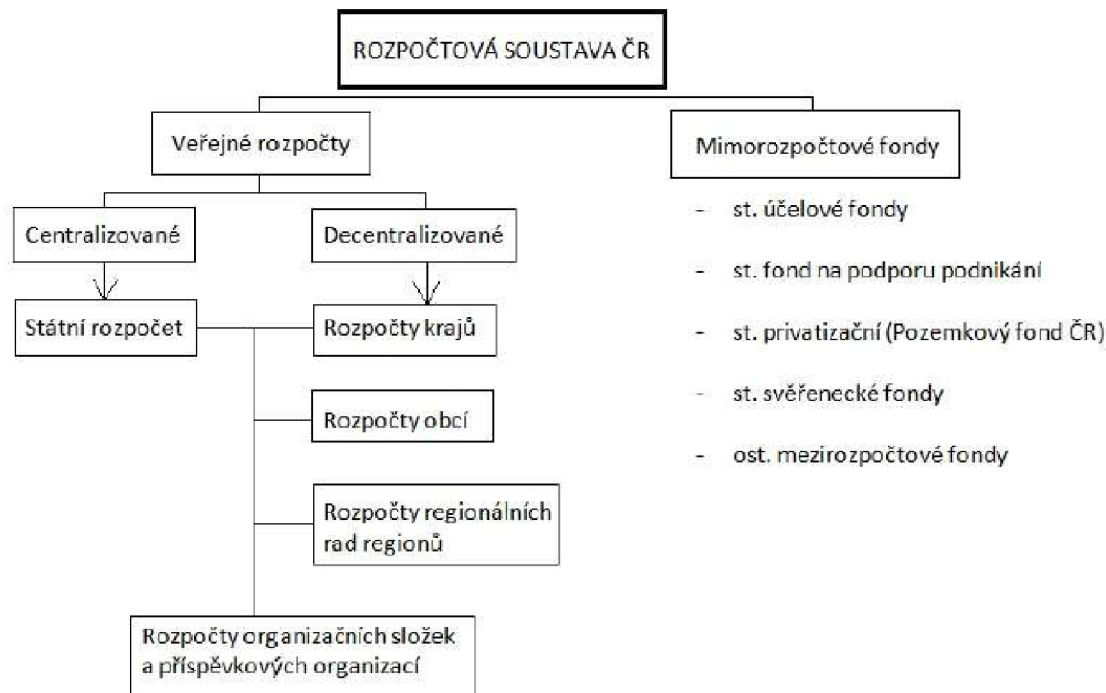
⁶ <https://sagit.cz/info/sb00250>

Samotné sestavování rozpočtu se řídí příslušnými zákony a musí dodržovat zásadu každoročního sestavování, jednotnosti a úplnosti, reálnosti a pravdivosti, účelovosti a vyrovnanosti a publicity. Po vypracování je rozpočet projednáván a schvalován buď zákonodárným sborem (rozpočet státní) nebo orgány územní samosprávy (rozpočet obecní).

V případě, že rozpočet není schválen do začátku nového rozpočtového období, je potřeba hospodařit podle tzv. rozpočtového provizoria a to až do doby schválení rozpočtu. Rozpočtové provizorium je upraveno zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

Soubor všech veřejných rozpočtů spolu s mimorozpočtovými fondy nazýváme rozpočtovou soustavou. Veřejné rozpočty zahrnují rozpočet státní a rozpočty krajské a obecní. Mimorozpočtové fondy obsahují státní účelové fondy a fondy krajů a obcí. Státní účelové fondy nejsou tedy součástí státního, krajského ani obecního rozpočtu. Mají vlastní příjmy a rozhodující si o svých výdajích sami. Nevyčerpané finanční prostředky se na konci roku nevrací zpět do státního rozpočtu, ale převádějí se do dalšího roku.

Obrázek č. 4: Rozpočtová soustava ČR

Zdroj: MUNI [online]. 2023 [cit. 2023-07-14]. Rozpočtová soustava ČR. Dostupné z WWW: <
<https://is.muni.cz/el/law/podzim2015/NP101Zk/um/59663404/?lang=en>>

3.4 Hospodaření územních samosprávných celků

3.4.1 Historie a postavení územní samosprávy

Jak bylo již jednou zmíněno, územní samospráva prošla rozporuplným vývojem. Většina válek v minulosti vznikala za účelem získání nového území a přírodního bohatství, které se na něm nacházelo. A tak státy vznikaly a zanikaly, měnila se politická a ekonomická moc a s postupnou decentralizací aktivit státu vyniká i důležitost územní samosprávy.

Velkou změnu ve fungování územní samosprávy přineslo zejména 20. století. Po druhé světové válce se stále intenzivněji požadovalo rozdělení ekonomické a bezpečnostní úlohy státu mezi stát a územní samosprávu. Vývoj územní samosprávy významně ovlivnila teorie fiskálního federalismu, která rozvinula ekonomickou funkci územní samosprávy. „*Teorie fiskálního federalismu se zabývá především finančními vazbami, nicméně nemůže ohlédnout od procesu probíhající decentralizace a dekoncentrace⁷ věcných vazeb, kompetencí a odpovědnosti v rozhodování o netržních činnostech státu na územní samosprávu jako na nestátní subjekt. Proces decentralizace a dekoncentrace má specifické rysy a specifický průběh v jednotlivých zemích (vliv mají i historické tradice). Je specifický v posledních desetiletích i v rámci Evropské unie.*“ (Peková, 2011:86)

Vznik menších útvarů na území jednoho státu začal převážně kvůli potřebě lidí být si blíže. Společná komunikace, vytváření jazykových a kulturních vazeb, ale i ekonomické faktory - to vše mělo vliv na vznik tzv. sídelních útvarů na křižovatkách obchodních cest. Tyto sídelní útvary získávaly od panovníka různé výsady, jistou nezávislost na státu a tím začaly vznikat první územní samosprávy, zejména ve velkých městech.⁸ Sídelní útvary se začaly postupem času spojovat a touto přirozenou cestou daly vzniknout regionům a oblastem, které měly společnou geografickou polohu, charakter území a blízké jazykové, kulturní a etnické kořeny. Kromě přirozeného vývoje se ale začaly vytvářet regiony i uměle, a to jako vyšší stupeň územní samosprávy - „*normativních (právě zakotvených) v rámci vertikálního vnitřního státoprávního uspořádání.*“ (Peková, 2001:18)

Jak již bylo zmíněno v kapitole „Veřejná správa“, územní samospráva plní funkci samosprávnou, přenesenou nebo smíšenou a to v případě, že se jedná o kombinaci těchto funkcí. Rozsah působnosti územní samosprávy má pak vliv na objem příjmů a výdajů

⁷ dekoncentrace - snížení, nedostatek koncentrace, nesoustředěnost

⁸ V Praze se první městské části s prvky samosprávy objevují již ve 14. století.

územního rozpočtu. Pokud územní samospráva plní samostatnou i přenesenou působnost (tj. smíšenou), jedná se o realizaci, naplnění následujících oblastí:

- **Politická** - reprezentace demokratického systému na daném území, koordinátor vztahů (municipalita-region, municipalita-stát, region-stát)
- **Ekonomická** - odpovědnost za zabezpečení veřejných statků a vytvoření podmínek pro rozvoj obce z hlediska sociálně-ekonomického
- **Sociální** - zabezpečení sociální péče a sociálních služeb, usilování o sociální soudržnost
- **Územně-technická** - optimální využití územního plánu k různým aktivitám pro dlouhodobě udržitelný sociálně-ekonomický rozvoj

Územní samospráva je reprezentována volenými orgány, které reprezentují občany daného území. Zároveň by však orgány měly spolupracovat a budovat partnerství s občany. Ačkoliv je rozhodovací pravomoc stále v rukou volených orgánů, má zapojení občanů do práce v poradních orgánech pozitivní ekonomické dopady.

Územní samospráva má danou rozhodovací nezávislost, může v rámci mezi příslušného zákona vydávat vlastní, tzv. podzákoné předpisy.⁹ „*Základní principy územní samosprávy, míru rozhodovací autonomie¹⁰, kompetence, ale i odpovědnost stanoví v každé zemi ústava a příslušné zákony.*“ (Peková, 2011:37)

V posledních desetiletích je primárním úkolem větší prohloubení vztahů mezi municipalitami (resp. regiony) a státem. Forma partnerství mezi těmito dvěma subjekty se v jednotlivých státech liší, ale všude zůstává prioritou kvalitní spolupráce a dosažení stanovených priorit. I přes odlišnosti v jednotlivých zemích můžeme vymezit několik základních oblastí spolupráce mezi státem a územní samosprávou:

- Optimální rozdělní pravomocí
- Míra nezávislosti a odpovědnosti
- Zohlednění zájmů a preferencí
- Optimální rozdělení příjmů, hospodárnost, daňová pravomoc, finanční nezávislost
- Kontrola jednotlivých stupňů územní samosprávy
- Pomoc ze strany státu

⁹ Pro Českou republiku jsou to obecně závazné vyhlášky obce nebo kraje

¹⁰ Autonomie - funkční samostatnost, samospráva; svébytnost, nezávislost

- Spolupráce a součinnost
- Vytváření kompromisů

3.4.2 Předpoklady fungování územní samosprávy

Legislativní předpoklady

Zákony potřebné pro fungování územní samosprávy, vykonávání jejich funkcí, pravomocí, odpovědnosti a hospodaření. Územní samospráva není finančně nezávislá, a proto stát prostřednictvím legislativy může ovlivňovat její hospodaření, ačkoliv je územní samospráva nestátní subjekt. Legislativa upravuje:

- Postavení jednotlivých článků územní samosprávy, jejich působnost, pravomoci, odpovědnost
- Vnitřní členění územní samosprávy
- Vymezuje funkce územní samosprávy - samostatnou, přenesenou či smíšenou
- Určuje vztahy mezi státem a územní samosprávou
- Upravuje ekonomické předpoklady fungování územní samosprávy

Ekonomické předpoklady

Předpoklady, které umožňují územní samosprávě fungovat s jistou mírou finanční nezávislosti na státu. Mezi podstatné ekonomické předpoklady patří:

- Vlastnictví majetku a právo s ním hospodařit

Vlastnictví majetku je jedním z nejdůležitějších předpokladů pro existenci územní samosprávy. To, jak bude s majetkem nakládáno a jak bude využíván, je zcela v kompetenci příslušného subjektu územní samosprávy. Platí tu tedy pravidlo absolutní suverenity. Obce i regiony mohou vlastnit různé druhy nemovitého i movitého majetku. O způsobu jeho využívání rozhodují orgány obce a za svá rozhodnutí se zodpovídají svým občanům, voličům. Majetek slouží primárně k zabezpečování veřejných statků, ale lze jej využívat i jiným způsobem - pronájem, prodej - a tím získávat vlastní příjmy do rozpočtu. Vlastnictví majetku územního samosprávného celku předpokládá:

- rozvoj lokálního a regionálního veřejného sektoru
- existence a rozvoj podnikatelské činnosti měst, obcí a regionů
- možnosti získání bankovního úvěru
- ovlivnění bonity a ratingu města, obce, regionu

- Vlastní finanční prostředky a vlastní rozpočet

„Hospodaření podle vlastního rozpočtu, který je páteří finančního systému každého subjektů územní samosprávy (obce, regionu, příp. sdružení obcí, regionů), je předpokladem nezávislosti územní samosprávy jako nestátního subjektu na státu. Je důležitým předpokladem rozhodovací pravomoci, ale také odpovědnosti každého subjektu územní samosprávy za svá rozhodnutí ve finanční oblasti. Územní samospráva musí mít právo rozhodovat o části svých příjmů. S tím je spojena tzv. daňová pravomoc, tzn. právo uvalovat daně na své občany.“ (Peková, 2011:73)

3.4.3 Územní rozpočet a mimorozpočtové fondy

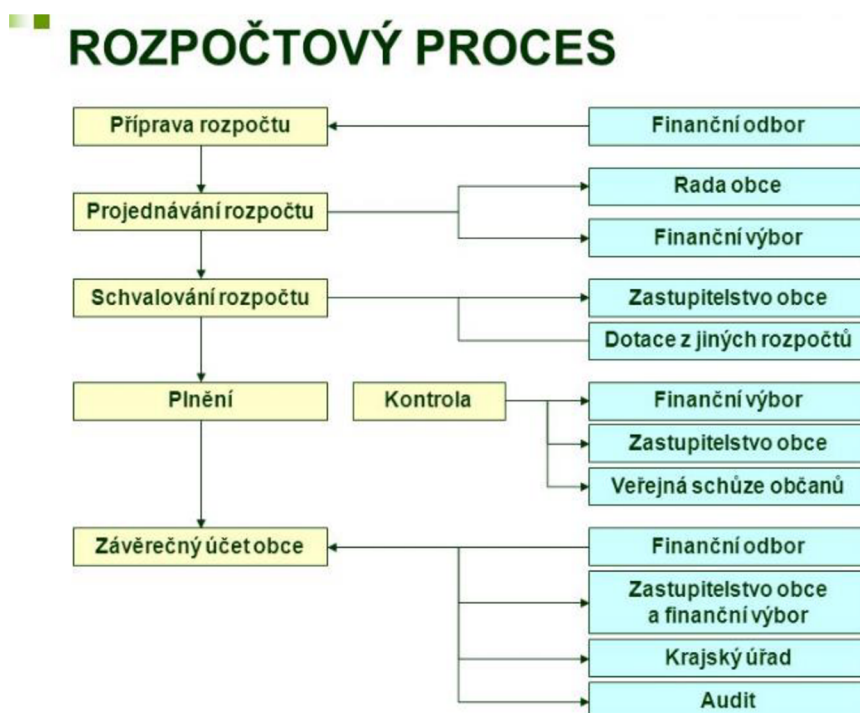
Podstatou finančního systému subjektů územní samosprávy je územní rozpočet a vedle něj pak existují i různé mimorozpočtové fondy. Sestavování rozpočtu a hospodaření podle něj je ze zákona povinné, ale vytváření mimorozpočtových fondů je už v kompetenci územní samosprávy.

Základní požadavky na finanční systém územní samosprávy vytvořily evropské charty místní a regionální samosprávy, ale ideální a všeobecný systém financování potřeb obcí a regionů neexistuje. Každá země má svá specifika v hospodaření, struktuře rozpočtu, v míře decentralizace atd.

Rozpočet obce, regionu je jedním z rozhodujících nástrojů fungování územní samosprávy. Největší důraz je kladen na optimální přiřazení příjmů, hlavně pak daňových, tzv. rozpočtové určení daní¹¹. Tento faktor nám ovlivňuje i míru samofinancování a míru finanční soběstačnosti obce, regionu.

¹¹ Rozpočtové určení daní stanovuje, do jakého rozpočtu příslušná daň nebo její část plyne.

Obrázek č. 5: Rozpočtový proces obce

Zdroj: PEKOVÁ, Jitka. Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR.

Výše uvedené etapy rozpočtového procesu jsou využívány v celé rozpočtové soustavě. V rámci rozpočtového procesu se také musí dodržovat jednotlivé rozpočtové zásady:

- Každoroční sestavování
- Reálnost a pravdivost
- Úplnost a jednotnost
- Vyrovnanost
- Hospodárnost a efektivnost
- Finanční kontrola a účetní audit
- Publicita

Finanční systém územní samosprávy obsahuje nejen rozpočet, ale jeho součástí mohou být i decentralizované mimorozpočtové fondy - účelové a neúčelové. Častěji se setkáme s fondy účelovými. Obecně se ale nedoporučuje vytvářet velký počet těchto fondů, protože: „čím více se vytváří účelových mimorozpočtových peněžních fondů na úrovni územní samosprávy, tím více dochází k dělení omezených veřejných příjmů uvnitř finančního

systemu obce, regionu. Finanční prostředky v některých mimorozpočtových finančních fondech stačí pokrýt potřeby, v jiných nemusí stačit. Zpravidla je velkým problémem zvolit vhodné stabilní a dostatečně výnosné příjmy pro jednotlivé mimorozpočtové fondy, a to jak s ohledem na jejich objem, tak dynamiku ve vztahu k financování dané potřeby a její dynamiky v čase.“ (Peková, 2011:230)

U mimorozpočtových peněžních fondů je nezbytná přísná účelovost. Finanční prostředky z těchto fondů tedy mohou být použity pouze na konkrétní, předem stanovené potřeby, což může vést i k situaci, že nám v některých účelových fondech peníze přebývají a naopak jinde naopak chybí. Převod finančních prostředků mezi jednotlivými fondy ale není povolen, resp. pouze ve fázi schvalování rozpočtu na další rok.

3.4.4 Struktura územního rozpočtu

Rozpočet obcí a krajů v detailním třídění příjmů a výdajů upravuje rozpočtová skladba, která umožňuje v rámci rozpočtu rozdělit územní rozpočet na běžný a kapitálový. Díky tomuto rozdělení můžeme přehledně analyzovat nejen využití daňových i nedaňových příjmů, ale i nutnost využívání návratných příjmů na financování investic a únosnou výši dluhové služby. Běžný (provozní) rozpočet je rozvaha běžných příjmů a výdajů, které se zpravidla opakují každý rok a vztahují se k danému rozpočtovému roku. Běžný rozpočet by měl být přebytkový, tedy příjmy vyšší než výdaje. Je-li vyrovnaný, znamená to, že obec je schopna svými běžnými příjmy pokrýt pouze běžné výdaje. Deficitní rozpočet sděluje skutečnost, že obec již není schopná svými provozními příjmy financovat provozní výdaje. Oba případy poukazují na neschopnost obce pokrýt svoji dluhovou službu.

Tabulka č. 1: Schéma běžného rozpočtu

Příjmy	Výdaje
<ul style="list-style-type: none"> * daňové - svěřené daně - sdílené daně - místní (a regionální) daně - správní poplatky (daně) 	<ul style="list-style-type: none"> - všeobecné veřejné služby (veřejná správa apod.) - veřejný pořádek (policie, hasiči, apod.) - vzdělání - péče o zdraví (veřejné zdravotnictví atd.) - bydlení - komunální služby - na podnikání - ostatní běžné výdaje (nahodilé, placené pokuty apod.) - placené úroky - běžné dotace jiným rozpočtům
<ul style="list-style-type: none"> * nedaňové - uživatelské poplatky za služby - příjmy z pronájmu majetku - příjmy od vlastních neziskových organizací - zisk z podnikání - ostatní 	
<ul style="list-style-type: none"> * přijaté transfery - běžné dotace ze státního rozpočtu - běžné dotace ze státních fondů - od územních rozpočtů - ostatní běžné příjmy (nahodilé, přijaté dary, sankce, apod.) 	
(Saldo - přebytek)	(Saldo - schodek)

Zdroj: PROVAZNÍKOVÁ, Romana a Olga SEDLÁČKOVÁ. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe.*

Oproti tomu kapitálový rozpočet obsahuje příjmy, které využíváme pro financování investičních potřeb, a nevztahují se jen k danému rozpočtovému roku, přesahují toto období. Jedná se o příjmy a výdaje jednorázové a neopakující se. Kapitálový rozpočet napomáhá ke kumulaci zdrojů, díky kterým získáváme dlouhodobá aktiva.

Jestliže se výdaje rovnají příjmům, hovoříme o vyrovnaném kapitálovém rozpočtu. Deficitní je v okamžiku, kdy jsou kapitálové výdaje vyšší než kapitálové příjmy, v opačném případě hovoříme o rozpočtu přebytkovém.

Tabulka č. 2: Schéma kapitálového rozpočtu

Příjmy	Výdaje
- z prodeje majetku - kapitálové přijaté dotace z rozpočtové soustavy - příjmy z půjček - příjmy z emise vlastních obligací - přebytek běžného rozpočtu - dary na investice apod.	- na investice - kapitálové dotace jiným rozpočtům - na nákup obligací, akcií - poskytované střednědobé a dlouhodobé půjčky - splátky dříve přijatých půjček - krytí deficitu běžného rozpočtu

Zdroj: PROVAZNÍKOVÁ, Romana a Olga SEDLÁČKOVÁ. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe.*

3.5 Příjmy územních rozpočtů

Příjmy územních rozpočtů, stejně jako u rozpočtu státního, třídí v každé zemi platná rozpočtová skladba, klasifikace. Teorie fiskálního federalismu považuje za žádoucí, aby příjmy územních rozpočtů byly:

- **Dostatečné výnosné** - s cílem vytvořit finanční soběstačnost
- **Závislé na aktivitě obce, regionu** - taková aktivita, kterou může územní samospráva do jisté míry ovlivnit (většina nedaňových příjmů)
- **Rovnoměrně rozložené** - k zabezpečení veřejných statků z pohledu prostorového i časového
- **Plánovatelné** - krátkodobě, střednědobě, dlouhodobě
- **Administrativně nenáročné**

V posledních letech sílí tlak na posilování a vytváření vlastních příjmů územních rozpočtů z důvodů zvýšení finanční soběstačnosti a nezávislosti. Obecně lze příjmy územních rozpočtů rozdělit do čtyř základních skupin: **daňové příjmy, transfery a dotace, nedaňové příjmy** (nenávratné příjmy) a **úvěry či půjčky** (tzv. návratné příjmy).

„Rozhodující skupinou příjmů rozpočtů obcí a krajů v ČR, jak absolutně, tak relativně, jsou nenávratné příjmy. Z ekonomického hlediska je můžeme rozdělit vlastní a cizí.“
(Peková, 2011: 443)

„Nenávratné příjmy územních rozpočtů jsou nejdůležitějším zdrojem financování potřeb lokálního a regionálního veřejného sektoru. Představují finanční vztahy tvorby územních rozpočtů na principu nenávratnosti, neekvivalentnosti a nedobrovolnosti. Tvoří

největší část příjmů územních rozpočtů. V běžném rozpočtovém hospodaření jsou zpravidla rozpočtovým omezením.“ (Peková, 2011:238)

3.5.1 Daňové příjmy

Daňové příjmy tvoří největší část příjmů rozpočtů obcí a krajů. Podle toho, do jakého veřejného sektoru plynou, se dělí na daně svěřené, jejichž výnos neplyne do státního rozpočtu, ale přímo do rozpočtu obce (např. daň z nemovitých věcí) a na daně sdílené. Z celostátního výnosu sdílených daní jde pak do rozpočtu obcí konkrétní podíl daný zákonem (daň z přidané hodnoty, daň z příjmů fyzických a právnických osob).

Klíč, na základě kterého se inkaso daní přerozděluje mezi jednotlivé příjemce (obce, kraje, stát), je daný zákonem č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení daní. Tento zákon se v čase několikrát změnil, a to pozitivně ve vztahu k obcím. Během posledních 15ti let došlo například ke zrušení propočtu podle 14ti velikostních kategorií obcí (podle počtu obyvatel), došlo k zavedení nových kritérií (rozloha obce, počet žáků školských zařízení zřizovaných obcí), postupně vzrostly podíly obcí na sdílených daních (z 20,59 % až na 25,84 %) atd.

Obce mají aktuálně nejvyšší podíl na daních v historii České republiky, a také nejvyšší podíl finanční samostatnosti. Poslední změna rozpočtového určení daní, která se týká obcí, nabyla účinnosti od 1. 1. 2021 a podle ní se obcím rozděluje:

- 25,84 % z celostátního hrubého výnosu dané z přidané hodnoty
- 25,84 % z celostátního hrubého výnosu daní z příjmu fyzických a právnických osob
- 1,5 % z celostátního hrubého výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti rozdělený dle přepočteného počtu zaměstnanců
- 100 % výnosu daně z příjmů právnických osob, kdy poplatníkem je sama obec
- 100 % výnosu daně z nemovitých věcí, které se nachází na území dané obce

K daňovým příjmům patří také správní a místní poplatky. Správní poplatky vymezuje zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích a náleží obci za vykonané správní úkony. Místní poplatky vymezuje zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích. Místními poplatky jsou např. poplatek ze psa, poplatek ze vstupného, poplatek za užívání veřejného prostranství, poplatek za provoz systému shromažďování, sběru, přípravy, třídění, využívání a odstraňování komunálních odpadů atd.

3.5.2 Nedaňové příjmy

Mezi nedaňové příjmy patří především příjmy z vlastní činnosti (příjmy z pronájmu majetku, příjmy z reklam, příjmy z finančního majetku), příjmy z prodeje nekapitálového majetku, přijaté sankční platby a přijaté splátky půjčených prostředků. Na rozdíl od daňových příjmů, může obec u těchto příjmů jejich výši ovlivnit.

3.5.3 Kapitálové příjmy

Kapitálové příjmy jsou příjmy z prodeje dlouhodobého majetku (hmotného, nehmotného a finančního). Patří sem příjmy z prodeje pozemků, příjmy z prodeje nemovitostí, příjmy z prodeje akcií a dluhopisů a dary na pořízení dlouhodobého majetku.

3.5.4 Transfery

Transfery jsou finanční prostředky poskytované obcím ze státního rozpočtu, mimorozpočtových fondů nebo vyšších stupňů samospráv k financování veřejných výdajů. Transfery mohou být investiční i neinvestiční, účelové i neúčelové.

3.6 Výdaje územních rozpočtů

Struktura výdajů, které jsou hrazeny z rozpočtu obce, je velmi pestrá. Při sestavování výdajové stránky rozpočtu musí obec vycházet především z toho, co ji ukládají zákony (zákon č.128/2000 Sb., o obcích, zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů). Jedná se o tzv. mandatorní, tedy povinné výdaje, které musí obec uhradit na základě zákonů, smluv nebo jiných závazků (mzdy a platy v rozpočtové a příspěvkové sféře, platy zaměstnanců a vlastní provoz obecního úřadu, výdaje na hospodářský provoz základních a mateřských škol apod.).

Celkové výdaje obcí můžeme z ekonomického hlediska rozdělit na:

- výdaje běžné – týkající se běžného provozu obce a jí zřízených příspěvkových organizací
- výdaje kapitálové – na investiční záměry obce, do modernizace a rozšíření infrastruktury

Základní pravidlo mezi příjmy a výdaji, tzv. pravidlo rozpočtového omezení říká, že žádný subjekt, včetně obce, nemůže vydat víc, než činí jeho rozpočtové příjmy.

3.7 Majetek obce, hospodaření s majetkem

„Mají-li územní samosprávné celky plnit své základní funkce, musí mít nejen demokraticky zvolené orgány samosprávy, ale i odpovídající majetkovou základnu. Vlastnictví majetku je důležitým předpokladem existence územní samosprávy. V demokratickém společenském systému je vlastnictví majetku chápáno jako součást základních práv a svobod. Každý má právo vlastnit majetek a vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu.“ (Provazníková, 2015:209)

Územní samosprávné celky mají právo se svým majetkem nakládat samostatně, mohou vstupovat do smluvních vztahů a nakupovat, prodávat či pronajímat majetek zcela bez zásahu státu či jiných státních orgánů veřejné správy.

Majetek územní samosprávy lze rozdělit podle základních funkcí na majetek, který slouží veřejně prospěšným účelům, k municipálnímu či regionálnímu podnikání nebo k výkonu samosprávy. Způsob, jakým územní samospráva hospodaří s majetkem a jak jej využívá, ovlivňují různé faktory:

- strategie samosprávy
- tržní poptávka
- situace na trhu s nemovitostmi
- podnikatelské schopnosti

Vlastnictví majetku územních samosprávných celků je zahrnuto jak v Ústavě, tak v zákoně o obcích a zákoně o krajích. Pro územní samosprávné celky nebyl přijat žádný samostatný zákon, který by upravoval vlastnictví majetku, a tak jej upravuje Ústava ČR, hlava sedmá, čl. 101, která územním samosprávám dává označení veřejnoprávní korporace s pravomocí vlastnit majetek a hospodařit s ním dle vlastního rozpočtu.

3.7.1 Hospodaření s majetkem územních samosprávných celků

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení) stanovuje, že obec musí o svůj majetek pečovat a starat se o jeho rozvoj. Dále musí obec majetek využívat hospodárně a účelně, musí ho chránit před zničením, poškozením, odcizením či zneužitím a musí vést evidenci majetku pomocí inventarizace.

Inventarizaci majetku rozdělujeme na řádnou (ke dni účetní uzávěrky) nebo mimořádnou. Výsledkem inventarizace je seznam majetku obce - tzv. pasport majetku, který by měl obsahovat následující údaje: identifikace, lokalizace, vlastnické vztahy, cena, způsob

ocenění, technické parametry, způsob užití, ekonomické parametry. Dále pak údaje o pořízení pasportu a osoba zodpovědná za správnost.

Obce mohou s majetkem nakládat následujícími způsoby:

- Pronájem, prodej, darování, zapůjčení či propachtování¹²
- Vkládání majetku do zakládaných právnických osob
- Svěřování majetku svým příspěvkovým organizacím
- Vkládání majetku do dobrovolných svazků obcí
- Ručení majetkem
- Pojišťování majetku
- Zdědění majetku
- Vytváření majetku výstavbou či nákupem

„Pro obce a kraje je vhodná struktura majetku klíčovou, ale i složitou otázkou, protože hospodaření s ním ovlivňuje soubor veřejných statků a služeb poskytovaných občanům. Hospodaření s majetkem by mělo vycházet z dlouhodobých strategií a priorit územních celků, vyjádřených v programech rozvoje obcí a krajů, územních plánech, regulačních plánech, cenové mapě, rozpočtovém výhledu apod.“ (Provazníková, 2015:215)

3.8 Finanční analýza, kontrola, audit

Finanční analýza je nezbytnou součástí hospodaření územní samosprávy a napomáhá při zkvalitňování finančního rozhodování. Je také důležitým nástrojem řízení územní samosprávy. Finanční analýza zkoumá kromě hospodaření jako celku i pozitivní a negativní faktory, které měly na minulé hospodaření vliv a snaží se informace z nich získané využít ve svůj prospěch. Kvalitní finanční analýza má za úkol odstraňovat negativní vlivy působící na hospodaření územní samosprávy a naopak podporovat faktory pozitivní. Nezbytnou součástí finanční analýzy je i analýza majetku a jeho efektivní využívání územní samosprávou.

Hlavní oblasti finanční analýzy:

- **Běžná část rozpočtu (běžné hospodaření)**

Zaměřuje se na analýzu hospodaření v běžné části rozpočtu, analýzu druhů příjmů a výdajů, analýzu finančních nezávislostí, analýzu salda běžného

¹² Nový typ smluvního vztahu, který zavedl občanský zákoník - zákon č. 89/2012 Sb.

rozpočtu, analýzu dosahovaných úspor, analýzu efektivnosti, analýzu zajišťování a financování oprav a údržby a analýzu vytváření a využití rezerv.

- **Kapitálová část rozpočtu**

Zkoumá analýzu využívání návratných příjmů a analýzu hospodaření s majetkem.

Finanční analýza se soustřeďuje na odhalení silných a slabých stránek a analýzu příležitostí a hrozeb příslušné územní samosprávy. Finanční analýza je úzce spojena s analýzou finančních toků příjmů a výdajů, které jsou zachyceny v účetnictví každé územní samosprávy. Pro samotné hodnocení hospodaření územní samosprávy se využívají různé ukazatele - stavové, tokové, rozdílové, poměrové, a další.

Finanční analýza je také významným předpokladem účinné vnitřní a vnější **kontroly** územní samosprávy. Vnitřní kontrola pracuje na základě předem daných postupů a pravidel a jejím cílem je:

- ovlivnit efektivnost řízení hospodaření,
- zjišťovat chyby v řízení, hospodaření a s tím související navržené postupů pro jejich předcházení
- zabezpečit správnost, věrohodnost a úplnost účetních zápisů

Součástí vnější kontroly územních samosprávných celků je **audit**. Ten provádí nezávislý auditor s odbornou způsobilostí, aby se zaručila nestrannost a objektivnost při hodnocení hospodaření samosprávy. „*Audit si klade za cíl prozkoumat a ověřit konsolidované účetní výkazy.*“ (Peková, 2011:234)

Audit rozdělujeme na vnitřní (prováděný nezávislým orgánem přímo u subjektu územní samosprávy) a vnější, zákonný (prováděný auditorem nezávislým na účetní jednotce).

4 Vlastní práce

4.1 Město Nová Paka

„Novopacko je podivuhodně tajemným místem, kde si snad daly schůzku všechny síly přírodních a duchovních světů. V křížích, či dalších geometrických tvarech a bodech, se prolínají v jakési odvážné symbióze protikladů, ale i v laskavosti, která tak lehce může sklouznout do světů netušených. Nová Paka je tím snad předurčena svojí polohou; není ani v kraji, ani v horách, ani v Českém ráji. Prostě koketuje v přírodě, duchovnu, citech, v bláznovství. V každém případě je to zvláštní zapomenutý ráj pro lidi, kteří netouží být v místech slavných, ale v jiných a zahleděných do sebe. Myslím, že tohle všechno se projevilo v povaze a jednání obyvatel města a projevuje se to dodnes. Je zde cítit snaha být prvním anebo alespoň zvláštním. Proto tolik slavných rodáků, proto tolik pozoruhodností. Nebojím se říci, že na Nové Pace je nejkrásnější její okolí. Snad to způsobuje krevelově zbarvená půda, tvary kopců, které v sobě skrývají pohádkové poklady drahých kmenů, ale stojí za to sestoupit dolů do takřka desetitisícového města, ležícího v trojúhelníku slávy vlastně tři hradů (Kumburk, Pecka, Levín).“¹³

Nová Paka, nacházející se mezi význačnými turistickými oblastmi Českého ráje a Krkonoš, vznikla na počátku 14. století. Nová Paka je městem¹⁴ s 8 857 obyvateli a svojí rozlohou zabírá asi 2 868 ha půdy. Město se nachází v nadmořské výšce 427 m n. m, má 12 obecních částí, 144 ulic a 2 692 adres. Nová Paka je obec s rozšířenou působností a pověřeným obecním úřadem.

V současné době je město Nová Paka členem těchto sdružení:

- **MAS Brána do Českého ráje o.s. (MAS = místní akční skupina)** je sdružení měst a obcí ležících mezi Českým rájem a Krkonošemi.
- **Lázeňský mikroregion** je svazek obcí v okrese Jičín, Hradec Králové a Trutnov, který vznikl v roce 2000. Cílem svazku je koordinovat celkový rozvoj území mikroregionu, sdružuje 23 obcí.

¹³ Zdroj: Nová Paka [online]. [cit. 2024-02-11]. Z minulosti Nové Paky. Dostupné z WWW: <<https://www.munovapaka.cz/z/z%2Dminulosti%2Dnove%2Dpaky/d-37408/p1=69789>>.

¹⁴ Podle zákona o obcích je za město považována obec, která má alespoň 3 000 obyvatel (pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády) anebo obec, která byla městem přede dnem 17. května 1954 (pokud o to obec resp. Město požádá předsedu Poslanecké sněmovny).

- **Novopacko – dobrovolný svazek obcí** má za cíl propagovat Geopark Český ráj a turisticky významné území Českého ráje.
- **Svaz měst a obcí ČR** je otevřenou zájmovou nestrannou a nevládní organizací, založenou jako zájmové sdružení právnických osob.

Město Nová Paka je známé i díky významným rodákům. Slavný sochař Stanislav Sucharda – autor pomníku Palackého v Praze, jeho mladší bratr Vojtěch Sucharda – autor dřevorezeb apoštolů pro poškozený Staroměstský orloj, Bohumil Kafka - autorem snad největší jezdecké sochy na světě (Jana Žižky na Vítězkách v Praze).

Nesmíme opomenout ani fakt, že Nová Paka je nalezištěm drahých kamenů, které jsou k vidění v městské Klenotnici a muzeu, kde můžeme obdivovat rozsáhlou sbírku achátů, jaspisů, ametystů, křišťálů a v neposlední řadě i zbytky zkamenělého prvohorního pralesa.

4.1.1 Vybrané ukazatele příjmů a výdajů

Tabulka č. 3: Vývoj příjmů a výdajů Nové Paky za období 2018 – 2022 v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
1. Daňové příjmy	132 925	141 533	133 742	146 740	167 687
2. Nedaňové příjmy	25 287	26 979	25 534	40 815	32 769
3. Kapitálové příjmy	4 503	11 653	2 065	6 267	33 311
4. Přijaté dotace	36 426	70 184	88 754	92 826	45 884
Příjmy celkem	199 144	250 369	250 095	286 648	279 652
5. Běžné výdaje	140 245	138 788	163 641	166 817	177 485
6. Kapitálové výdaje	73 176	51 161	91 362	104 793	123 809
Výdaje celkem	213 421	189 949	255 002	271 610	301 293
Saldo příjmů a výdajů	-14 277	60 420	-4 908	15 038	-21 641
Provozní saldo	49 914	62 546	45 529	65 596	65 624
Bazický index v %	2018	2019	2020	2021	2022
1. Daňové příjmy	100	106	101	110	126
2. Nedaňové příjmy	100	107	101	161	130
3. Kapitálové příjmy	100	259	46	139	740
4. Přijaté dotace	100	193	244	255	126
Příjmy celkem	100	126	126	144	140
5. Běžné výdaje	100	99	117	119	127
6. Kapitálové výdaje	100	70	125	143	169
Výdaje celkem	100	89	119	127	145

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Celé pětileté období, snad kromě prvního roku 2018, provázely mimořádné události, které si vyžádaly mimořádná opatření a s nimi spojené i mimořádné výdaje. Závěr roku 2019 a především roky 2020 a 2021 poznamenala pandemie covid-19, rok 2022 zase začátek válečného konfliktu na Ukrajině.

Nulový ekonomický růst, dvouciferná inflace, vysoké ceny energií, nevyzpytatelný vývoj pandemie i válečného konfliktu - to byly hlavní rysy, které ve sledovaných letech 2018 – 2022 ovlivnily nejen ekonomiku a finance obce Nové Paky, ale v podstatě život nás všech.

Rok 2018, který byl z pohledu následujících událostí na dlouho rokem „normálním“, lze z ekonomického hlediska hodnotit pozitivně. Především díky, pro obce posíleného

RUD¹⁵ sdílených daní, inkasovala Nová Paka proti roku 2017 na daňových příjmech +15 miliónů Kč. Obec plně využila svůj investiční potenciál (tj. daňové příjmy + nedaňové příjmy + neinvestiční dotace - běžné výdaje) a volné finanční prostředky využila na investice (73 miliónů Kč). Samospráva v tomto roce posílila i výdaje běžné, celkem o 14 miliónů Kč (na 140 miliónů Kč). Saldo rozpočtu roku 2018 sice skončilo v záporných hodnotách -14 miliónů Kč, ale ekonomicky zajímavější údaj provozního salda (rozdíl běžných příjmů a běžných výdajů) ukázal velmi příjemných 50 miliónů Kč.

Rok 2019 byl krizí covid-19 zasažen až v samotném jeho závěru a výrazně hospodaření územního samosprávného celku neovlivnil. Přesto se tento rozpočtový rok Nové Paky z ekonomického pohledu jeví jako rok úspor. Daňové příjmy obec inkasovala ve výši téměř 142 miliónů Kč, tj. meziroční nárůst 6 %. Celkové příjmy skončily na hodnotě 250 miliónů Kč. Výdaje proti roku 2019 obec snížila jak běžné (-2 milióny Kč), tak především kapitálové (-22 miliónů Kč). Saldo rozpočtu vykázalo vysokou roční úsporu 60 miliónů Kč, provozní saldo skončilo na hodnotě 63 miliónů Kč.

Roky 2020 a 2021 byly roky výrazně ovlivněné krizí covid-19. Bilancování roku 2020 ukázalo pokles daňových příjmů Nové Paky o 8 miliónů Kč proti roku 2019. Původně plánovaný 7% růst by pro Novou Paku znamenal daňové příjmy ve výši 151 miliónů Kč, místo skutečně inkasovaných 134 miliónů Kč. Rok 2021 zaznamenal mírné oživení ekonomiky, růst cen, ale zároveň i růst mezd, což společně s novelizací RUD, opět ve prospěch obcí, mělo pozitivní dopad na příjmovou stránku rozpočtu, kde daňové příjmy dokonce převýšily inkaso roku 2019. Samospráva Nové Paky vhodně zareagovala na počínající finanční krizi a přes obrovský tlak na mimořádné výdaje v souvislosti s pandemií „de facto“ zmrazila běžné výdaje (164 miliónů v roce 2020 a 167 miliónů Kč v roce 2021). Tím zajistila stabilizaci a dobrou finanční kondici do dalších let. Na rozdíl od úspor ve výdajích běžných se samospráva Nové Paky v obou letech 2020 i 2021 rozhodla volné finanční prostředky investovat. Kapitálové výdaje roku 2020 dosáhly 91 miliónů Kč, roku 2021 dokonce 104 miliónů Kč. V obou letech byl překročen investiční potenciál obce při zapojení úspor roku 2019. Saldo rozpočtu 2020 skončilo na minusové hodnotě 5 miliónů Kč, provozní saldo plus 46 miliónů Kč. Saldo roku 2021, i přes vysoké kapitálové výdaje, vykázalo 21 miliónů Kč, provozní saldo pak 66 miliónů Kč. V souvislosti s bilancováním roků 2020 a 2021 je však třeba zmínit, že dopady krize covid-19 na rozpočet obce nebyly

¹⁵ RUD - rozpočtové určení daní

tak zřetelné, zejména díky podpoře státu. Kompenzační bonus, který vykrýval propad sdílených daňových příjmů, byl Nové Pace poskytnut v částce 11 miliónů Kč v roce 2020 a 2 milióny Kč v roce 2021. Na roky 2020 a 2021 lze celkově pohlížet jako na roky uměle dotované, což ekonomické výsledky zkresluje.

V únoru roku 2022 byla zahájena ruská invaze na Ukrajinu, která přinesla další negativní dopady do ekonomiky v podobě energetické krize a růstu inflace. V této souvislosti došlo ke značnému navýšení provozních výdajů obce, zejména v důsledku zvýšení cen energií. Nově se v rozpočtu obce objevují výdaje na pomoc Ukrajině a jejím obyvatelům, které však byly obci částečně kompenzovány ze státního rozpočtu. Díky mírnému postcovidovému oživení ekonomiky, ale hlavně díky inflaci, která dosáhla dvouciferných hodnot, obec profitovala na rychlém růstu daní. Daňové příjmy Nové Paky v roce 2022 dosáhly 168 miliónů Kč a byly o téměř 15 % vyšší než v roce 2021. K výraznému růstu došlo především u DPH (plus 12 miliónů Kč, tj. plus 16 % proti roku 2021). Příjmy roku 2022 výrazně navýšily také příjmy kapitálové ve výši 33 miliónů Kč, za prodej 16-ti stavebních pozemků. Samospráva i v tomto roce pokračovala v nastaveném trendu zastropování běžných výdajů. Absolutní číslo sice vzrostlo na 177 miliónů Kč, což je o 10 miliónů víc než v roce předchozím, procentně je to ale naopak pokles o 4 % z celkových výdajů. Kapitálové výdaje zaznamenaly v tomto roce největší objem proinvestovaných finančních prostředků za celé sledované pětileté období. V částce 124 miliónů Kč představovaly 43 % z celkových výdajů roku 2022. Saldo příjmů a výdajů -21 miliónů Kč, provozní saldo 66 miliónů Kč.

Porovnáním sledovaného období 2018 – 2022 pomocí **bazického indexu** můžeme potvrdit výše popsané skutečnosti. Daňové příjmy představují standardně stabilitu příjmové části rozpočtu. Ve sledovaném období ale vlivem nepředvídatelných okolností zaznamenaly poměrně turbulentní vývoj. V roce 2019 vidíme očekávaný 6% nárůst daňových příjmů následovaný propadem v roce 2020 na 101 % k bazickému roku 2018. Následující dva roky vlivem státních zásahů do ekonomiky a vlivem vysoké inflace daňové příjmy opět rostou. V roce 2021 na 110 % a v roce 2022 dokonce na 126 % k roku 2018.

Nedaňové příjmy nereagují tak silně na vývoj ekonomiky jako příjmy daňové, po celé pětileté období se drží více méně na stejné výši. Vidíme mírný meziroční nárůst na 107 % v roce 2019, propad na 101 % v roce 2020. Nečekaně vysokých 161 % v roce 2021 a následně 130 % v roce 2022 zkreslují odvody předfinancovaných dotací městem zřízených příspěvkových organizací ve výši 15 miliónů Kč (rok 2021) a 6 miliónů Kč (rok 2022).

Kapitálové příjmy nemají tak velký význam jako příjmy daňové a nedaňové, pohybují se ve výši kolem 2 % z celkových příjmů daného roku. Procentní nárůst k bazickému roku 2018 vidíme v letech 2019 (259 %) a pak především v roce 2022 (740 %), tedy v letech, kdy samospráva prodávala majetek města.

Dotace je významná část finančních prostředků, která doplňuje příjmovou část rozpočtu. V průměru za sledované období tvoří cca 25 % příjmů, ale také až 35 % v roce 2021. Procento k bazickému roku 2018 stoupá podle toho, jak velký objem finančních prostředků se podařilo samosprávě získat. Lze konstatovat, že v dotační politice byla samospráva Nové Paky poměrně úspěšná. Zejména pak v letech 2020 a 2021 byl nárůst na 244 % a 255 % v porovnání s rokem 2018.

U běžných výdajů lze z tabulky vyčíst snahu samosprávy o snížení nebo alespoň udržení jejich výše. Meziročně vidíme v roce 2019 pokles na 99 % k roku 2018. Následující covidové roky 2020 a 2021 zaznamenaly sice k bazickému roku 2018 procentní nárůst, z části ovlivněný mimořádnými výdaji na proticovidová opatření, ale oba roky si udržely téměř shodné procento (117 % a 119 %.) V roce 2022 byl nárůst na 127 % zčásti ovlivněný mimořádnými výdaji na pomoc Ukrajině a jejím obyvatelům.

Kapitálové výdaje měly ve sledovaném období opačný trend než výdaje běžné. Kromě celkově úsporného roku 2019, kde poklesly meziročně i kapitálové výdaje na 70 %, můžeme v letech následujících vůči bazickému roku 2018 sledovat už jen jejich růst. A to letech covidové krize 2020 (125 %) a 2021 (143 %), stejně tak jako v roce 2022 (169 %) v době energetické krize.

4.1.2 Rozbor příjmů

Příjmy Nové Paky byly ve sledovaném období stabilní. Základ tvořily příjmy daňové, které doplnily dotace a příjmy nedaňové. Nejmenší podíl měly pak příjmy kapitálové.

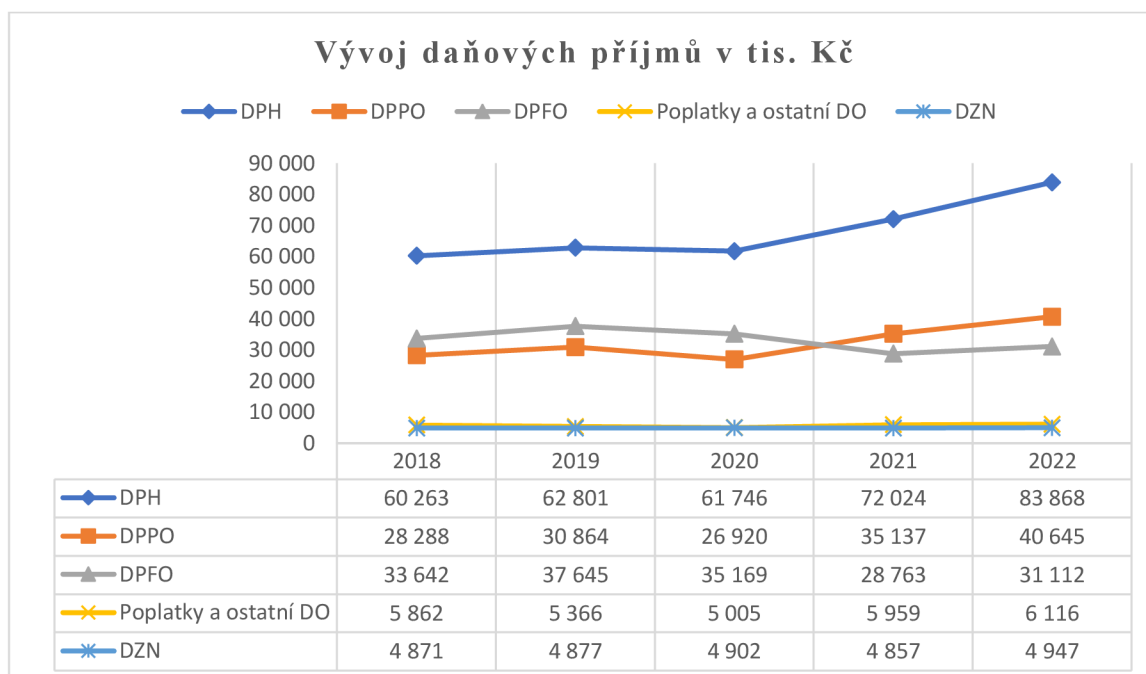
- Příjmy daňové

Tabulka č. 4: Vývoj daňových příjmů Nové Paky v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Daňové příjmy celkem	132 925	141 553	133 742	146 740	167 687
DPFO	33 642	37 645	35 169	28 763	32 112
DPPO	27 888	30 864	26 920	35 137	40 645
DPH	60 263	62 801	61 746	72 024	83 868
Poplatky a ostatní DP	5 862	5 366	5 005	5 959	6 116
Daň z nemovitosti	4 871	4 877	4 902	4 857	4 947
z toho:					
Výlučné daňové příjmy	14 659	13 211	14 320	13 749	14 803
Sdílené daňové příjmy	118 267	128 342	119 422	132 991	152 885
Výlučné daňové příjmy v tis. Kč na obyvatele	1,6	1,5	1,6	1,5	1,7
Sdílené daňové příjmy v tis. Kč na obyvatele	13,0	14,1	13,1	15,0	17,3

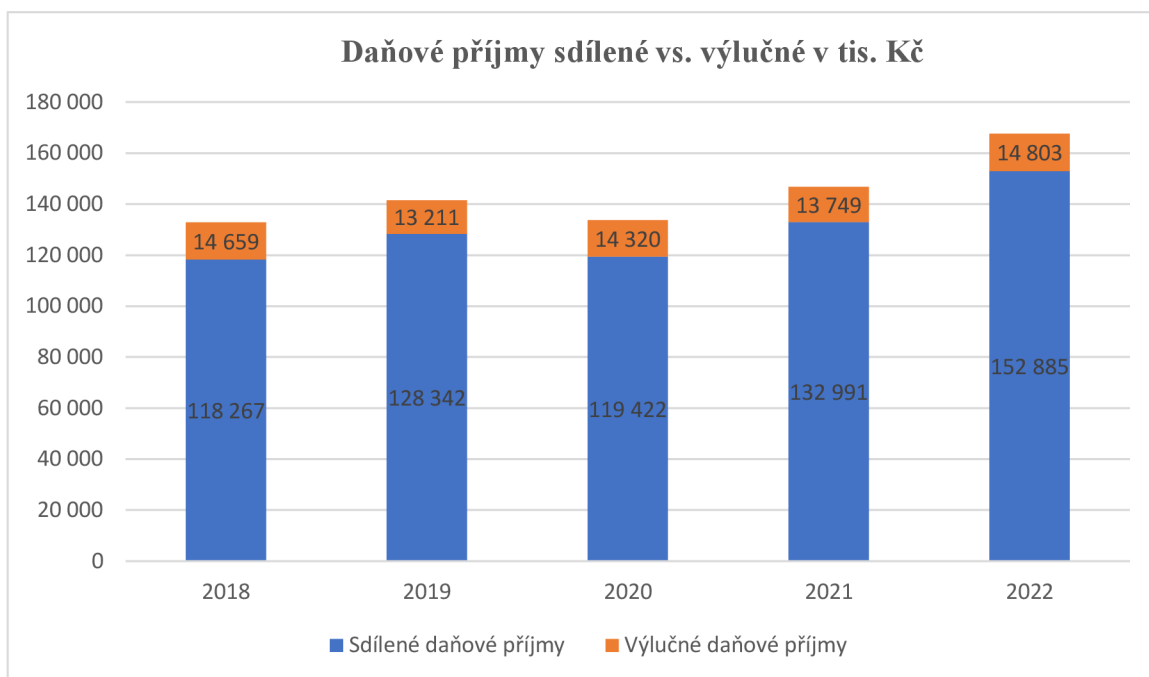
Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Graf č. 1: Vývoj daňových příjmů v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Graf č. 2: Daňové příjmy sdílené vs. výlučné v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Daňové příjmy byly nevýznamnější položkou rozpočtu obce. Za sledované pětileté období inkasovala Nová Paka celkem 723 milionů Kč, z toho 652 milionů Kč na daních sdílených a 71 milionů Kč na daních výlučných.

Největší příjmovou položkou sdílených daní byla DPH, u které vidíme vlivem extrémní inflace nepřírozně velký nárůst v letech 2021 a 2022, meziročně plus 16 %. Zajímavý vývoj lze sledovat také u daně z příjmů fyzických osob a daně z příjmů právnických osob, kde vlivem zrušení superhrubé mzdy u zaměstnanců, došlo ke snížení celostátního inkasa, což se projevilo tím, že příjmy obce z daně z příjmů fyzických osob byly od roku 2021 nižší než příjem z daně příjmů právnických osob.

Daň z nemovitosti a poplatky představovaly v Nové Pace stálou, a co se jejich výše týká, více méně neměnnou součást daňových příjmů. Vybrané inkaso by mohlo být ale mnohem vyšší, protože Nová Paka nevybírala poplatky za odpad a ani neupravila ve svůj prospěch koeficient u daně z nemovitosti.

Pro úplnost je třeba dodat, že výpadky v daňových příjmech, zejména v roce 2020, byly obcím nahrazeny prostřednictvím kompenzačního bonusu (11 milionů Kč v roce 2020 a 2 miliony Kč v roce 2021)

Tabulka č. 5: Počet obyvatel a žáků v základních a mateřských školách zřízených obcí Nová Paka

	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvatel	9 128	9 094	9 072	9 044	8 857
<i>Změna:</i>	<i>-37</i>	<i>-34</i>	<i>-22</i>	<i>-28</i>	<i>-187</i>
Počet žáků	990	981	959	960	1 003
Bazický index v %	x	x	x	x	x
- Počet obyvatel	100	100	99	99	97
- Počet žáků	100	99	97	97	101

Zdroj: Český statistický úřad. Vlastní zpracování.

Tabulka č. 6: Vliv počtu žáků na daňové příjmy Nové Paky

	2018	2019	2020	2021	2022
Počet žáků	990	981	959	960	1 003
Kč na žáka dle RUD	13 564	14 326	13 600	15 368	17 670
Příjem celkem v tisících Kč	13 429	14 054	13 043	14 753	16 963

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Daňové příjmy Nové Paky, stejně tak jako všech ostatních obcí, závisí na rozpočtovém určení daní. Největší váhu jednotlivých přepočítacích koeficientů RUD má počet obyvatel a dále počet dětí v mateřských školách a žáků v základních školách zřízených obcí.

Počet obyvatel Nové Paky dlouhodobě klesá. Ještě v roce 2010 měla Nová Paka 9 372 obyvatel, v roce 2022 už jen 8 857, což je o 515 obyvatel méně. Za pět sledovaných let, tj. od roku 2018 do roku 2022 ubylo v Nové Pace 271 obyvatel, což zároveň představuje propad cca 4,5 miliónů Kč na sdílených daňových příjmech ročně.

Počet žáků v mateřských a základních školách zřízených obcí Nová Paka zůstal ve sledovaném období prakticky stejný, s mírným nárůstem v roce 2022. Vzrostly ale příjmy na žáka, které zvýšila zejména novela RUD v roce 2018. Nová Paka v období 2018 – 2022 získala z RUD dle kritéria počtu žáků 72 miliónů Kč.

Pro úplnost je třeba dodat, že Nová Paka dostala dle RUD také malý podíl z výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti s místem výkonu práce v dané obci. Počet zaměstnanců se v Nové Pace prakticky nezměnil, na území města je evidováno cca 3 600 zaměstnanců. Ukazatel má pro obec ale význam spíše sociální než finanční.

- **Příjmy nedaňové**

Nedaňové příjmy Nové Paky ve sledovaném období 2018 – 2022 dosáhly celkové výše 151 milionů Kč a tvořily průměrně 12 % z celkových ročních příjmů. Z velké části to ale byly příjmy průtokové, ke kterým se souvztažně vázaly výdaje.

Největším nedaňovým příjmem byly odvody příspěvkových organizací, které ovšem nedaňové příjmy Nové Paky zkreslují, protože se jedná o finanční prostředky na provoz (odpisy) zřízeným příspěvkovým organizacím, které si samospráva nařízeným odvodem stahuje zpět do rozpočtu obce. Dalšími významnými nedaňovými příjmy Nové Paky ve sledovaném období byly příjmy z lesů, způsobené především v letech 2019 a 2020 nadměrnou těžbou kůrovcového dřeva. Dále následovaly nedaňové příjmy z bytového a nebytového hospodářství ve vlastnictví obce, příjmy z domova pro seniory, odpadového hospodářství a ČOV, příjmy z činností místní správy, úroky atd. - viz tabulka č. 7.

Tabulka č. 7: Nejvýznamnější nedaň. příjmy Nové Paky podle jednotlivých § v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Nedaňové příjmy celkem	25 287	26 979	25 534	40 815	32 769
Základní školy	5 871	6 470	5 980	20 221	6 155
Podpora ostatních produkčních činností	2 798	5 069	5 400	4 673	4 428
Bytové hospodářství	2 142	2 266	2 433	2 365	2 585
Nebytové hospodářství	2 218	2 501	2 169	1 924	2 201
Domovy pro os. se zdravot. postižením	1 997	2 059	1 718	1 955	2 252
Odvádění a čištění odpadních vod	1 982	1 982	1 982	1 982	1 982
Příjmy a výdaje z finančních operací	117	821	289	161	4503
Činnost místní správy	1 463	655	454	322	946
Komunální služby a územní rozvoj	670	573	484	465	324
Ostatní záležitosti v dopravě	572	301	422	333	732

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

- **Kapitálové příjmy a investiční dotace**

Kapitálové příjmy a investiční dotace můžeme společně nazvat **příjmy mimořádnými**. Nepředstavují stabilní veličinu příjmů, mají spíše jednorázový charakter. Celkově za sledované období 2018 – 2022 dosáhl objem **kapitálových příjmů** 58 milionů Kč. Procento, kterým se kapitálové příjmy podílely na celkových příjmech, bylo v jednotlivých sledovaných letech velmi rozdílné. Nejvyšší pak bylo v letech 2019 (5 %) a

2022 (12 %), kdy obec prodávala svůj majetek, konkrétně v roce 2022 stavební parcely v lokalitě Vlkov.

Investiční dotace jsou finanční prostředky, kterými se obec snaží snížit vlastní finance spojené s pořízením nebo obnovou svého majetku. Dotaci nedostane obec automaticky, ale musí o ni požádat a ani po podání žádosti není zaručeno, že finanční prostředky skutečně obdrží. Z celkových ročních příjmů Nové Paky tvořily investiční dotace v jednotlivých letech nejvyšší procento v roce 2021 (17 %), v letech 2019 a 2020 (15 %). Celkově za sledované období Nová Paka získala 132 milionů Kč investičních dotací. S ohledem na tuto skutečnost lze konstatovat, že Nová Paka byla v získávání investičních dotací opravdu úspěšná. Nejvyšší hodnoty v přepočtu na obyvatele dosáhla v roce 2021 v částce 5 300 Kč na obyvatele Nové Paky. Mimořádné příjmy celkem za období 2018 – 2022 Nová Paka získala ve výši 190 milionů Kč.

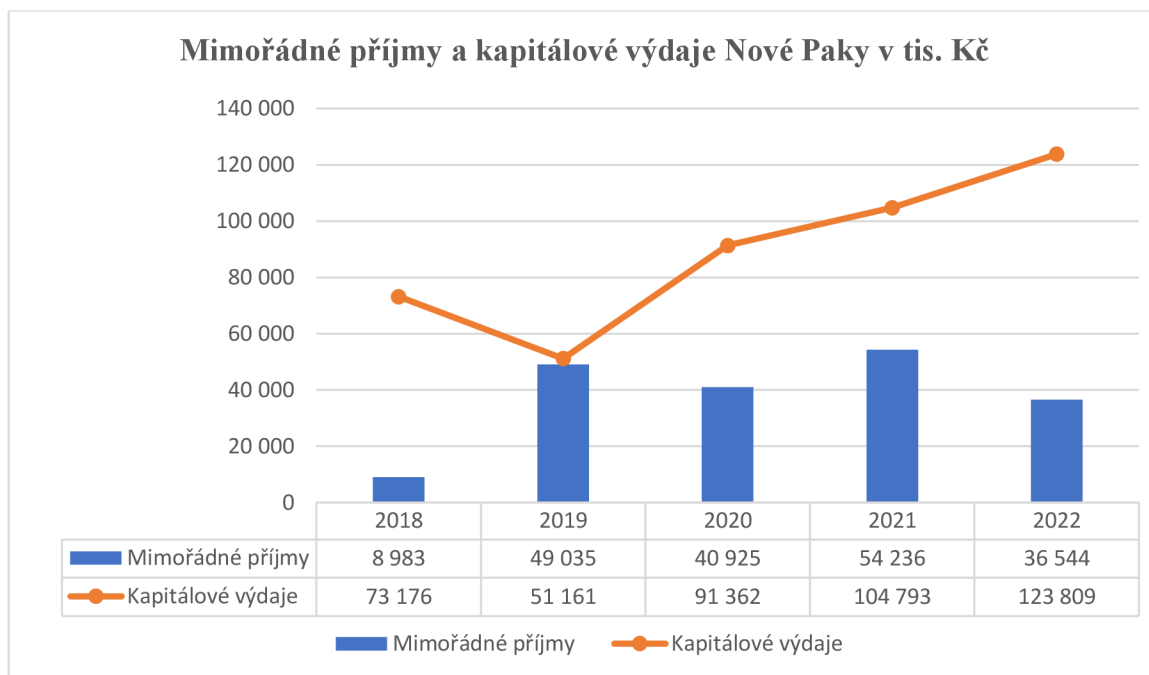
Tabulka č. 8: Mimořádné příjmy Nové Paky v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Kapitálové příjmy	4 503	11 653	2 065	6 267	33 311
Investiční přijaté dotace	4 480	37 382	38 860	47 969	3 233
<i>*Investiční dotace v přepočtu na obyvatele</i>	<i>0,490</i>	<i>4,110</i>	<i>4,283</i>	<i>5,304</i>	<i>0,365</i>
Celkem mimořádné příjmy	8 983	49 035	40 925	54 236	36 544

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

K mimořádným příjmům (kapitálovým a investičním dotacím) souvztažně náleží kapitálové výdaje, tj. výdaje do modernizace a rozšíření infrastruktury obce.

Graf č. 3: Mimořádné příjmy a kapitálové výdaje Nové Paky v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

- **Neinvestiční dotace**

Neinvestiční dotace na rozdíl od dotací investičních (mimořádných příjmů) tvoří zpravidla stálou součást příjmové části rozpočtu. Obci se poskytují ze státního rozpočtu na základě souhrnného dotačního vztahu, jsou stanoveny zákonem nebo jsou svojí povahou mandatorní nebo pravidelně se opakující (dotace na výkon státní správy, dotace výkon sociální práce, dotace na sociálně právní ochranu dětí apod.)

Celkově za sledované období 2018 – 2022 dosáhl objem neinvestičních dotací v Nové Pace 202 miliónů Kč, přičemž největší objem neinvestičních dotačních prostředků tvořila dotace na státní správu v celkové částce 81 miliónů Kč. Následovaly dotace na sociálně právní ochranu dětí 8,5 miliónů Kč, dotace na zmírnění kúrovcové kalamity 3,5 miliónů Kč, dotace na výkon sociální práce 2,5 miliónů Kč atd.

Procento, kterým se neinvestiční dotace podílely na celkových ročních příjmech Nové Paky, se pohybovalo kolem 15%. Nárůst na 20 % (49 894 miliónů Kč) v roce 2020 byl způsoben hlavně kompenzačním bonusem (11 miliónů Kč), kterým stát v tomto roce vykrýval pokles daňových příjmů způsobený covidovou krizí. Obec v tomto roce navíc

obdržela kromě pravidelných neinvestičních dotací také neinvestiční dotaci na sčítání lidu a dotaci na volby.

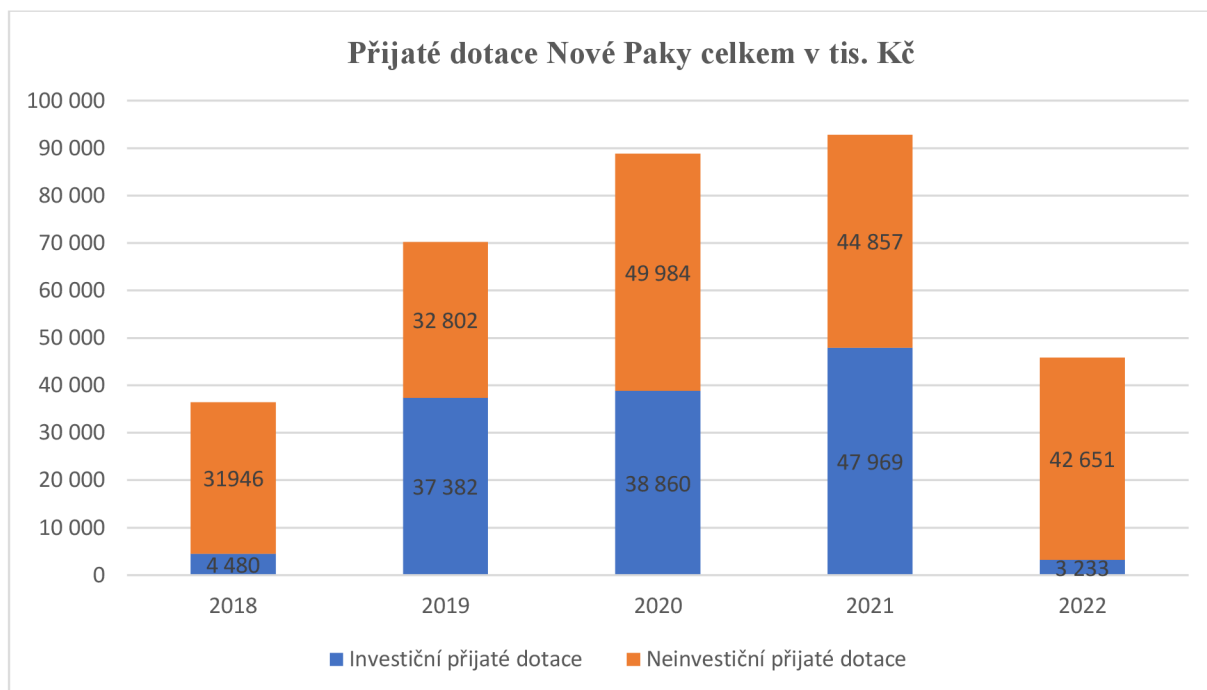
Pro úplnost je třeba dodat, že neinvestiční dotace nepředstavují zisk obce, ale na straně výdajů k nim vždy náleží výdaje ať už poskytovatel dotace požaduje vyúčtování či nikoliv.

Tabulka č. 9: Přijaté dotace celkem v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Investiční přijaté dotace	4 480	37 382	38 860	47 969	3 233
Neinvestiční přijaté dotace	31 946	32 802	49 894	44 57	42 651
<i>v tom:</i>					
<i>*dotace na státní správu</i>	13 828	15 758	16 624	17 062	17 807
<i>*dotace na SPOD</i>	1 485	1 622	1 660	1 967	1 869
<i>*dotace na zmírnění kůrovcové kalamity</i>	0	1 311	986	905	276
<i>*dotace na sociální práce</i>	383	372	501	682	631
Přijaté dotace celkem	36 426	70 184	88 754	92 826	45 884

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Graf č. 4: Přijaté dotace Nové Paky celkem v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

4.1.3 Rozbor výdajů

- **Běžné výdaje**

Nejvýznamnější běžné položky, které zatěžují výdajovou část rozpočtu obce, jsou náklady na energie, vodu, palivo, služby a ostatní nákupy. V podstatě každá činnost města se dotkne běžných výdajů. Zásadní vliv na velikost běžných výdajů má počet zaměstnanců obce, velikost majetku a objem poskytovaných služeb.

Tabulka č. 10: Nejvýznamnější běžné výdaje Nové Paky v letech 2018-2022

	Celkem v období 2018-2022	Podíl na celkových běžných výdajích 2018- 2022
Místní správa	171 087	22 %
Komunální služby a územní rozvoj	95 877	12 %
Sociální služby v oblasti sociální péče	94 321	12 %
Předškolní a základní vzdělávání	82 892	10 %
Sport	60 687	8 %
Kultura	45 240	6 %
Nakládání s odpady	44 806	6 %
Zastupitelské orgány a volby	26 636	3 %
Bytové hospodářství	19 465	2 %
Pozemní komunikace	16 924	2 %

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

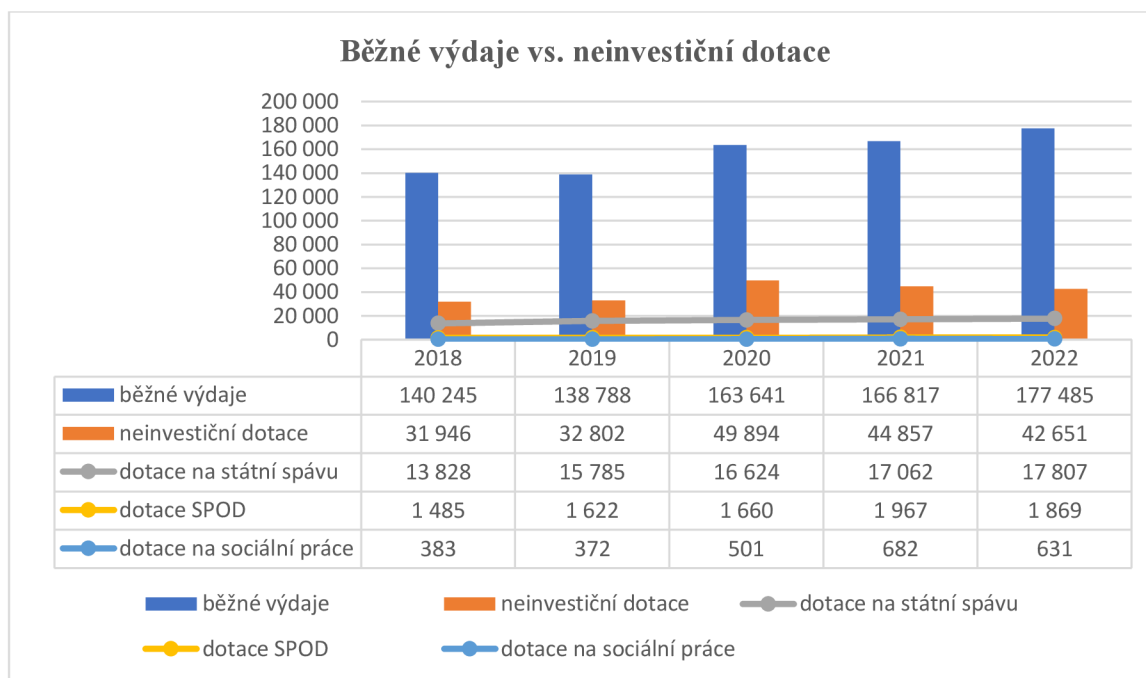
Jak je vidět z tabulky č. 8 běžným výdajům v Nové Pace ve sledovaném období 2018 – 2022 dominovaly výdaje na místní správu s průměrným 22% podílem. Druhé místo obsadily běžné výdaje na sociální služby s 12% podílem, kam patří především financování rezidenčních služeb seniorům v Ústavu sociálních služeb, dále financování terénní pečovatelské služby, domácí a rané péče, financování nízkoprahových denních center, azylových domů atd. Na třetí místo se dostalo vzdělávání v základních a mateřských školách také s 12% podílem. Sem ze strany obcí patří financování provozu obcí zřízených základních a mateřských škol.

Následují komunální služby s výdaji spojenými s veřejným prostranstvím, dále sport, kam patří podpora sportovních oddílů, sportovních hal, sportovišť a krytého bazénu, dále oblast kultury, která zahrnuje hlavně příspěvky obce na divadelní a muzejní činnost, dále nakládání s odpady, tedy sběr a svoz komunálního odpadu a jiné.

Řízení běžných výdajů je alfou a omegou provozního hospodaření obce, které následně ovlivňuje celkovou finanční kondici obce. V této souvislosti je třeba říct, že samospráva Nové Paky ve sledovaném období přistupovala k plánování běžných výdajů velmi zodpovědně, a i přes obrovský tlak na jejich navýšení, z důvodu extrémního nárůstu cen energií (covidová krize a válečný konflikt na Ukrajině), udržela provozní výdaje „na uzdě“. Skvělým startem do cenově nepříznivých let 2020 a 2021 byl samosprávou Nové Paky zvládnutý výdajově úsporný rok 2019, viz. tabulka č.3.

Pro celkový přehled je třeba dodat, že běžné výdaje obce jsou částečně kryty neinvestičními dotacemi v rámci souhrnného dotačního vztahu. Za Novou Paku se jedná především o dotaci na státní správu, dotaci na sociálně právní ochranu dětí (SPOD) a dotaci na sociální práce, viz. tabulka č. 9. Je z ní patrné, že tyto dávky meziročně rostly.

Graf č. 5: Běžné výdaje vs. neinvestiční dotace

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

- **Kapitálové výdaje a majetek**

Kapitálovými výdaji obec financuje investice. Pořizuje tedy majetek nový nebo zhodnocuje majetek již pořízený. Do kapitálových výdajů může obec zapojit také investiční transfery, případně investiční úvěry a půjčky.

Tabulka č. 11: Nejvýznamnější kapitálové výdaje Nové Paky v letech 2018-2022

	Celkem za období 2018 - 2022	Podíl na celkových kapitálových výdajích 2018 - 2022
Sociální služby	104 904	24 %
Veřejná doprava	68 753	15 %
Komunální služby a územní rozvoj	67 609	15 %
Pozemní komunikace	51 850	12 %
Vzdělávání	36 994	8 %
Sport	27 409	6 %
Bytové a nebytové hospodářství	26 317	6 %
Požární ochrana	11 478	3 %
Cestovní ruch	7 705	2 %
Veřejné osvětlení	7 609	2 %

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Kapitálovým výdajům Nové Paky ve sledovaném období dominovaly výdaje na sociální služby s 24% podílem. Sem patří vůbec největší investiční akce Nové Paky z roků 2021 a 2022 Komunitní centrum a centrum Života bez bariér. Druhé místo obsadila veřejná doprava s 15% podílem, novým terminálem veřejné hromadné dopravy. Na třetí místo se dostaly komunální služby také s 15% podílem. Sem patří především stavební úpravy budov ve vlastnictví města a vykoupení budovy Polikliniky od soukromých vlastníků.

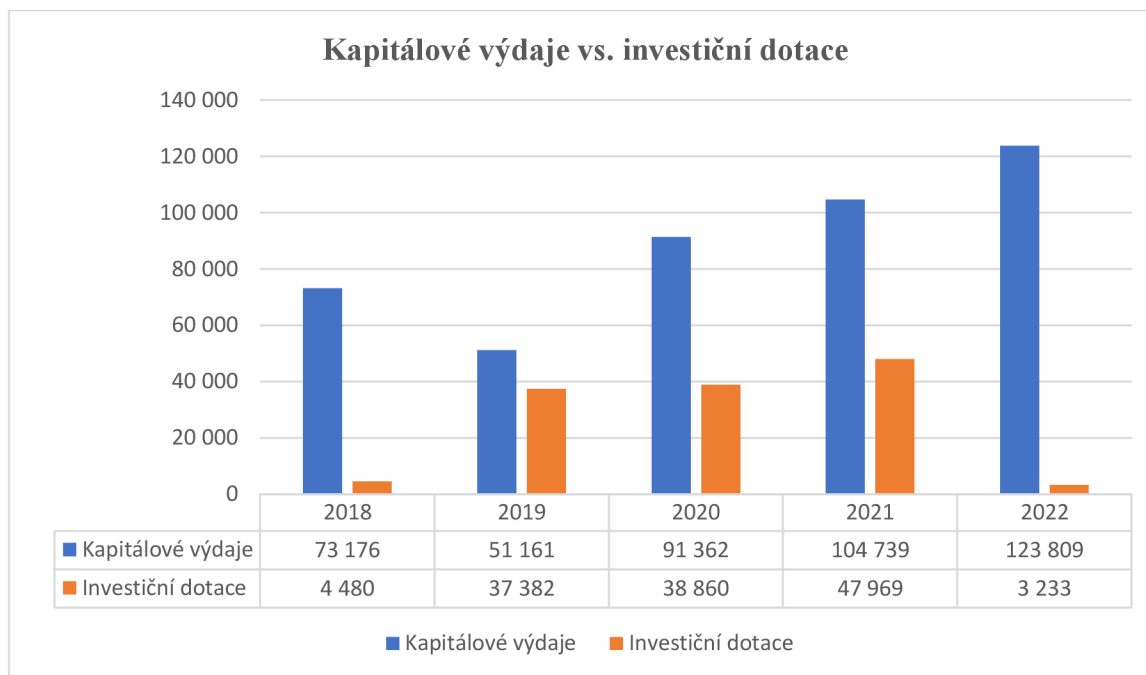
Následují pozemní komunikace s investičními výdaji spojenými především s budováním nové infrastruktury pro stavební parcely na Vlkově, dále vzdělávání, sport atd. Kapitálové výdaje jsou pochopitelně částečně financované z kapitálových dotací, které snižují použití vlastních zdrojů obce a v jejichž získávání by Nová Paka mohla jít mnoha obcím příkladem.

Tabulka č. 12: Nejvýznamnější stavební akce Nové Paky ve sledovaném období 2018-2022 z hlediska vynaložených finančních prostředků v tis. Kč

Komunitní centrum a centrum Život bez bariér	89 919
Terminál veřejné hromadné dopravy	62 808
Parcely pro rodinné domy - infrastruktura	24 117
Sportovně regenerační centrum - bazén	14 016
Revitalizace ulice Komenského	14 069
Rekonstrukce objektu čp. 325	13 191
Stavební úpravy objektu čp. 399	12 926
Místní komunikace ul. Ruská	8 759
Rozvoj zeleně v Nové Pace – II etapa	8 471
Rekonstrukce objektu čp. 325	7 060

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

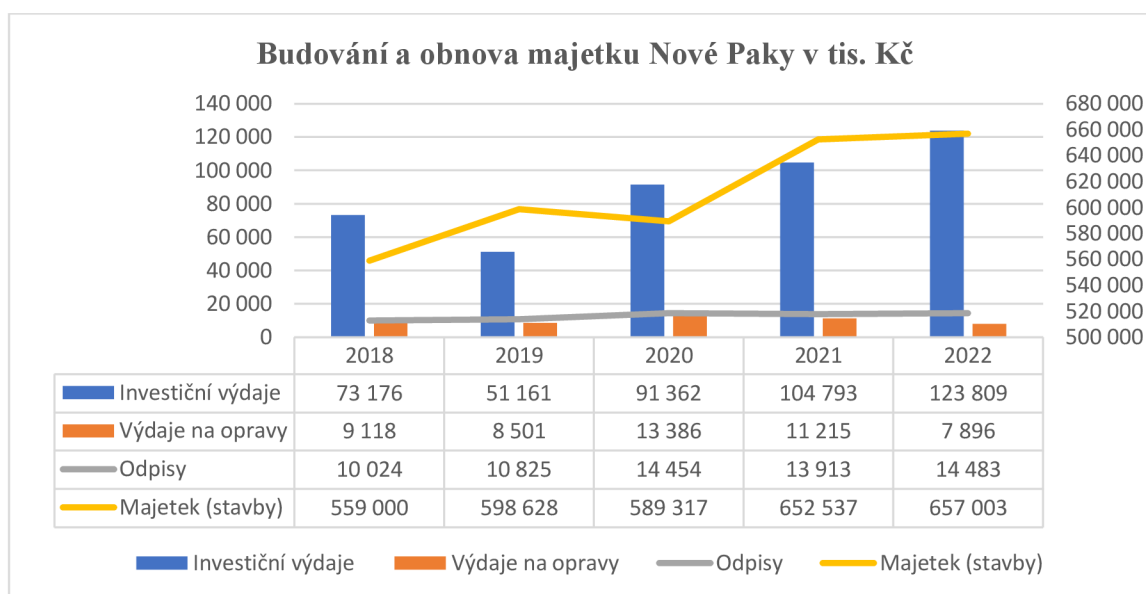
Graf č. 6: Kapitálové výdaje vs. investiční dotace

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Prostřednictvím kapitálových výdajů, obec modernizuje a rozšiřuje svůj **majetek**, s kterým hospodaří. Z účetnictví Nové Paky vyplývá, že se její majetek (stavby) za sledované období rozrostl téměř o 100 miliónů Kč.

Graf č. 7: Budování a obnova majetku Nové Paky v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Během sledovaného období 2018 – 2022 vložila Nová Paka do svého majetku celkem 494 miliónů Kč (z toho 444 investicemi a 50 miliónů Kč opravami), přičemž na pouhou reprodukci majetku by za stejné období, dle účetních výkazů, bývalo stačilo 64 miliónů Kč.

Lze konstatovat, že samospráva Nové Paky se stará příkladně nejen o stávající majetek obce prostřednictvím oprav, ale zároveň je schopná zajistit dostatek finančních prostředků (vlastních i dotačních) na jeho rozšíření.

4.1.4 Saldo rozpočtu

Saldo rozpočtu vyjadřuje prostý rozdíl mezi příjmy a výdaji daného rozpočtového roku. Během sledovaného období docházelo u Nové Paky k pravidelnému střídání kladných (roky 2019 a 2021) a záporných (roky 2018, 2020 a 2022) hodnot salda, viz tabulka číslo 3. Deficity jsou však přirozenou součástí rozpočtu obce v obdobích zvýšených výdajů na investice, opravy apod. a říkají pouze to, že daný rok měla Nová Paka více výdajů než příjmů. Přebytky roků předchozích deficit vyrovnávají.

Ve sledovaném období bylo hospodaření Nové Paky vyrovnané a rozpočtově správné. Na příjmech Nová Paka inkasovala celkem 1 266 miliónů Kč, vydala 1 231 miliónů Kč s průměrným kladným saldem rozpočtu ve výši 35 miliónů Kč.

Ekonomicky mnohem zajímavějším údajem než saldo rozpočtu, je rozhodně provozní saldo obce viz bod 4.1.5. finanční analýza.

4.1.5 Finanční analýza

- **Monitor hospodaření (SIMU)**

Stát si prostřednictvím Ministerstva financí každoročně vyhodnocuje hospodaření obcí pomocí soustavy informativních a monitorujících ukazatelů s cílem získat souhrnné výsledky o stavu jejich hospodaření, a především s cílem včas zachytit obce s vyšší mírou rizika hospodaření.

Tabulka č. 13: Informativní a monitorující ukazatele (SIMU) Nové Paky

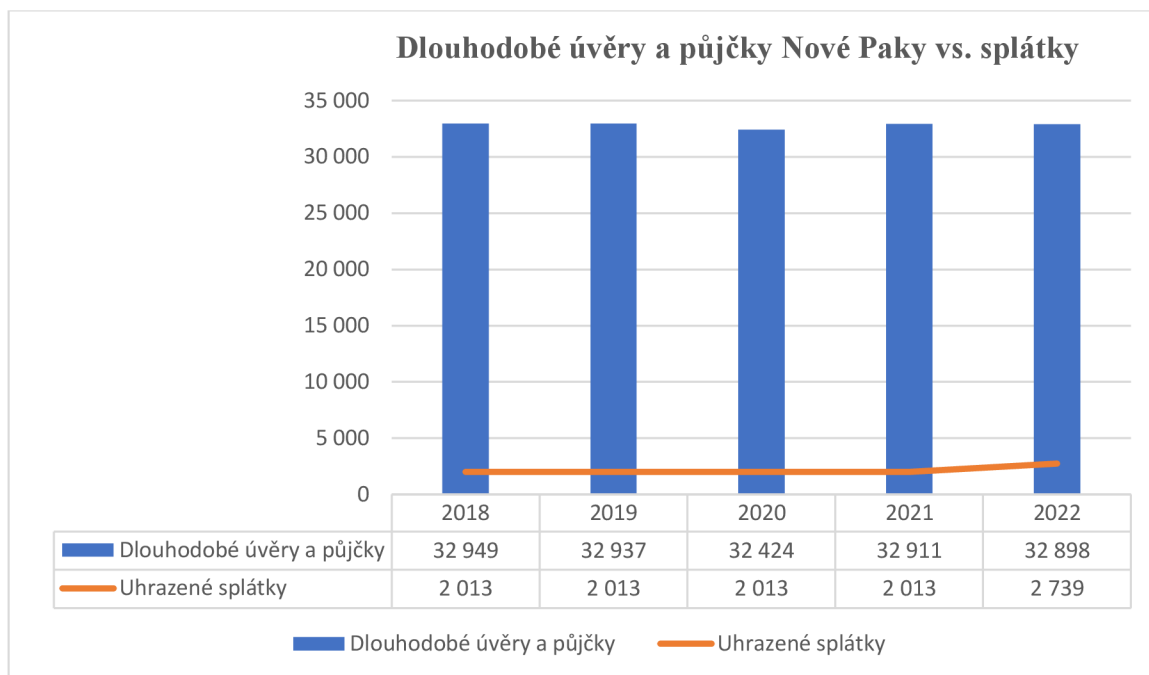
<u>Informativní ukazatele</u>	2018	2019	2020	2021	2022	hodn.
Počet obyvatel	9 128	9 094	9 072	9 044	8 857	x
Příjem celkem	199 144	250 369	250 095	286 648	279 652	tis. Kč
Úroky	284	395	204	169	794	tis. Kč
Uhrazené splátky dluhů a půjčených prostředků	2 013	2 013	2 013	2 013	2 739	tis. Kč
Dluhová služba celkem	2 297	2 408	2 217	2 182	3 458	tis. Kč
Ukazatel dluh. služby	1,15	0,96	0,89	0,76	1,24	%
Průměr příjmů za poslední 4 roky	178 707	200 878	220 751	246 564	266 690	tis. Kč
Zadluženost	32 950	32 937	32 424	32 911	32 899	tis. Kč
Aktiva celkem	1 246	1 325	1 419	1 502	1 506	mil. Kč
Cizí zdroje	43 581	57 492	65 274	42 795	46 584	tis. Kč
Oběžná aktiva	76 476	132 358	150 106	142 576	118 421	tis. Kč
Krátkodobé závazky	9 971	11 911	7 351	9 421	13 313	tis. Kč
Stav na bankovních účtech	72 096	130 504	123 583	136 608	112 273	tis. Kč
Stav na bankovních účtech zřízených PO	22 744	30 065	23 641	27 601	29 810	tis. Kč
Zadluženost zřízených PO	0	18 000	18 000	3 759	0	tis. Kč
<u>Monitorující ukazatele</u>						
Pravidlo rozpočtové odpovědnosti	18,44	16,40	14,69	13,35	12,34	%
Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům	3,50	4,34	4,60	2,85	4,43	%
Celková likvidita	7,67	11,04	20,42	15,13	4,42	

Zdroj: Monitor Ministerstva financí. Vlastní zpracování.

Obec Nová Paka ve sledovaném období nepřekročila žádný z **monitorujících ukazatelů**, naopak z tabulky č. 13 můžeme pro stav jejího hospodaření vyčíst velmi příjemné hodnoty.

Pravidlo rozpočtové odpovědnosti, které vyjadřuje podíl dluhu obce a průměru příjmů za poslední 4 roky se stanoveným maximem 60 %, ukazuje velmi nízkou zadluženost Nové Paky. Meziročně nevidíme pokles celkového dluhu, protože výše splátek se de facto rovná novému ročnímu navýšení dluhu (2 milióny Kč) až do roku 2026, kdy bude dluh ve výši 26 miliónů Kč umořen prodejem najaté věci - Čistírny odpadních vod.

Graf č. 8: Dlouhodobé úvěry a půjčky Nové Paky vs. splátky

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

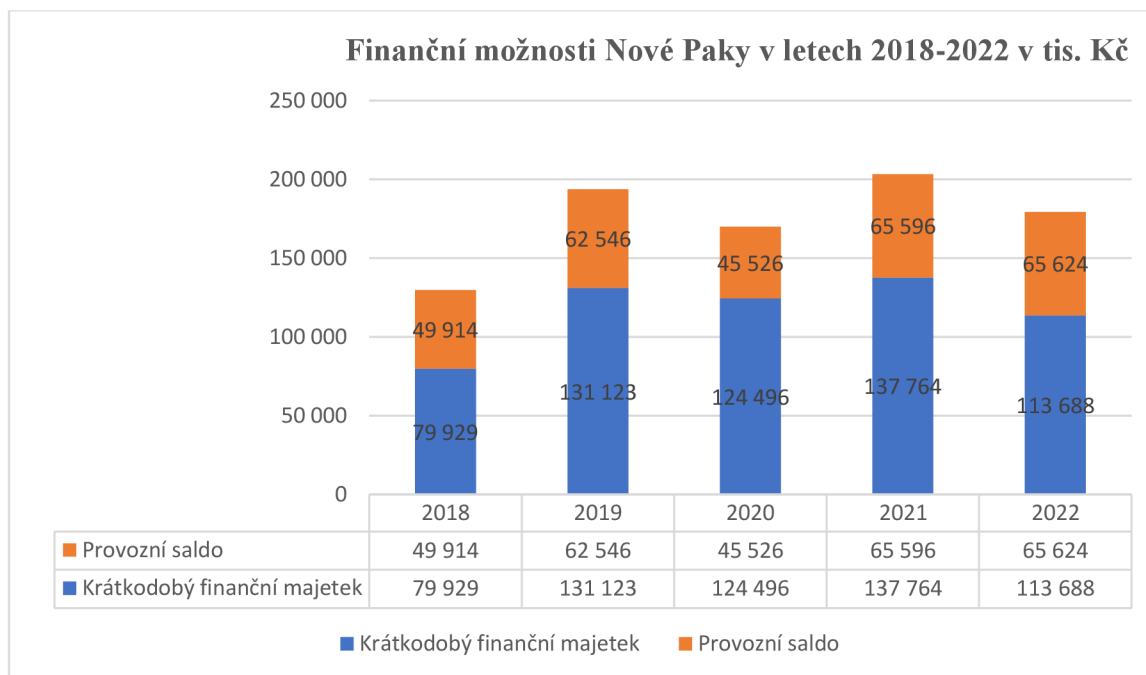
Nová Paka má poskytnuté úvěry a půjčky dobře nastavené s dostatečně dlouhou dobou splatnosti a s ohledem na monitorující ukazatel rozpočtové odpovědnosti je **strop její bezpečné zadluženosti cca 160 miliónů Kč**.

Celková (běžná) likvidita, jako podíl oběžných aktiv a krátkodobých závazků, vystihuje schopnost obce dostát svým krátkodobým závazkům z likvidních zdrojů. Hodnota ukazatele by neměla být menší než 1. Hodnoty vyšší než 5, které z tabulky č. 13 vidíme, znamenají, že Nová Paka je vysoce likvidní, tudíž neexistuje riziko neschopnosti dostát svým krátkodobým závazkům.

Od roku 2022 byl tento ukazatel nahrazen ukazatelem **okamžité likvidity**, který zachycuje schopnost obce hradit své krátkodobé závazky s využitím finančního majetku. Nový ukazatel je přísnější, i tak ukázal na vysokou finanční stabilitu Nové Paky. Hodnota okamžité likvidity Nové Paky za rok 2022 byla 4,18.

Krátkodobý finanční majetek (tj. zůstatky běžných účtů), o který se nový ukazatel okamžité likvidity opírá, dosahoval u Nové Paky ve sledovaném období vysokých hodnot.

Graf č. 9: Finanční možnosti Nové Paky v letech 2018 - 2022 v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Samospráva Nové Paky měla ve sledovaném období velmi solidní finanční možnosti a mohla tak rozhodovat o vysokých objemech vlastních financí.

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům vyjadřuje, jak obec využívá k financování svého majetku cizí zdroje. Ukazatel by neměl překročit hodnotu 25 %. Ve sledovaném období ukazatel u Nové Paky nepřekročil ani 5 %, maximum v roce 2020 bylo 4,60 %.

I tento ukazatel byl v roce 2022 změněn. Cizí zdroje se nadále pro potřeby ukazatele zahrnují očištěné o transfery (investiční dotace).

Další ukazatele SIMU, které jsou využívány k získání uceleného obrazu hospodaření obce, jsou pouze **informativní**, nemají žádné doporučené hodnoty, přesto mají vysokou vypovídací schopnost o finančním zdraví sledované obce.

Provozní saldo je rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji, který říká, kolik finančních prostředků samosprávě zůstane po uhrazení běžných výdajů k volnému použití. Na rozdíl od záporného salda rozpočtu, kde deficit daného roku vykryjí úspory předchozích let, záporné provozní saldo znamená, že samosprávě nezbývají finance ani na pokrytí běžných výdajů. Je to z hlediska monitoringu hospodaření obce mnohem důležitější údaj než saldo rozpočtu.

Tabulka č. 14: Vývoj provozního salda a dalších informativ. ukazatelů SIMU v tis. Kč.

	2018	2019	2020	2021	2022
Běžní příjmy včetně neinvestičních dotací	190 158	201 334	209 169	232 412	243 108
Běžné výdaje	140 245	138 788	163 641	166 817	177 485
Uhrazené splátky dlouhodobých půjček	2013	2013	2013	2013	2 739
Provozní saldo (SIMU)	49 914	62 546	45 529	65 596	65 624
Provozní saldo po uhrazení splátek úvěrů (SIMU)	47 901	60 533	43 516	63 583	62 885
Podíl provozního salda k běžným příjmům (SIMU)	26 %	31 %	22 %	28 %	27 %
Provozní saldo na obyvatele (SIMU)	5	7	5	7	7

Zdroj: Monitor Ministerstva financí. Vlastní zpracování.

Z hodnot v tabulce č. 12 je zřejmé, že samospráva Nové Paky měla ve sledovaném období k dispozici vysoké hodnoty provozního salda, které i po uhrazení splátek dluhů poskytlo samosprávě dostatečný objem finančních prostředků, které mohla libovolně nasměrovat do investic, oprav, na splátky dluhů apod. Průměrná výše provozního salda (po uhrazení splátek dluhů) v pětiletém období dosáhla hodnoty 56 miliónů Kč. Samospráva Nové Paky měla tedy k dispozici průměrně velmi dobrých 27 % z běžných příjmů k volnému použití, ostatní byly mandatorní výdaje obce.

- **Dluhová služba**

Kromě rozpočtové odpovědnosti sleduje stát, co se zadluženosti obcí týká, i další ukazatele, ze kterých lze vyčíst například přepočtenou výši dluhu obce na jednoho obyvatele, schopnost obce pokrýt dluhové náklady příjmy nebo provozním přebytkem atd., viz tabulka č. 15.

Tabulka č. 15: Vývoj dluhové služby a dalších informativních ukazatelů SIMU

	2018	2019	2020	2021	2022
Dluhová služba celkem (SIMU) v tis. Kč	2 297	2 408	2 217	2 182	3 458
Ukazatel dluhové služby (SIMU)	1,15 %	0,96 %	0,89 %	0,76 %	1,24 %
Krytí dluhové služby (SIMU)	21,73	25,97	20,53	30,06	18,98
Dluh celkem (SIMU)	32 950	32 937	32 424	32 911	32 899
Dluh na obyvatele (SIMU) tis. Kč	3,6	3,6	3,6	3,6	3,7
Krytí dluhu (SIMU)	1,51	1,90	1,40	1,99	1,99

Zdroj: Monitor Ministerstva financí. Vlastní zpracování.

Nová Paka si ve sledovaném období 2018 – 2022 neotevřela žádný nový úvěrový účet, proto z tabulky vidíme **dluhovou službu** (roční splátka jistiny a úroků) prakticky ve stejné výši. Výjimkou byl rok 2022, kdy úroky z úvěru extrémně zvedla inflace. Na stejné výši zůstává i **dluh celkem**, a to i přes jeho pravidelné splácení, protože jak již bylo výše zmíněno, roční výše splátek Nové Paky se de facto rovná novému ročnímu navýšení dluhu (o 2 milióny Kč) a to až do roku 2026, kdy bude dluh jednorázově umořen prodejem najaté věci (Čistírny odpadních vod). Přes klesající počet obyvatel se **dluh na obyvatele** Nové Paky držel na stejné částce 3 600 Kč. **Míra krytí** vyjadřuje, kolikrát bychom použili rozpočtové příjmy/provozní saldo k umoření dluhové služby/celkového dluhu. Ukazatele **krytí dluhové služby i dluhu celkem** hodnotí Novou Paku jako vysoce schopnou pokrýt své dluhy jak celkovými příjmy (v průměru 23,5krát), tak prostřednictvím vygenerovaného provozního přebytku (v průměr 1,75krát).

- **Přezkum hospodaření**

V rámci přezkumu hospodaření je auditor povinen provést vyhodnocení tří níže uvedených ukazatelů, které mají jiné vypovídací schopnosti než ukazatele SIMU. Vztahují se k majetku a závazkům a pohledávkám obce.

Tabulka č. 16: Podíl pohledávek a závazků na rozpočtu obce a podíl zastaveného majetku na celkovém majetku obce Nová Paka v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Podíl pohledávek na rozpočtu					
A					
Vymezení pohledávek	3 252	760	1 159	2 976	2 034
B					
Vymezení rozpočtových příjmů	199 144	250 369	250 095	286 648	279 652
A/B*100%					
Výpočet	1,63 %	0,30 %	0,46 %	1,04 %	0,72 %
Podíl závazků na rozpočtu					
C					
Vymezení závazků	11 704	12 795	8 995	10 395	11 012
B					
Vymezení rozpočtových příjmů	199 144	250 369	250 095	286 648	279 652
C/B*100%					
Výpočet	5,88 %	5,11 %	3,60 %	3,63 %	3,94 %
Podíl zastaveného majetku na celkovém majetku					
D					
Vymezení zastaveného majetku	0	0	0	0	0
E					
Vymezení majetku pro výpočet ukazatele	1 167 117	1 325 726	1 266 546	1 356 217	1 476 014
D/E*100%					
Výpočet	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %

Zdroj: Městský úřad Nová Paka - Přezkum hospodaření. Vlastní zpracování.

Pro stanovisko auditora „s výhradou“ by Nová Paka musela vykázat ve všech třech ukazatelích nevyhovující hodnoty.

Podíl pohledávek na rozpočtu činil za sledované období průměrně 0,83 %.

Podíl závazků za stejné období činil průměrně 4,43 %.

Zastavený majetek obec Nová Paka ve sledovaném období neměla. Splácený úvěr od Sberbank/České spořitelny a půjčka od Státního fondu životního prostředí byly poskytnuty bez zástavy.

4.2 Město Hořice v Podkrkonoší

Město Hořice, celým názvem Hořice v Podkrkonoší, se nachází v jičínském okrese a jeho vznik se váže k polovině 12. století, kdy byla založena první středověká osada na vrchu Gothard, kde byl v té době postaven kostelík zasvěcený právě sv. Gothardovi. Hořice mají rozlohu 21, 43 km², město je rozděleno na 7 obecních částí a v tuto chvíli jej obývá 8 274 obyvatel.

Město je známé především díky výrobě tradičních hořických trubiček, které se v Hořicích vyrábějí přibližně od roku 1812. Další významností města Hořice je nejstarší sochařsko-kamenická škola v Evropě, která za dobu svého působení vychovala mnoho výtvarných umělců - absolventem byl například i Bohumil Kafka. Díla absolventů jsou k vidění nejen na veřejných prostranstvích, ale nejvíce jich nalezneme ve Smetanových sadech, které se nacházejí právě u vrchu Gothard. Za zmínku jistě stojí i každoročně pořádaný motocyklový závod „300 zataček Gustava Havla“.

V současné době je město Hořice v Podkrkonoší členem těchto sdružení:

- **MAS Podchlumí** - společenství 42 obcí v okolí města Hořice; spolek vznikl s cílem podporovat partnerství ve veřejné správě, v zemědělství, v neziskových organizacích atd.
- **Svazek měst s obcí Podkrkonoší**

Obrázek č. 6: Mapa města Hořice v Podkrkonoší

Správní obvod obce s rozšířenou působností Hořice

Zdroj: Hořice [online]. [cit. 2024-12-01]. Hořice: Město kamenné krásy. Dostupné z WWW: < <https://www.horice.org/obce-horicka/d-1115> >

Tabulka č. 17: Vývoj příjmů a výdajů Hořice za období 2018 – 2022 v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
1. Daňové příjmy	135 291	144 833	134 465	148 157	173 918
2. Nedaňové příjmy	23 161	22 709	19 671	23 100	23 278
3. Kapitálové příjmy	5 908	6 918	8 013	57 865	657
4. Přijaté dotace	76 320	65 783	88 929	80 606	53 375
Příjmy celkem	240 680	240 243	251 078	309 728	251 228
5. Běžné výdaje	157 624	173 454	183 085	192 009	246 670
6. Kapitálové výdaje	72 527	62 019	54 213	61 474	50 630
Výdaje celkem	230 151	235 473	237 298	253 483	297 300
Saldo příjmů a výdajů	10 529	4 770	13 799	56 245	-46 071
Provozní saldo	40 485	36 656	40 984	39 559	3 287
Bazický index v %	2018	2019	2020	2021	2022
1. Daňové příjmy	100	107	99	110	129
2. Nedaňové příjmy	100	98	85	100	100
3. Kapitálové příjmy	100	117	135	979	11
4. Přijaté dotace	100	86	117	106	70
Příjmy celkem	100	100	104	129	104
5. Běžné výdaje	100	110	116	122	155
6. Kapitálové výdaje	100	85	75	86	70
Výdaje celkem	100	89	103	110	130

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Jak již bylo zmíněno v diplomové práci výše, celé sledované pětileté období 2018 – 2022 provázely mimořádné události (covid-19, válečný konflikt na Ukrajině, inflace), které si vyžádaly mimořádná opatření a s nimi spojené i mimořádné výdaje.

Rok 2018, který byl z pohledu následujících událostí na dlouho rokem „normálním“, lze z ekonomického hlediska hodnotit pozitivně. Především díky pro obec posíleného RUD sdílených daní, inkasovaly Hořice proti roku 2017 na daňových příjmech +13 miliónů Kč. Obec v tomto roce téměř dvojnásobně překročila svůj investiční potenciál 40 miliónů Kč (tj. daňové příjmy + nedaňové příjmy + neinvestiční dotace - běžné výdaje) a na investice použila pěkných 73 miliónů Kč. Samospráva v tomto roce posílila i výdaje běžné, celkem o 20 miliónů Kč (na 158 miliónů Kč). Saldo rozpočtu roku 2018 skončilo v kladných

hodnotách 11 miliónů Kč, přičemž ekonomicky zajímavější údaj provozního salda (rozdíl běžných příjmů a běžných výdajů) ukázal ještě příjemnějších 40 miliónů Kč.

Rok 2019 byl covidovou krizí zasažen až v samotném jeho závěru a výrazně hospodaření územního samosprávného celku neovlivnila. Daňové příjmy obec inkasovala ve výši 144 miliónů Kč, tj. meziroční nárůst o 10 miliónů Kč (+7 %). Samospráva Hořic pokračovala v nastoleném trendu předchozích let a opět navýšila celkové běžné výdaje tentokrát o 15 miliónů, naopak snížila výdaje na investice a opravy o 10 miliónů Kč proti roku předchozímu na 62 miliónů Kč. Celkové příjmy skončily na hodnotě 240 miliónů Kč, výdaje na hodnotě 235 miliónů Kč. Saldo rozpočtu vykázalo kladných 5 miliónů Kč, při poměrně vysokém provozním saldu 37 miliónů Kč.

Roky 2020 a 2021 byly roky výrazně ovlivněné covidovou krizí. Bilancování roků 2020 ukázalo pokles daňových příjmů Hořic o 10 miliónů Kč proti roku 2019. Původně plánovaný 7% růst by pro Hořice znamenal daňové příjmy ve výši 155 miliónů Kč, místo skutečně inkasovaných 144 miliónů Kč. Rok 2021 zaznamenal mírné oživení ekonomiky, růst cen, ale zároveň i růst mezd, což společně s novelizací RUD, opět ve prospěch obcí, mělo pozitivní dopad na příjmovou stránku rozpočtu, kde daňové příjmy dokonce převýšily inkaso roku 2019 (148 miliónů Kč). Samospráva Hořic neodhalila počínající finanční krizi a v dobré víře při příznivých daňových a mimořádných kapitálových příjmech podlehla obrovskému tlaku na mimořádné výdaje v souvislosti s pandemií a opět navýšila běžné výdaje, meziročně plus 10 miliónů Kč, při současném snížení výdajů kapitálových (54 miliónů v roce 2020 a 61 miliónů v roce 2021). Saldo rozpočtu 2020 skončilo na kladných 14 miliónech Kč, provozní saldo plus 41 miliónů Kč. Saldo roku 2021 vykázalo 56 miliónů Kč, provozní saldo pak 40 miliónů Kč. V souvislosti s bilancováním roků 2020 a 2021 je však třeba zmínit, že dopady covidové krize na rozpočet obce nebyly tak zřetelné zejména díky podpoře státu. Kompenzační bonus, který vykrýval propad sdílených daňových příjmů, byl Hořicím poskytnut v částce 11 miliónů Kč v roce 2020 a 2 milióny Kč v roce 2021. Na roky 2020 a 2021 lze celkově pohlížet jako na roky uměle dotované, což ekonomické výsledky zkresluje.

V únoru roku 2022 byla zahájena ruská invaze na Ukrajinu, která přinesla další negativní dopady do ekonomiky v podobě energetické krize a růstu inflace. V této souvislosti došlo ke značnému navýšení provozních výdajů obce, zejména v důsledku zvýšení cen energií. Nově se v rozpočtu obce objevují výdaje na pomoc Ukrajině a jejím obyvatelům, které však byly obci částečně kompenzovány ze státního rozpočtu. Díky

mírnému postcovidovému oživení ekonomiky, ale hlavně díky inflaci, která dosáhla dvouciferných hodnot, obec profitovala na rychlém růstu daní. Daňové příjmy Hořic v roce 2022 dosáhly 174 miliónů Kč a byly o téměř 17 % vyšší než v roce 2021. K výraznému růstu došlo především u DPH (plus 12 miliónů Kč, tj. plus 17 % proti roku 2021). Samospráva i v tomto roce pokračovala v nastaveném trendu růstu běžných výdajů. Absolutní číslo vzrostlo na 247 miliónů Kč, což je meziroční nárůst o 55 miliónů Kč a 28 %. Saldo příjmů a výdajů -46 miliónů Kč, provozní saldo 3 miliónů Kč.

Porovnáním sledovaného období 2018 – 2022 pomocí bazického indexu můžeme potvrdit výše popsání skutečnosti.

Daňové příjmy představují standardně stabilitu příjmové části rozpočtu. Ve sledovaném období ale vlivem nepředvídatelných okolností zaznamenaly poměrně turbulentní vývoj. V roce 2019 vidíme očekávaný 7% nárůst daňových příjmů následovaný propadem v roce 2020 dokonce na 99 % k bazickému roku 2018. Následující dva roky vlivem státních zásahů do ekonomiky a vlivem vysoké inflace daňové příjmy opět rostou. V roce 2021 na 110 % a v roce 2022 dokonce na 129 % k roku 2018.

Nedaňové příjmy nereagují tak silně na vývoj ekonomiky jako příjmy daňové a po celé pětileté období se drží více méně na stejné výši 100 % k bazickému roku 2018 s poklesem na 85 % v roce 2020.

Kapitálové příjmy nemají tak velký význam jako příjmy daňové a nedaňové, pohybují se ve výši kolem 2-6 % z celkových příjmů daného roku. Procentní nárůst k bazickému roku 2018 vidíme v letech 2020 (135 %) a pak především v roce 2021 (979 %), tedy v roce, kdy samospráva prodávala majetek města.

Dotace je významná část finančních prostředků, která doplňuje příjmovou část rozpočtu. V průměru za sledované období tvoří u Hořic cca 28 % příjmů, ale také až 35 % v roce 2020. Procento k bazickému roku 2018 stoupá podle toho, jak velký objem finančních prostředků se podařilo samosprávě získat. Lze konstatovat, že v dotační politice byla samospráva Hořic poměrně úspěšná a získané částky dotací měly více méně stejnou výši. Pokles na 70 % k bazickému roku vidíme až v roce 2022.

U běžných výdajů lze z tabulky vyčíst trend sledovaného období hořické samosprávy, a to meziroční nárůst běžných výdajů až na 155 % k bazickému roku 2018 v roce 2022. Nárůst byl zčásti ovlivněn mimořádnými výdaji na proticovidová opatření v letech 2020 a 2021, v roce 2022 pak mimořádnými výdaji na pomoc Ukrajině a jejím obyvatelům.

Kapitálové výdaje měly ve sledovaném období opačný trend než výdaje běžné. Meziročně vidíme pokles kapitálových výdajů hned v roce 2019 proti bazickému roku na 85 %, další rok další pokles na 75 % až na konečných 70 % v roce 2022. Logický, ale ekonomicky ne zcela správný následek neúměrného nárůstu výdajů běžných.

4.2.1 Rozbor příjmů

Příjmy Hořic byly ve sledovaném období stabilní. Základ tvořily příjmy daňové, které doplnily dotace a příjmy nedaňové. Nejmenší podíl měly pak příjmy kapitálové.

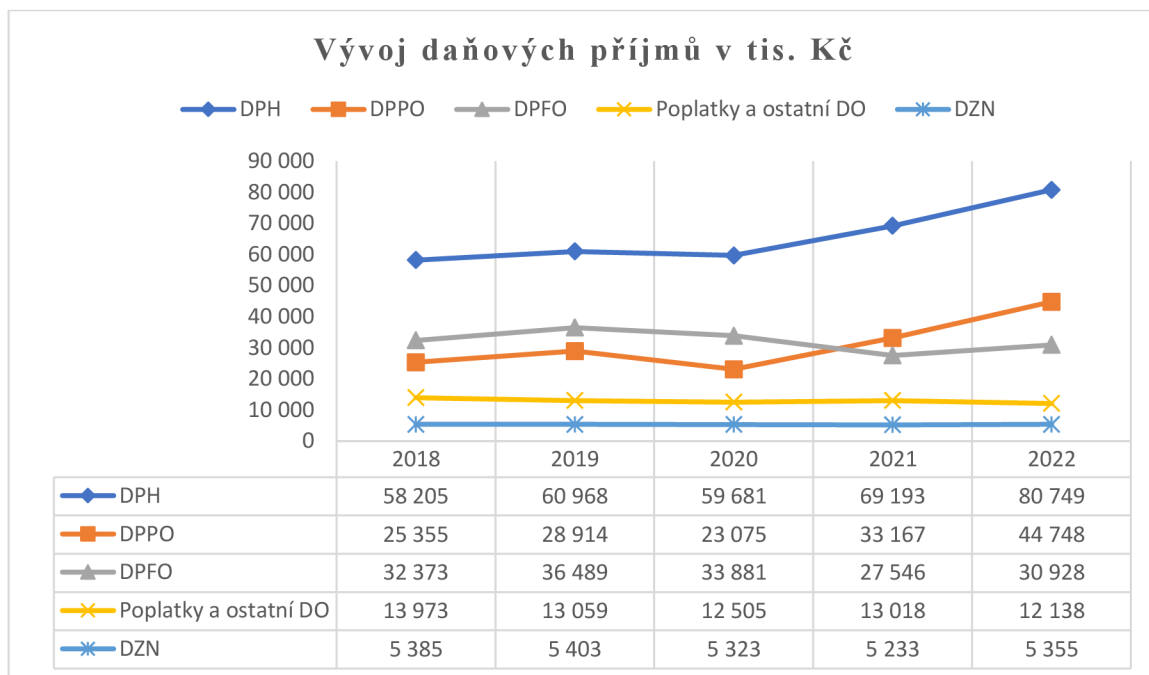
- **Příjmy daňové**

Tabulka č. 18: Vývoj daňových příjmů Hořic v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Daňové příjmy celkem	135 291	144 833	134 465	148 157	173 918
DPFO	32 373	36 489	33 881	27 546	30 928
DPPO	25 355	28 914	23 075	33 167	44 748
DPH	58 205	60 968	59 681	69 193	80 749
Poplatky a ostatní DP	13 973	13 059	12 505	13 018	12 138
Daň z nemovitosti	5 385	5 403	5 323	5 233	5 355
z toho:					
Výlučné daňové příjmy	21 048	20 292	19 155	20 487	26 702
Sdílené daňové příjmy	114 243	124 541	115 310	127 670	147 216
Výlučné daňové příjmy v tis. Kč na obyvatele	2,4	2,4	2,2	2,4	3,2
Sdílené daňové příjmy v tis. Kč na obyvatele	13,2	14,4	13,5	15,1	17,8

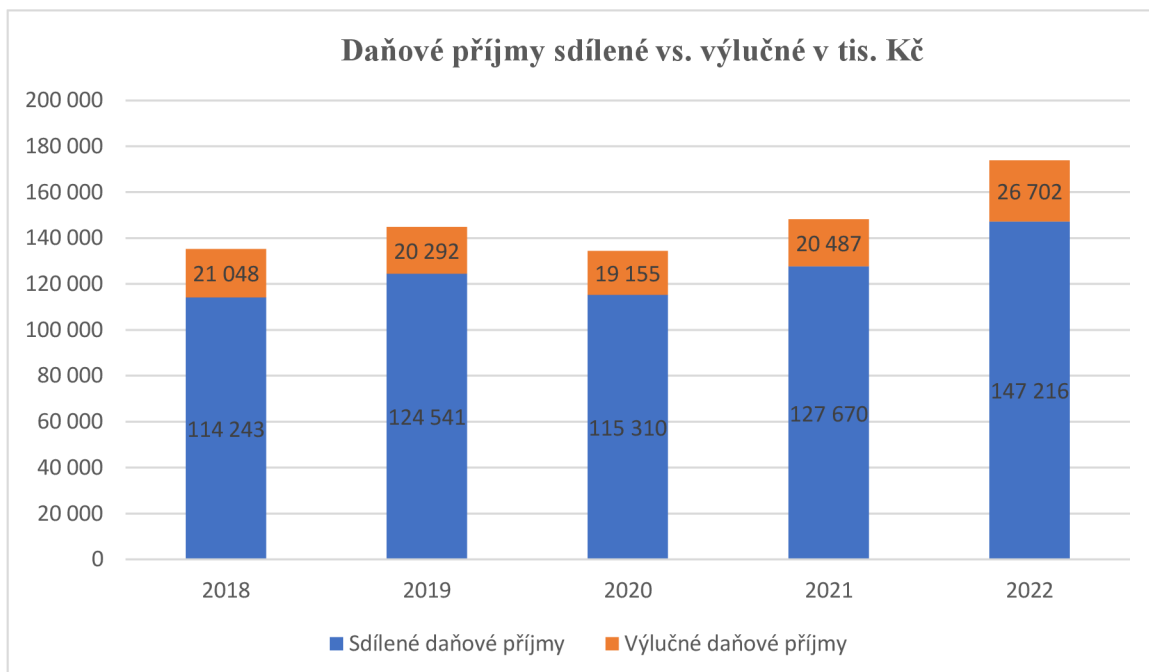
Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Graf č. 10: Vývoj daňových příjmů v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Graf č. 11: Daňové příjmy sdílené vs. výlučné v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Daňové příjmy byly nevýznamnější položkou rozpočtu obce. Za sledované pětileté období inkasovaly Hořice celkem 737 milionů Kč, z toho 630 milionů Kč na daních sdílených a 107 milionů Kč na daních výlučných.

Největší příjmovou položkou sdílených daní byla DPH, u které vidíme vlivem extrémní inflace nepřírozně velký nárůst v letech 2021 a 2022, meziročně plus 16 %. Stejně tak jako u jiných obcí v ČR, lze i u Hořic sledovat zajímavý vývoj u daně z příjmů fyzických osob a daně z příjmů právnických osob, kde vlivem zrušení superhrubé mzdy u zaměstnanců došlo ke snížení celostátního inkasa, což se projevilo tím, že příjmy obce z daně z příjmů fyzických osob byly od roku 2021 nižší, než příjem z daně příjmů právnických osob.

Hořice na rozdíl od Nové Paky nerezignovaly na výběr poplatků za odpady a jejich příjem, stejně tak jako inkaso daně z nemovitosti s upraveným místním koeficientem, příjemně navýšily daňové příjmy obce..

Pro úplnost je třeba dodat, že výpadky v daňových příjmech, zejména v roce 2020, byly obcím nahrazeny prostřednictvím kompenzačního bonusu (11 milionů Kč v roce 2020 a 2 miliony Kč v roce 2021).

Tabulka č. 19: Počet obyvatel a žáků v základních a mateřských školách zřízených obcí Hořice

	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvatel	8 637	8 621	8 533	8 439	8 274
<i>Změna:</i>	+36	-16	-88	-94	-165
Počet žáků	1 176	1 181	1 165	1 183	1 241
Bazický index v %					
Počet obyvatel	100	100	98	97	95
Počet žáků	100	100	99	100	105

Zdroj: Český statistický úřad. Vlastní zpracování.

Tabulka č. 20: Vliv počtu žáků na daňové příjmy Hořic

	2018	2019	2020	2021	2022
Počet žáků	1 176	1 181	1 165	1 183	1 241
Kč na žáka dle RUD	13 564	14 326	13 600	15 368	17 670
Příjem celkem v tisících Kč	15 951	16 919	15 844	18 180	21 928

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Daňové příjmy Hořic, stejně tak jako všech ostatních obcí, závisí na rozpočtovém určení daní. Největší váhu jednotlivých přepočítacích koeficientů RUD má počet obyvatel a dále počet dětí v mateřských školách a žáků v základních školách zřízených obcí.

Počet obyvatel Hořic v Podkrkonoší dlouhodobě klesá. Ještě v roce 2010 měly Hořice 9 074 obyvatel, v roce 2022 už jen 8 274, což je o 800 obyvatel méně. Za pět sledovaných let, tj. od roku 2018 do roku 2022 ubylo v Hořicích 363 obyvatel, což zároveň představuje propad přibližně 5,3 miliónů Kč na sdílených daňových příjmech ročně.

Počet žáků v mateřských a základních školách zřízených obcí Hořice byl ve sledovaném období prakticky stejný, s nárůstem v roce 2022 (meziročně plus 58 žáků). Celé období rostly příjmy na žáka, které zvýšila zejména novela RUD v roce 2018. Hořice v období 2018 – 2022 získaly z RUD dle kritéria počtu žáků 89 miliónů Kč.

Pro úplnost je třeba dodat, že Hořice dostaly dle RUD také malý podíl z výnosu daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti s místem výkonu práce v dané obci. Počet zaměstnanců se v Hořicích prakticky nezměnil, na území města je evidováno cca 3 500 zaměstnanců. Ukazatel má pro obec ale význam spíše sociální než finanční.

- **Příjmy nedaňové**

Nedaňové příjmy Hořic ve sledovaném období 2018 – 2022 dosáhly celkové výše 112 miliónů Kč a tvořily průměrně 15 % z celkových ročních příjmů.

Největším nedaňovým příjmem byly příjmy z komunálních služeb, kam patří především příjmy z pronájmu nebo pachtu pozemků ve vlastnictví města a dále jejich prodej. Dalšími významnými nedaňovými příjmy Hořic ve sledovaném období byly příjmy z bytového a nebytového hospodářství ve vlastnictví obce, následovaly nedaňové příjmy z lesů, jejichž výši zejména v letech 2018 a 2019 ovlivnila nadměrná těžba kůrovcového dřeva. Dále následovaly nedaňové příjmy dopravy, tj. především pronájem autobusového nádraží, příjmy ze zásobování teplem, příjmy z filmové distribuce, kultury, cestovního ruchu a gymnázia, viz. tabulka č. 21.

Tabulka č. 21: Nejvýznamnější nedaňové příjmy Hořic podle jednotlivých § v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Nedaňové příjmy celkem	23 161	22 709	19 671	23 100	23 278
Komunální služby	7 035	8 350	9 805	60 005	2 548
Bytové hospodářství	5 286	5 157	4 627	5 452	4 843
Nebytové hospodářství	4 525	4 314	4 375	4 455	5 095
Podpora produkčních činností - lesy	4 730	4 650	1 680	1 125	977
Silnice a ostatní záležitosti v dopravě	1 462	1 071	1 134	1 455	1 840
Lokální zásobování teplem	1 052	1 052	1 182	1 182	1 316
Filmová tvorba, distribuce, kina	888	832	833	833	833
Muzea, galerie, kultura	581	1 029	1 282	724	526
Cestovní ruch	258	304	323	453	418
Gymnázia	226	240	325	358	410

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

- **Kapitálové příjmy a investiční dotace**

Kapitálové příjmy a investiční dotace můžeme společně nazvat **příjmy mimořádnými**. Nepředstavují stabilní veličinu příjmů, mají spíše jednorázový charakter.

Celkově za sledované období 2018 – 2022 dosáhl objem **kapitálových příjmů** Hořic 79 miliónů Kč. Procento, kterým se kapitálové příjmy podílely na celkových příjmech bylo v jednotlivých sledovaných letech velmi rozdílné. Nejvyšší bylo v roce 2021 (19 %), kdy obec prodávala svůj majetek, konkrétně zasíťované pozemky v lokalitě ulice Šalounova pro výstavbu rodinných domů, nejnižší pak v roce 2022 (0,3 %).

Investiční dotace snižují vlastní finance spojené s pořízením nebo obnovou obecního majetku. Z celkových ročních příjmů Hořic tvořily investiční dotace v jednotlivých letech nejvyšší procento v roce 2018 (14 %), v letech 2019 - 2021 (7 %), v roce 2022 (0,3 %). Celkově za sledované období Hořice získaly 93 miliónů Kč investičních dotací. S ohledem na celkovou částku za sledované období lze konstatovat, že i Hořice byly v získávání investičních dotací poměrně úspěšné. Nejvyšší hodnoty v přepočtu na obyvatele dosáhly v roce 2021 v částce 9 200 Kč na obyvatele Hořic.

Mimořádné příjmy celkem za období 2018 – 2022 Hořice v Podkrkonoší získaly ve výši 172 miliónů Kč.

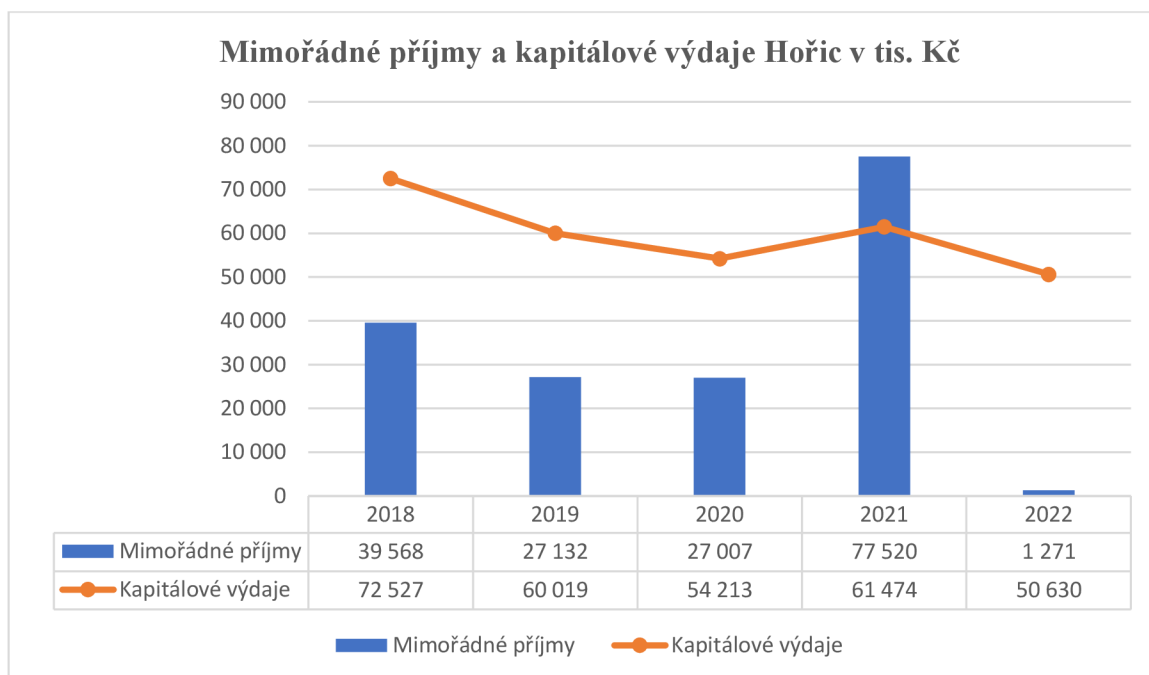
Tabulka č. 22: Mimořádné příjmy Hořic v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Kapitálové příjmy	5 908	6 918	8 013	57 865	657
Investiční přijaté dotace	33 660	20 214	18 994	19 655	614
<i>*Investiční dotace v přepočtu na obyvatele</i>	4,581	3,147	3,165	9,185	0,153
Celkem mimořádné příjmy	39 568	27 132	27 007	77 520	1 271

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

K mimořádným příjmům (kapitálovým a investičním dotacím) souvztažně náleží kapitálové výdaje, tj. výdaje do modernizace a rozšíření infrastruktury obce.

Graf č. 12: Mimořádné příjmy a kapitálové výdaje Hořic v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

- **Neinvestiční dotace**

Neinvestiční dotace na rozdíl od dotací investičních (mimořádných příjmů) tvoří zpravidla stálou součást příjmové části rozpočtu. Obci se poskytují ze státního rozpočtu na základě souhrnného dotačního vztahu, jsou stanoveny zákonem nebo jsou svojí povahou mandatorní nebo pravidelně se opakující (dotace na výkon státní správy, dotace na výkon sociální práce, dotace na sociálně právní ochranu dětí apod.)

Celkově za sledované období 2018 – 2022 dosáhl objem neinvestičních dotací v Hořicích 269 miliónů Kč, přičemž největší objem neinvestičních dotačních prostředků tvořila dotace na státní správu v celkové částce 98 miliónů Kč. Následovaly dotace na sociálně právní ochranu dětí 8,8 miliónů Kč, dotace na výkon sociální práce 4,4 miliónů Kč a dotace na zmírnění kůrovcové kalamity 3,4 miliónů Kč.

Procento, kterým se neinvestiční dotace podílely na celkových ročních příjmech Hořic, se pohybovalo kolem 19 %. Nárůst na vysokých 28 % (69 935 miliónů Kč) v roce 2020 byl způsoben jednak kompenzačním bonusem (11 miliónů Kč), kterým stát v tomto roce vykrýval pokles daňových příjmů způsobený covidovou krizí, dále pak Hořice v tomto covidovém roce obdržely neinvestiční dotace od Ministerstva zdravotnictví na speciální ohodnocení zaměstnanců v sociálních službách (11 miliónů Kč) a dotaci od Národního fondu (5 miliónů Kč). Stejně tak jako jiné obce v ČR obdržely Hořice v tomto roce neinvestičních dotací na sčítání lidí a dotaci na volby.

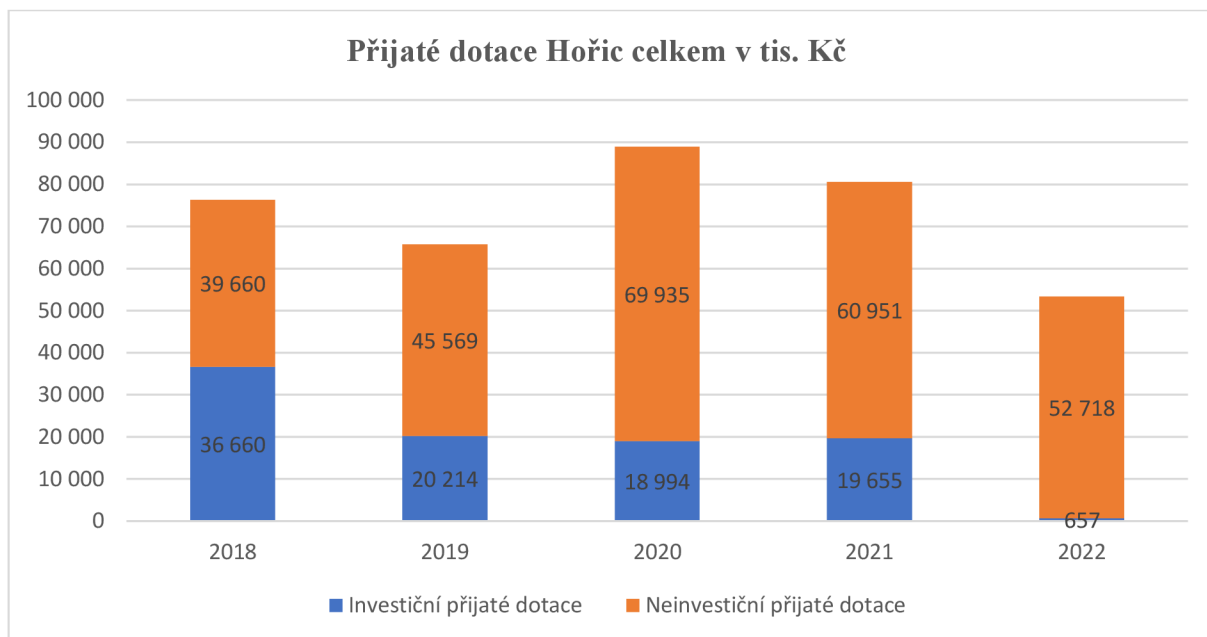
Pro úplnost je třeba dodat, že neinvestiční dotace nepředstavují zisk obce, ale na straně výdajů k nim vždy náleží výdaje ať už poskytovatel dotace požaduje vyúčtování či nikoliv.

Tabulka č. 23: Přijaté dotace celkem v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Investiční přijaté dotace	36 660	20 214	18 994	19 655	657
Neinvestiční přijaté dotace	39 660	45 569	69 935	60 951	52 718
<i>v tom:</i>					
<i>*dotace na státní správu</i>	16 762	19 942	20 219	20 751	20 410
<i>*dotace na SPOD</i>	1 432	1 581	1 914	1 998	1 869
<i>*dotace na zmírnění kůrovcové kalamity</i>	0	1 762	1 413	264	0
<i>*dotace na sociální práce</i>	1 093	906	764	865	760
Přijaté dotace celkem	76 320	65 783	88 929	80 606	53 375

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Graf č. 13: Přijaté dotace Hořic celkem v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

4.2.2 Rozbor výdajů

- **Běžné výdaje**

Nejvýznamnější běžné položky, které zatěžují výdajovou část rozpočtu obce jsou náklady na energie, vodu, palivo, služby a ostatní nákupy. V podstatě každá činnost města se dotkne běžných výdajů. Zásadní vliv na velikost běžných výdajů má počet zaměstnanců obce, velikost majetku a objem poskytovaných služeb.

Tabulka č. 24: Nejvýznamnější běžné výdaje Hořic v letech 2018-2022

	Celkem v období 2018-2022	Podíl na celkových běžných výdajích 2018-22
Místní správa	221 879	23 %
Sociální péče	110 889	12 %
Předškolní a školní vzdělávání	66 879	7 %
Kultura	59 204	6 %
Odpady	58 677	6 %
Sport	57 264	6 %
Komunální služby a územní rozvoj	52 498	5 %
Bytové a nebytové hospodářství	40 555	4 %
Pozemní komunikace	36 484	4 %
Veřejná zeleň	30 111	3 %

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

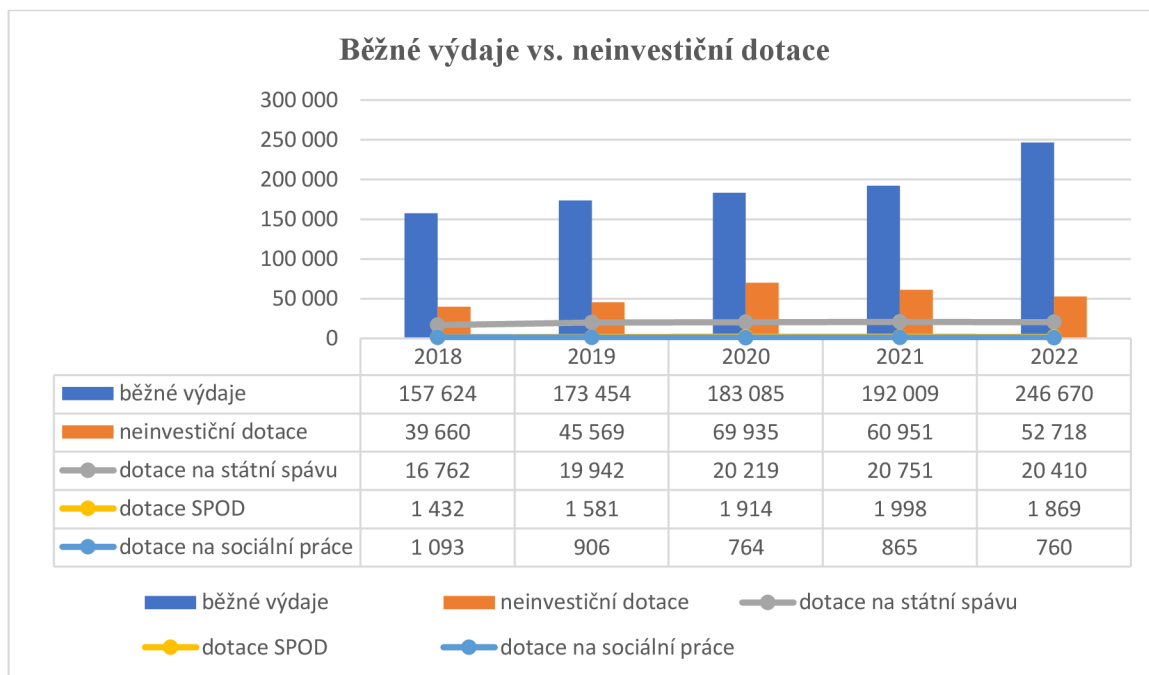
Jak je vidět z tabulky č. 8 běžným výdajům v Hořicích ve sledovaném období 2018 – 2022 dominovaly výdaje na **místní správu** s 222 milióny Kč a 23% podílem na celkových běžných výdajích pětiletého období. Druhé místo obsadily běžné výdaje na **sociální péči**, kam patří běžné výdaje na domovy pro osoby se zdravotním postižením a zvláštním režimem, výdaje na denní stacionáře, sociální poradenství, sociální rehabilitace, ranou péči apod. Na třetím místě se umístilo **předškolní a školní vzdělávání**, kam řadíme běžné výdaje na mateřské a základní školy zřízené obcí Hořice.

Následuje **kultura**, která zahrnuje hlavně příspěvky obce na divadelní a muzejní činnost, dále **nakládání s odpady**, tedy sběr a svoz komunálního odpadu a **sport**, kam patří podpora sportovních oddílů, sportovních hal a sportovišť atd.

To, jak samospráva obce přistupuje k řízení provozních výdajů, následně ovlivňuje celkovou finanční kondici obce. V této souvislosti můžeme říct, že samospráva Hořic podlehla obrovskému tlaku na zvýšení běžných výdajů (covid-19, válečný konflikt, inflace) a během sledovaného období tak vidíme nárůst ze 158 miliónů Kč běžných výdajů v roce 2018 na 247 miliónů Kč v roce 2022 (viz. tabulka č. 17, ze 100 % na 155 %). Uvedené potvrzuje i tabulka č. 24, kde běžným výdajům sledovaného období dominují výdaje na místní správu, což jsou běžné výdaje samotného obecního úřadu.

Pro celkový přehled je třeba dodat, že běžné výdaje obce jsou částečně kryty neinvestičními dotacemi v rámci souhrnného dotačního vztahu. Za Hořice se jedná především o dotaci na státní správu, dotaci na sociálně právní ochranu dětí (SPOD) a dotaci na sociální práce, viz. tabulka č. 23. Je z ní patrné, že tyto dávky meziročně rostly.

Graf č. 14: Běžné výdaje vs. neinvestiční dotace

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

- **Kapitálové výdaje a majetek**

Kapitálovými výdaji obec financuje investice. Pořizuje tedy majetek nový nebo zhodnocuje majetek již pořízený. Do kapitálových výdajů může obec zapojit také investiční transfery, případně investiční úvěry a půjčky.

Tabulka č. 25: Nejvýznamnější kapitálové výdaje Hořic v letech 2018-2022

	Celkem za období 2018 - 2022	Podíl na celkových kapitálových výdajích 2018-22
Pozemní komunikace	90 934	30 %
Kultura	51 276	17 %
Sport	42 370	14 %
Komunální služby a územní rozvoj	30 509	10 %
Předškolní a školní vzdělávání	21 647	7 %
Bytové hospodářství	20 546	7 %
Veřejná doprava	14 783	5 %
Odpady	7 069	2 %
Voda v krajině	6 538	2 %
Veřejná zeleň	4 583	2 %

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Kapitálovým výdajům Hořic ve sledovaném období dominovaly výdaje na **pozemní komunikace** s vysokým 30% podílem. Sem patří díky netypickému architektonickému řešení nová dominanta Hořic, lávka Libonice, dále ulice Macharova, stezka Hrachovec-Chodovice a další. Druhé místo obsadila **kultura** se 17% podílem a to především unikátním projektem Cesta kamene, která kromě modernizace expozičních prostor muzea zahrnovala výstavbu turistických tras spojující přírodní památky s tematikou kamene na české a polské straně. Na třetí místo se dostal **sport** s 14% podílem. Sem můžeme zařadit například vybudování zázemí na fotbalovém stadionu v Hořicích a hřiště u MŠ a ZŠ Na Daliborce.

Následují **komunální služby** s modernizací budov ve vlastnictví města Hořice. Ve sledovaném časovém úseku zde především modernizace budovy Naše Ulita. Dále **vzdělávání** se stavebními úpravami ZŠ Komenského (zateplení, sanace, tepelné čerpadlo), dále **bytové hospodářství** s investicemi do bytového fondu Hořic, **veřejná doprava** s modernizací autobusového nádraží, **odpady, voda v krajině a veřejná zeleň**.

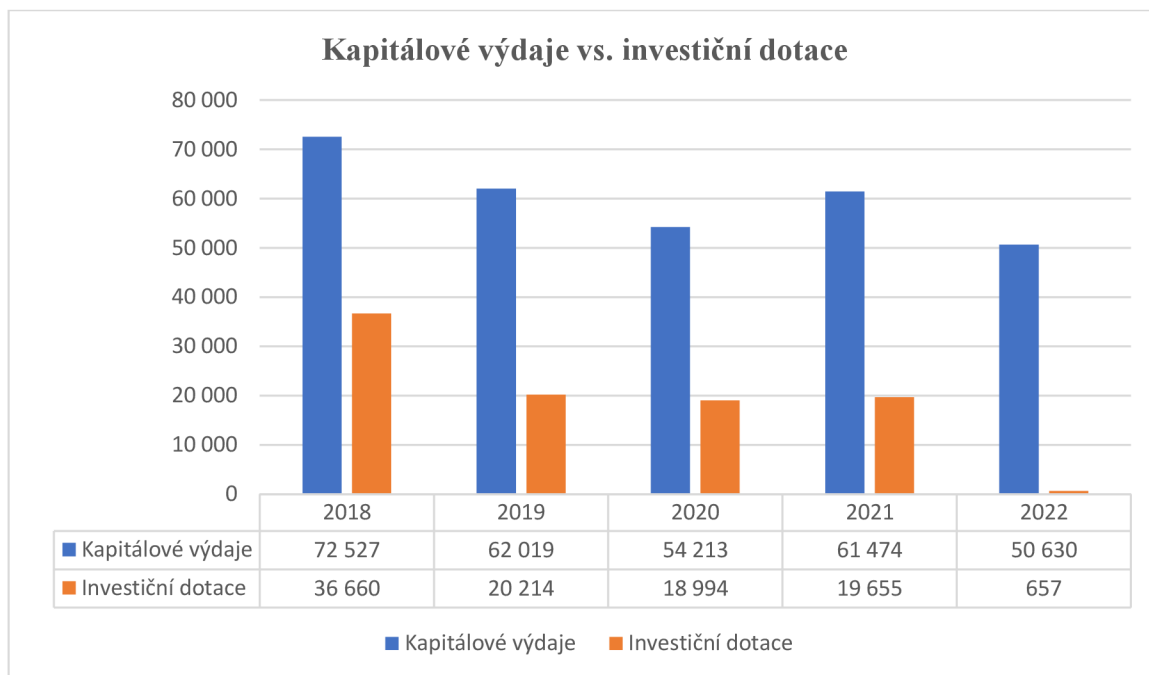
Kapitálové výdaje jsou pochopitelně částečně financované z kapitálových dotací, které snižují použití vlastních zdrojů obce.

Tabulka č. 26: Nejvýznamnější stavební akce Hořic ve sledovaném období 2018-2022 z hlediska vynaložených finančních prostředků v tis. Kč

Rekonstrukce fotbalového hřiště a zázemí	31 978
Rekonstrukce Městského muzea	29 361
Rekonstrukce ulic Čechova a Kollárova	20 937
Infrastruktura Šalounova ulice	17 925
Rekonstrukce ulice Otakarova	16 522
Hala na autobusovém nádraží	15 231
Rekonstrukce ulice Betlém	12 265
Lávka Libonice	9 685
Výměna veřejného osvětlení	7 098
Rekonstrukce ulice Malátova	4 777

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

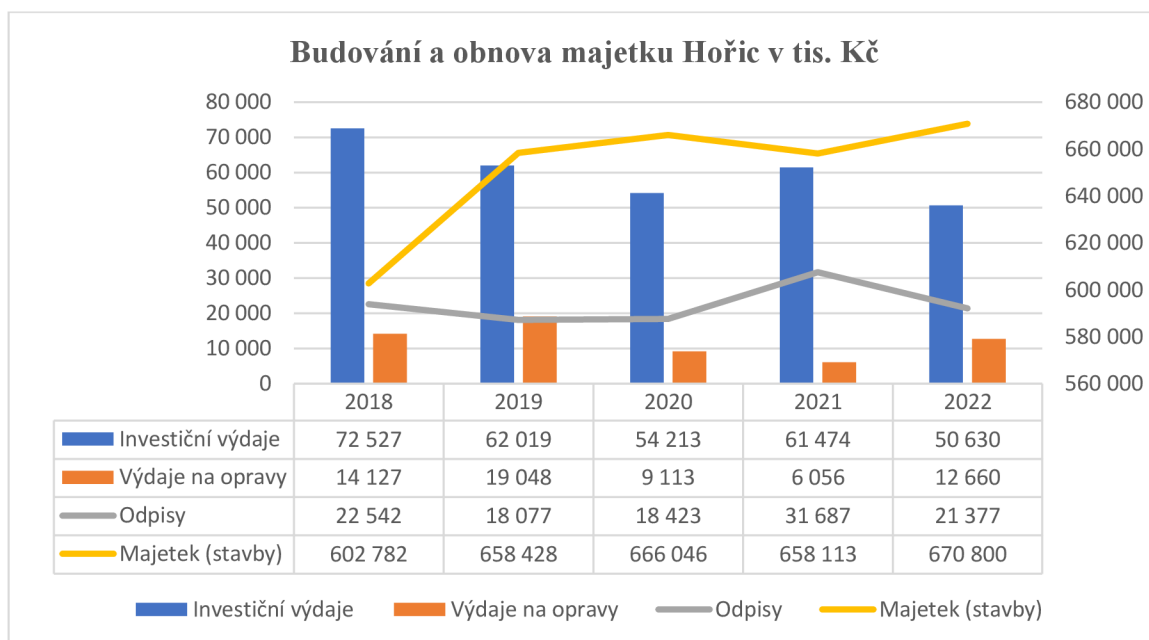
Graf č. 15: Kapitálové výdaje vs. investiční dotace

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Prostřednictvím kapitálových výdajů, obec modernizuje a rozšiřuje svůj **majetek**, s kterým hospodář. Z účetnictví Hořic vyplývá, že se její majetek (stavby) za sledované období rozrostl téměř o 70 milionů Kč.

Graf č. 16: Budování a obnova majetku Hořic v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Během sledovaného období 2018 – 2022 vložily Hořice do svého majetku celkem 362 miliónů Kč (z toho 300 investicemi a 62 miliónů Kč opravami). Na pouhou reprodukci majetku by za stejné období, dle účetních výkazů, bývala stačila asi 1/3, konkrétně 112 miliónů Kč.

Lze konstatovat, že samospráva Hořic zvolila zodpovědný přístup ke stávajícímu majetku obce, o který pečuje prostřednictvím oprav, zároveň je schopná zajistit dostatek finančních prostředků (vlastních i dotačních) na jeho rozšíření.

4.2.3 Saldo rozpočtu

Saldo rozpočtu vyjadřuje prostý rozdíl mezi příjmy a výdaji daného rozpočtového roku. Během sledovaného období v letech 2018 – 2021, vykazovalo saldo rozpočtu kladné hodnoty různých výšek (od 5 miliónů Kč v roce 2019 do 56 miliónů Kč v roce 2021). V roce 2022 kleslo saldo rozpočtu Hořic do záporných hodnot (-46 miliónů Kč). Deficity jsou však přirozenou součástí rozpočtu obce v obdobích zvýšených výdajů na investice, opravy apod. a říkají pouze to, že daný rok měly Hořice více výdajů než příjmů. Přebytky roků předchozích deficit vyrovnávají.

Ve sledovaném období bylo hospodaření Hořic vyrovnané a rozpočtově správné. Na příjmech Hořice inkasovaly celkem 1 293 miliónů Kč, vydaly 1 254 miliónů Kč s průměrným kladným saldem rozpočtu ve výši 8 miliónů Kč.

Ekonomicky mnohem zajímavějším údajem než saldo rozpočtu, je rozhodně provozní saldo, jehož hodnoty Hořic z roku 2022 vybízejí k obezřetnosti, viz bod 4.2.5. finanční analýza.

4.2.4 Finanční analýza

- **Monitor hospodaření (SIMU)**

Stát si prostřednictvím Ministerstva financí každoročně vyhodnocuje hospodaření obcí pomocí soustavy informativních a monitorujících ukazatelů s cílem získat souhrnné výsledky o stavu jejich hospodaření, a především s cílem včas zachytit obce s vyšší mírou rizika hospodaření.

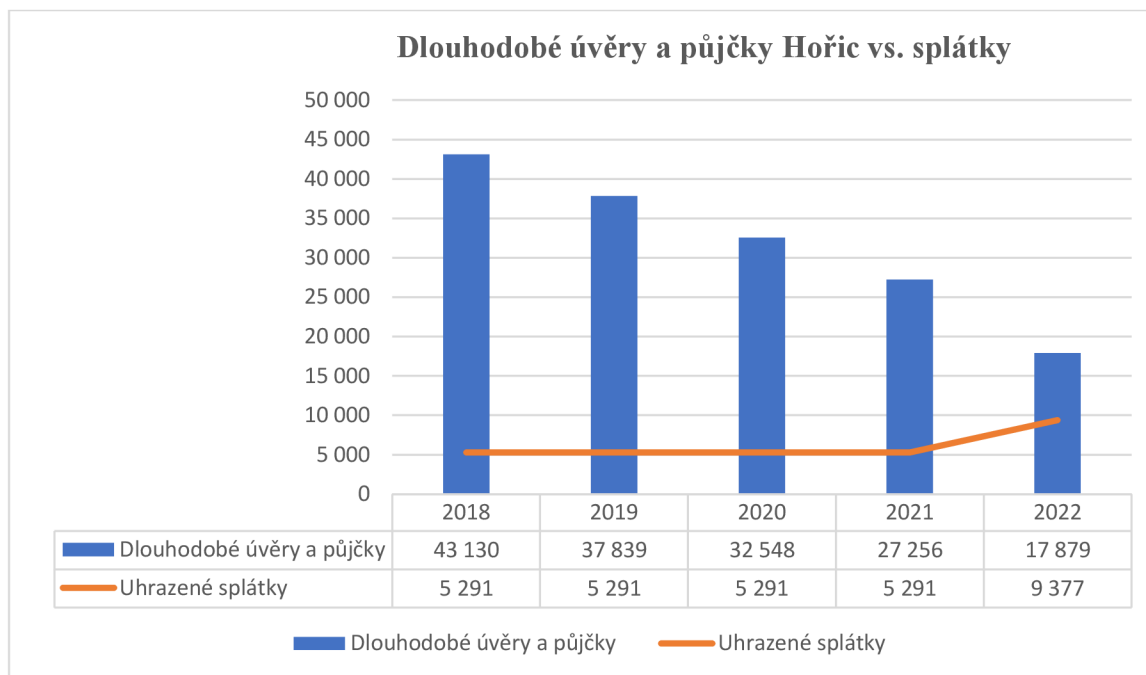
Tabulka č. 27: Informativní a monitorující ukazatele (SIMU) Hořic

<u>Informativní ukazatele</u>	2018	2019	2020	2021	2022	hodn.
Počet obyvatel	8 637	8 621	8 533	8 439	8 274	
Příjem celkem	240 680	240 243	251 078	309 728	251 228	tis. Kč
Úroky	387	410	285	239	417	tis. Kč
Uhrazené splátky dluhů a půjčených prostředků	5 291	5 291	5 291	5 291	9 377	tis. Kč
Dluhová služba celkem	5 678	5 701	5 576	5 530	9 794	tis. Kč
Ukazatel dluh. služby	2,36	2,37	2,22	1,79	3,90	%
Průměr příjmů za poslední 4 roky	191 327	208 358	229 614	260 433	263 070	tis. Kč
Zadluženost	43 130	37 839	32 548	27 256	17 879	tis. Kč
Aktiva celkem	1 301	1 354	1 400	1 455	1 498	mil. Kč
Cizí zdroje	71 422	74 461	56 113	65 032	46 193	tis. Kč
Oběžná aktiva	79 831	83 182	71 427	126 209	119 886	tis. Kč
Krátkodobé závazky	24 093	30 430	23 366	37 599	28 032	tis. Kč
Stav na bankovních účtech	51 341	50 318	58 807	109 751	97 398	tis. Kč
Stav na bankovních účtech zřízených PO	36 786	42 222	48 554	59 607	72 371	tis. Kč
Zadluženost zřízených PO	0	0	2 680	0	0	tis. Kč
<u>Monitorující ukazatele</u>						
Pravidlo rozpočtové odpovědnosti	22,54	18,16	14,17	10,47	6,80	%
Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům	5,49	5,50	4,01	4,47	5,94	%
Celková likvidita	3,31	2,73	3,06	3,36	3,09	

Zdroj: Monitor Ministerstva financí. Vlastní zpracování.

Žádný z **monitorujících ukazatelů** nebyl obcí Hořice ve sledovaném období překročen. **Pravidlo rozpočtové odpovědnosti**, které vyjadřuje podíl dluhu obce a průměru příjmů za poslední 4 roky se stanoveným maximem 60 %, ukazuje velmi pěkné snižování celkové zadluženosti Hořic (z 22,54 % v roce 2018 na 6,80 % v roce 2022). Meziročně vidíme pochopitelně i pokles celkového dluhu ze 43 miliónů v roce 2018 na 18 miliónů v roce 2022. V posledním sledovaném roce 2022 proběhlo navíc mimořádnou splátkou doplacení celého úvěru z roku 2016 na koupi nemovitosti Riegrova čp.1. Hořicím tedy zůstává pouze jeden úvěr u ČS, a.s. z roku 2010 v zůstatku 18 miliónů Kč.

Graf č. 17: Dlouhodobé úvěry a půjčky Hořic vs. splátky

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

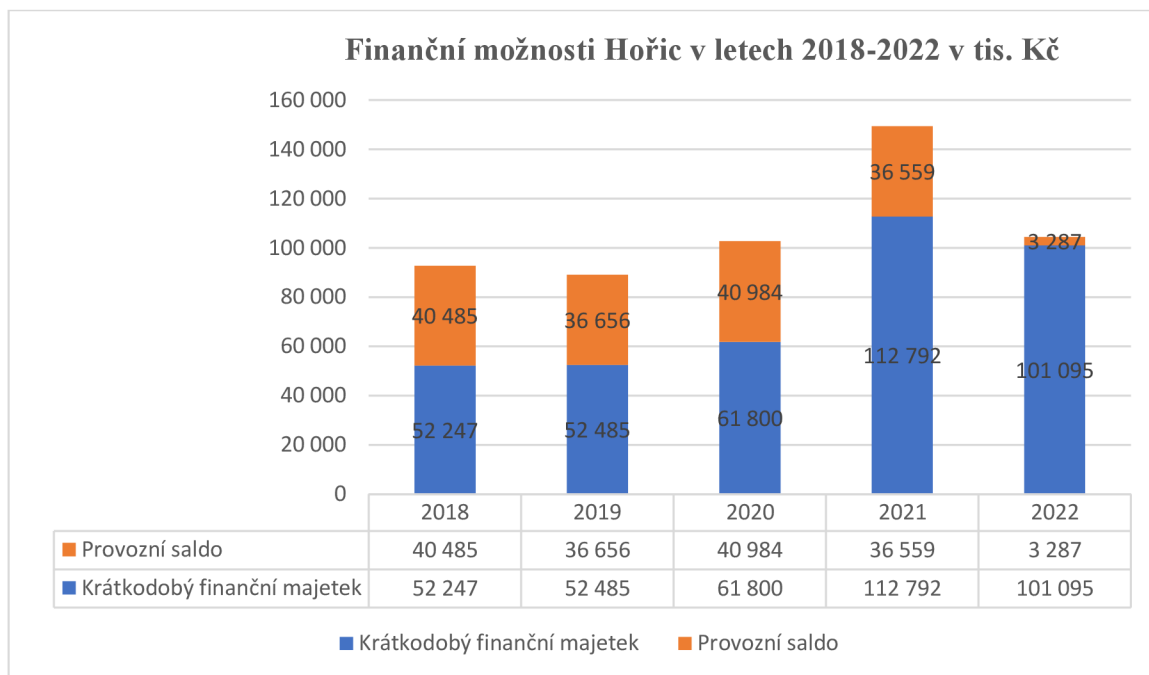
Hořice mají dva úvěry, oba poskytnuté ČS, a.s. a to z roku 2010 na projekt Hořice město bez bariér (9 miliónů Kč) a úvěr z roku 2016 na koupi nemovitosti Riegrova ulice čp. 1 (48 miliónů Kč), přičemž prvně jmenovaný úvěr byl v roce 2022 mimořádnou splátkou zcela doplacen. S ohledem na monitorující ukazatel rozpočtové odpovědnosti je **strop její bezpečné zadluženosti cca 155 miliónů Kč.**

Celková (běžná) likvidita jako podíl oběžných aktiv a krátkodobých závazků vystihuje schopnost obce dostát svým krátkodobým závazkům z likvidních zdrojů. Hodnota ukazatele by neměla být menší než 1. Z tabulky č. 27 vidíme, že se hodnoty sledované obce v celém období pohybovaly kolem 3 a to znamená, že Hořice byly likvidní a schopné dostát svým krátkodobým závazkům.

Přepočteno novým přísnějším ukazatelem z roku 2022, ukazatelem **okamžité likvidity**, který zachycuje schopnost obce hradit své krátkodobé závazky s využitím finančního majetku, dostaneme hodnotu 2,55. I tato hodnota ukazuje na poměrně vysokou likviditu obce Hořice.

Krátkodobý finanční majetek Hořic (tj. zůstatky běžných účtů), o který se nový ukazatel okamžité likvidity opírá, zobrazuje graf. č. 18 Finanční možnosti Hořic v letech 2018 – 2022.

Graf č. 18: Finanční možnosti Hořic v letech 2018 - 2022 v tis. Kč

Zdroj: Městský úřad Hořice - Závěrečný účet. Vlastní zpracování.

Samospráva Hořic měla ve sledovaném období poměrně solidní finanční možnosti a mohla tak rozhodovat o vysokých objemech vlastních financí.

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům vyjadřuje, jak obec využívá k financování svého majetku cizí zdroje. Ukazatel by neměl překročit hodnotu 25 %. Hořice ve sledovaném období měly průměrně 5,08 % s maximem v roce 2022 5,94 %. Od roku 2022 se cizí zdroje pro potřeby ukazatele budou nově zahrnovat očištěné o transfery (investiční dotace).

Další ukazatele SIMU, které jsou využívány k získání uceleného obrazu hospodaření obce, jsou pouze **informativní**, nemají žádné doporučené hodnoty, přesto mají vysokou vypovídací schopnost o finančním zdraví sledované obce.

Provozní saldo je rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji, který říká, kolik finančních prostředků samosprávě zůstane po uhrazení běžných výdajů k volnému použití. Na rozdíl od záporného salda rozpočtu, kde deficit daného roku vykryjí úspory předchozích let, záporné provozní saldo znamená, že samosprávě nezbyvají finance ani na pokrytí běžných výdajů. Je to z hlediska monitoringu hospodaření obce mnohem důležitější údaj než saldo rozpočtu.

Tabulka č. 28: Vývoj provozního salda a dalších informativ. ukazatelů SIMU v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Běžní příjmy včetně neinvestičních dotací	198 109	213 110	224 069	231 568	249 957
Běžné výdaje	157 624	173 454	183 085	192 009	246 670
Uhrazené splátky dlouhodobých půjček	5 291	5 291	5 291	5 291	9 377
Provozní saldo (SIMU)	40 485	36 656	40 984	39 559	3 287
Provozní saldo po uhrazení splátek úvěrů (SIMU)	35 194	31 365	35 693	34 168	-6 090
Podíl provozního salda k běžným příjmům (SIMU)	20 %	15 %	18 %	17 %	1 %
Provozní saldo na obyvatele (SIMU)	4,7	4,3	4,8	4,7	0,4

Zdroj: Monitor Ministerstva financí. Vlastní zpracování.

Z hodnot v tabulce č. 28 vidíme, že samospráva Hořic měla v prvních 4 letech sledovaného období k dispozici průměrně slušných 40 milionů Kč provozního salda, které i po uhrazení splátek dluhů poskytlo samosprávě dostatečný objem finančních prostředků, které mohla libovolně nasměrovat do investic, oprav, na splátky dluhů apod. V roce 2022 ale hospodaření Hořic narazilo na své limity. Provozní saldo tohoto roku se přiblížilo nule, po uhrazení splátek dluhů (byť s mimořádnou splátkou) se dostalo dokonce do záporných hodnot, což s ohledem na budoucí vývoj znamená pro samosprávu Hořic zvýšenou obezřetnost finančního plánování, neboť monitoring roku 2022 poukázal na to, že samosprávě nezbyvají finance na pokrytí běžných výdajů.

Průměrná výše provozního salda (po uhrazení splátek dluhů) v pětiletém období dosáhla hodnoty 26 milionů Kč. Samospráva Hořic měla tedy k dispozici průměrně 12 % z běžných příjmů k volnému použití, ostatní byly mandatorní výdaje obce

Dluhová služba

Kromě rozpočtové odpovědnosti sleduje stát, co se zadluženosti obcí týká, i další ukazatele, ze kterých lze vyčíst například přepočtenou výši dluhu obce na jednoho obyvatele, schopnost obce pokrýt dluhové náklady příjmy nebo provozním přebytkem atd., viz tabulka č. 29.

Tabulka č. 29: Vývoj dluhové služby a dalších informativních ukazatelů SIMU

	2018	2019	2020	2021	2022
Dluhová služba celkem (SIMU) v tis. Kč	5 678	5 701	5 576	5 530	9 794
Ukazatel dluhové služby (SIMU)	2,36 %	2,37 %	2,22 %	1,79 %	3,90 %
Krytí dluhové služby (SIMU)	7,13	6,43	7,35	7,12	0,34
Dluh celkem (SIMU)	43 130	37 839	32 548	27 256	17 879
Dluh na obyvatele (SIMU) tis. Kč	4,99	4,4	3,8	3,2	2,1
Krytí dluhu (SIMU)	0,94	0,97	1,25	1,45	0,18

Zdroj: Monitor Ministerstva financí. Vlastní zpracování.

Hořice si ve sledovaném období 2018 – 2022 neotevřely žádný nový úvěrový účet, proto z tabulky vidíme **dluhovou službu** (roční splátka jistiny a úroků) prakticky ve stejné výši. Rozdíl v částkách je dán úroky se smluvně proměnlivou sazbou. Výjimkou je pak rok 2022 kdy dluhovou službu zvedla mimořádná splátka, resp. jednorázové doplacení celého úvěru z roku 2016.

Z tabulky je zřejmé velmi pěkné meziroční snižování **dluhu celkem**. Ze 48 miliónů v roce 2018 na 18 miliónů v roce 2022 a následně i přes klesající počet obyvatel také snížení **dluhu na obyvatele** Hořic z 5 tisíc Kč v roce 2018 na 2 tisíce Kč v roce 2022.

Míra krytí vyjadřuje, kolikrát bychom použili rozpočtové příjmy/provozní saldo k umoření dluhové služby/celkového dluhu. Ukazatele **krytí dluhové služby i dluhu celkem** hodnotí Hořice jako schopné dostát svým závazkům vůči bance, a to jak celkovými příjmy (v průměru 5,6 krát), tak prostřednictvím vygenerovaného provozního přebytku (v průměr 0,96 krát).

- **Přezkum hospodaření**

V rámci přezkumu hospodaření je auditor povinen provést vyhodnocení tří níže uvedených ukazatelů, které mají jiné vypovídací schopnosti než ukazatele SIMU. Vztahují se k majetku a závazkům a pohledávkám obce.

Tabulka č. 30: Podíl pohledávek a závazků na rozpočtu obce a podíl zastaveného majetku na celkovém majetku obce Hořice v tis. Kč

	2018	2019	2020	2021	2022
Podíl pohledávek na rozpočtu					
A					
Vymezení pohledávek	6 842	4 787	5 195	6 379	4 926
B					
Vymezení rozpočtových příjmů	240 680	240 343	251 078	309 728	251 228
A/B*100%					
Výpočet	2,84 %	1,99 %	2,07 %	2,06 %	1,96 %
Podíl závazků na rozpočtu					
C					
Vymezení závazků	16 153	13 512	20 137	15 790	20 770
B					
Vymezení rozpočtových příjmů	240 680	240 343	251 078	309 728	251 228
C/B*100%					
Výpočet	6,71 %	5,62 %	8,02 %	5,10 %	8,27 %
Podíl zastaveného majetku na celkovém majetku					
D					
Vymezení zastaveného majetku	52 642	26 694	26 694	26 694	26 694
E					
Vymezení majetku pro výpočet ukazatele	1 213 476	1 263 188	1 320 456	1 320 722	1 371 465
D/E*100%					
Výpočet	4 34 %	2,11 %	2,02 %	2,02 %	1,95 %

Zdroj: Městský úřad Hořice - Přezkum hospodaření. Vlastní zpracování.

Pro stanovisko auditora „s výhradou“ by Hořice musely vykázat ve všech třech ukazatelích nevyhovující hodnoty.

Podíl pohledávek na rozpočtu činil za sledované období průměrně 2,18 %.

Podíl závazků za stejné období činil průměrně 6,74 %.

Zastavený majetek ve sledovaném období měla obec Hořice ve výši 53, resp.27 miliónů Kč ze zástavních smluv k poskytnutým dotacím, a to z roku 1995 ve prospěch Okresního úřadu Jičín a z roku 2016 ve prospěch Ministerstva pro místní rozvoj ČR.

5 Výsledky a diskuse

5.1 Shrnutí hospodaření obce Nová Paka

Nová Paka vynikala především v růstu investic. Samospráva poslala za sledovaných 5 let na investice skvělých 445 miliónů Kč. Velkým bonusem byla mimořádná úspěšnost při získávání investičních dotací, která následně šetřila vlastní finanční prostředky. Samospráva tak mohla rozhodovat o velkých objemech volných finančních prostředků. Společně s provozní střídmostí, nízkými dluhy a celkově kvalitním a obezřetným finančním řízením se obec skvěle vypořádala s mnohými úskalími za sledovaných let.

Na druhou stranu si nelze nevsimnout, že Nové Pace dlouhodobě ubývají obyvatelé. Jenom za pět sledovaných let, tj. od roku 2018 do roku 2022, ubylo v Nové Pace 271 obyvatel, což zároveň představuje propad cca 4,5 miliónů Kč na sdílených daňových příjmech ročně. Protože Nová Paka zároveň rezignovala na výběr poplatků za odpady, znamená to další propad příjmové stránky rozpočtu o cca 20 miliónů Kč za sledované pětileté období, při současném nárůstu výdajů za odpady (viz. tabulka č.8). O další finanční prostředky se obec připravila neuplatněním místního koeficientu daně z nemovitosti.

5.2 Shrnutí hospodaření obce Hořice v Podkrkonoší

Hořice, obdobně jako Nová Paka, velmi dobře pečovaly o svůj majetek. Samospráva poslala za sledovaných 5 let na investice pěkných 362 miliónů Kč. Bonusem byly získané investiční dotace v celkové částce 96 miliónů Kč, které následně ušetřily vlastní finanční prostředky. Kromě dotací samospráva Hořic navyšovala vlastní zdroje úpravou místního koeficientu daně z nemovitosti, a dále vybíráním místních poplatků, zejména pak poplatků za sběr, svoz a třídění komunálního odpadu. Úspěšnou dotační politikou společně s nízkými dluhy a vysokým krátkodobým finančním majetkem tak samospráva mohla rozhodovat o značných objemech volných finančních prostředků.

I obec Hořic se musela vypořádat s úskalími sledovaných let (covid-19, válečný konflikt, inflace). Zde musíme konstatovat, že hořická samospráva mimořádnému tlaku na navýšení výdajů podlehla. Zejména pak poslední sledovaný rok 2022 poukázal na nerozvážený růst běžných výdajů, kdy záporné provozní saldo po uhrazení splátek odhalilo, že samospráva nemá finanční prostředky ani na pokrytí běžných výdajů.

K rizikům i do budoucích let patří také dlouhodobý úbytek obyvatel, který jen za pět sledovaných let činil minus 363 obyvatel Hořic.

6 Závěr

Rozpočtové hospodaření bylo u obou obcí vyrovnané a rozpočtově správné. Hořice dosáhly kladného salda rozpočtu celkem čtyřikrát po sobě jdoucích letech 2018-2021. Záporným saldem, kdy výdaje daného roku převýšily příjmy, skončil pouze rok 2022. Nová Paka po celé sledované období kladné a záporné saldo rozpočtu pravidelně střídala, přičemž kladným saldem rozpočtu skončilo hospodaření let 2019 a 2021. Deficity rozpočtového hospodaření však znamenají pouze to, že daný rok měla obec vyšší výdaje než příjmy, které pokryla přebytky let předchozích.

Proto je z ekonomického hlediska mnohem zajímavější než saldo, jako rozdíl mezi celkovými příjmy a celkovými výdaji to, jaký obec měla v daném roce rozdíl mezi běžnými příjmy a běžnými výdaji, tzv. **provozní saldo**. Obě obce během sledovaného období dosáhly vždy kladného provozního salda, nicméně z účetních výstupů lze vyčíst naprosto rozdílný přístup obou samospráv k provoznímu hospodaření. Nová Paka šlápla na pomyslnou brzdu už v roce 2019 a přes obrovský tlak na navýšení běžných výdajů během velmi nepříznivých let 2020 a 2021 držela běžné výdaje „na uzdě“. Nárůst k bazickému roku 2018 byl až v roce 2022 na 127 % (177 miliónů Kč). Průměrná výše provozního salda po uhrazení splátek dluhů během pěti sledovaných let byla 56 miliónů Kč. Samospráva Nové Paky měla tedy k dispozici průměrně velmi dobrých 27 % z běžných příjmů k volnému použití. Obec Hořice tlaku na navýšení běžných výdajů podlehla. Nárůst k bazickému roku 2018 byl v roce 2022 až 155 % (247 miliónů Kč). Průměrná výše provozního salda Hořic po uhrazení splátek dluhů byla ale slušných 26 miliónů Kč, které samospráva Hořic mohla nasměrovat do investic, oprav apod. Hořice měly k dispozici průměrně 12 % běžných příjmů k volnému použití. V roce 2022 ale hospodaření Hořic narazilo na své limity. Provozní saldo tohoto roku se po uhrazení splátek dluhů dostalo dokonce do záporných hodnot, což s ohledem na budoucí vývoj znamená pro samosprávu Hořic zvýšenou obezřetnost finančního plánování, neboť tento údaj roku 2022 ukazuje na to, že samosprávě nezůstávají finance na pokrytí běžných výdajů.

Na rozdíl od běžných výdajů, které jsou z velké části mandatorní – platy, energie, voda atd., jsou **kapitálové výdaje** plně v rukou samosprávy. Nová Paka během sledovaného období přímo excelovala v získávání investičních dotací, jejichž výše dosáhla přes 130 miliónů Kč. Celkem do majetku obce novopacká samospráva vložila investicemi a opravami 494 miliónů Kč. Ani Hořice nezůstaly v získávání investičních dotací pozadu. Jejich celková

výše za sledované pětileté období dosáhla 96 miliónů Kč, při celkových investicích a opravách majetku obce ve výši 362 miliónů Kč. Lze tedy konstatovat, že obě obce se staraly o svůj majetek velmi dobře, zároveň byly schopné zajistit dostatek finančních prostředků na jeho rozšíření.

Kromě kapitálových výdajů, jejichž výši může samospráva ovlivnit pomocí získaných investičních dotací, to jsou **příjmy obce**, resp. část příjmů, které může samospráva také ovlivnit (příjmy z pronájmů, místní poplatky atd.). Zde vychází srovnání obou obcí jednoznačně ve prospěch Hořic, protože samospráva Nové Paky úplně rezignovala na výběr místních poplatků, stejně tak jako na úpravu místního koeficientu daně z nemovitosti. Tím si nejen snížila rozpočtové příjmy, ale zároveň každoročně zbytečně doplácela na rozvoj infrastruktury a financování nového majetku a služeb města, kam je určen výnos daně z nemovitosti, stejně tak zbytečně doplácela na odpadové hospodářství. V konkrétních číslech pak za sledované období byl příjem z daně z nemovitosti v Nové Pace 24 miliónů Kč, z místních poplatků 28 miliónů Kč, na rozdíl od Hořic, kde příjem z daně z nemovitosti dosáhl 27 miliónů Kč, u místních poplatků pak dokonce 65 miliónů Kč.

Obě obce lze pochválit za nízkou **zadluženost**. Ukazatel dluhové služby Hořic v maximu 3,90 %. Během sledovaného období vidíme navíc velmi pěkné snižování celkového dluhu obce z 43 miliónů Kč v roce 2018 na 18 miliónů Kč v roce 2022. Nová Paka měla maximum ukazatele dluhové služby během sledovaného období 1,24 %. Celková výše dluhu zůstala po celé sledované období na stejné výši 32 miliónů Kč, při smluvně naplánovaném jednorázovém umoření dluhu v roce 2026 prodejem najatého majetku (Čistírny odpadních vod).

Obě obce během celého sledovaného období také úspěšně prošly všemi **ukazateli SIMU**, které si vyhodnocuje stát, stejně tak jako ukazateli vztahujícími se k majetku, závazkům a pohledávkám, které vyhodnocuje v rámci přezkumu hospodaření auditor. Jako drobný mínus lze u Hořic zmínit zastavený majetek ve výši 27 miliónů Kč, Nová Paka zastavený majetek nemá.

Závěrem lze konstatovat, že i když byl přístup obou samospráv k hospodaření dané obce v některých jednotlivostech odlišný, lze hospodaření jak Nové Paky, tak Hořic v Podkrkonoší hodnotit jako zodpovědné a rozpočtově správné. Obě samosprávy pečovaly o svěřený majetek, zároveň zajistily dostatek finančních prostředků na jeho modernizaci a rozšíření. Obě samosprávy měly velmi dobře nastavenou dotační politiku. U obou samospráv je do budoucích let prostor pro zlepšení.

Ta novopacká by měla především opustit „lívivou“ politiku vůči občanům obce a reálně nastavit rozpočtové příjmy. To znamená zavést výběr místních poplatků, zejména poplatku za svoz, třídění a likvidaci komunálního odpadu, stejně tak jako uplatnit místní koeficient daně z nemovitosti, kterou stát svěřil obcím na jejich rozvoj.

Hořická samospráva by se měla naopak zaměřit na výdajovou stránku rozpočtu a převzít zodpovědnost za realitu a finančním možnostem obce odpovídající výši provozních výdajů. Tlak na jejich extrémní navýšení totiž zůstane rizikem i v následujících letech, neboť zadlužený stát se bude na úkor obcí i nadále zříkat svých povinností (např. financování sociálních agend) i měnit daně.

Obě samosprávy by se mohly pokusit zlepšit časové plánování velkých investičních akcí. Čekání na dotace a odsouvání investic do dalších let je nejen prodražuje, ale krátkodobá aktiva (Nová Paka měla celé sledované období přes 100 milionů Kč), zejména při dvouciferné inflaci, značně znehodnocuje. Obě samosprávy by se měly pokusit zastavit dlouhodobý trend úbytku obyvatel, který jim snižuje daňové příjmy. Je třeba vytipovat další lokality s možností zasíťování a následné výstavby rodinných nebo bytových domů. Zároveň vytvářet podmínky pro vznik nových pracovních míst a podporu podnikání.

7 Seznam použitých zdrojů

Městský úřad Nová Paka

Městský úřad Nová Paka – Finanční odbor

Městský úřad Hořice

Městský úřad Hořice - Finanční odbor

Literatura:

- [] Achát: měsíčník pro občany města Nová Paka. Nová Paka: Město Nová Paka, 1991-. Vychází měsíčně.
- [] BRŮNA, Miroslav. *Veřejná správa: se zaměřením na obce a kraje*. 2. vyd. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2006. ISBN 80-86976-09-2
- [] DITTRICHOVÁ, Jaroslava; PTATSCHEKOVÁ Jitka; JINDRA Vojtěch. *Základy financí*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus 2010. ISBN 978-80-7435-074-0
- [] KALA, Tomáš. *Management malé obce. Finanční aspekty řízení malých obcí*. Tomáš Kala, Jaroslava Dittrichová. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus 2007. ISBN 978-80-7041-969-4
- [] LAJTKEPOVÁ, Eva. *Veřejné finance*. 2. vyd. Brno: AKADEMICKÉ NAKLADATELSTVÍ CERM, s.r.o., 2009. ISBN 978-80-7204-618-8
- [] PAŘÍZKOVÁ, Ivana. *Finance územní samosprávy*. 1.vyd. Brno: Masarykova universita, 2008. ISBN 978-80-210-4511-8
- [] PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-80-7357-614-1
- [] PEKOVÁ, Jitka. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management Press, 2004. ISBN 80-726-1086-4.
- [] PEKOVÁ, Jitka. *Hospodaření obcí a rozpočet*. Praha: Codex Bohemia, 1997. ISBN 80-859-6334-5.

- [] PETEROVÁ, Helena. *Finanční hospodaření územních samosprávných celků a jeho přezkum*. 1. vyd. Praha: Institut pro místní správu Praha, 2005., ISBN ??
- [] PROVAZNÍKOVÁ, Romana a Olga SEDLÁČKOVÁ. *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe. 2., aktualiz. a rozš. vyd.* Praha: Grada, 2009. Finance (Grada). ISBN 978-80-247-2789-9.
- [] STIGLITZ, J E. *Economics of the public sector*. New York ; London: W. W. Norton, 2000. ISBN 978-0-393-96651-0.

Legislativa:

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla)

Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům (zákon o rozpočtovém určení daní)

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů

Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích

Zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích

Nářízení vlády č. 37/2003 Sb., o odměnách za výkon funkce členům zastupitelstev

Internet

Český statistický úřad [online]. [cit. 2023-10-04]. Veřejná databáze - vlastní výběr. Dostupné z WWW: <<https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#>>.

Geopark Český ráj [online]. [cit. 2023-09-12]. Co je to Geopark. Dostupné z WWW: <<http://www.geopark-ceskyraj.cz/?D=4>>.

DVS.cz [online]. [cit. 2024-01-12]. Deník veřejné správy. Dostupné z WWW: <<https://denik.obce.cz/>>.

Město Hořice - město kamenné krásy [online]. [cit. 2023-09-15]. Oficiální stránky města. Dostupné z WWW: <<https://www.horice.org/>>

Město Nová Paka [online]. [cit. 2023-09-08]. Oficiální stránky města. Dostupné z WWW: <<http://www.munovapaka.cz/>>.

Městské muzeum Nová Paka [online]. [cit. 2023-09-10]. Největší zkamenělý strom. Dostupné z WWW: <<http://www.muzeum.cz/cz/nejvetsi-zkamenely-strom/>>.

Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2024-01-21]. Oficiální stránky MFČR. Dostupné z WWW: <<https://www.mfcr.cz/>>.

Ministerstvo financí ČR [online]. cit. 2024-01-22]. Veřejné rozpočty. Dostupné z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ver_rozpocety.html>.

Ministerstvo financí ČR [online]. [cit. 2024-01-25]. Hospodaření územních rozpočtů. Dostupné z WWW: <<https://www.mfcr.cz/cs/rozpocetova-politika/uzemni-rozpocety/hospodareni-uzemnich-rozpocetu>>.

MONITOR [online]. [cit. 2024-01-25]. Kompletní přehled veřejných financí. Dostupné z WWW: <<https://monitor.statnipokladna.cz/>>.

Sportovci pro Novou Paku [online]. [cit. 2024-02-04]. Kdo jsou Sportovci pro Novou Paku. Dostupné z WWW: <<http://www.sportovci-paka.cz/index.php?cat=18>>.

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Schéma veřejné zprávy	14
Obrázek č. 2: Lafferova křivka	18
Obrázek č. 3: Současný model kombinovaného fiskálního federalismu v ČR	21
Obrázek č. 4: Rozpočtová soustava ČR	26
Obrázek č. 5: Rozpočtový proces obce	30

Obrázek č. 6: Mapa města Hořice v Podkrkonoší	65
---	----

8.2 Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Schéma běžného rozpočtu	33
Tabulka č. 2: Schéma kapitálového rozpočtu	34
Tabulka č. 3: Vývoj příjmů a výdajů Nové Paky za období 2018 – 2022 v tis. Kč	42
Tabulka č. 4: Vývoj daňových příjmů Nové Paky v tis. Kč	46
Tabulka č. 5: Počet obyvatel a žáků v základních a mateřských školách zřízených obcí Nová Paka	48
Tabulka č. 6: Vliv počtu žáků na daňové příjmy Nové Paky	48
Tabulka č. 7: Nejvýznamnější nedaň. příjmy Nové Paky podle jednotlivých § v tis. Kč ...	49
Tabulka č. 8: Mimořádné příjmy Nové Paky v tis. Kč	50
Tabulka č. 9: Přijaté dotace celkem v tis. Kč	52
Tabulka č. 10: Nejvýznamnější běžné výdaje Nové Paky v letech 2018-2022	53
Tabulka č. 11: Nejvýznamnější kapitálové výdaje Nové Paky v letech 2018-2022.....	55
Tabulka č. 12: Nejvýznamnější stavební akce Nové Paky ve sledovaném období 2018-2022 z hlediska vynaložených finančních prostředků v tis. Kč.....	55
Tabulka č. 13: Informativní a monitorující ukazatele (SIMU) Nové Paky	58
Tabulka č. 14: Vývoj provozního salda a dalších informat. ukazatelů SIMU v tis. Kč.	61
Tabulka č. 15: Vývoj dluhové služby a dalších informativních ukazatelů SIMU	62
Tabulka č. 16: Podíl pohledávek a závazků na rozpočtu obce a podíl zastaveného majetku na celkovém majetku obce Nová Paka v tis. Kč	63
Tabulka č. 17: Vývoj příjmů a výdajů Hořice za období 2018 – 2022 v tis. Kč	65
Tabulka č. 18: Vývoj daňových příjmů Hořic v tis. Kč	68
Tabulka č. 19: Počet obyvatel a žáků v základních a mateřských školách zřízených obcí Hořice	70
Tabulka č. 20: Vliv počtu žáků na daňové příjmy Hořic	70
Tabulka č. 21: Nejvýznamnější nedaňové příjmy Hořic podle jednotlivých § v tis. Kč	72
Tabulka č. 22: Mimořádné příjmy Hořic v tis. Kč	73
Tabulka č. 23: Přijaté dotace celkem v tis. Kč	74
Tabulka č. 24: Nejvýznamnější běžné výdaje Hořic v letech 2018-2022	75
Tabulka č. 25: Nejvýznamnější kapitálové výdaje Hořic v letech 2018-2022	77
Tabulka č. 26: Nejvýznamnější stavební akce Hořic ve sledovaném období 2018-2022 z hlediska vynaložených finančních prostředků v tis. Kč	78

Tabulka č. 27: Informativní a monitorující ukazatele (SIMU) Hořic	81
Tabulka č. 28: Vývoj provozního salda a dalších informat. ukazatelů SIMU v tis. Kč	84
Tabulka č. 29: Vývoj dluhové služby a dalších informativních ukazatelů SIMU	85
Tabulka č. 30: Podíl pohledávek a závazků na rozpočtu obce a podíl zastaveného majetku na celkovém majetku obce Hořice v tis. Kč	86

8.3 Seznam grafů

Graf č. 1: Vývoj daňový příjmů v tis. Kč	46
Graf č. 2: Daňové příjmy sdílené vs. výlučné v tis. Kč	47
Graf č. 3: Mimořádné příjmy a kapitálové výdaje Nové Paky v tis. Kč	51
Graf č. 4: Přijaté dotace Nové Paky celkem v tis. Kč	52
Graf č. 5: Běžné výdaje vs. neinvestiční dotace	54
Graf č. 6: Kapitálové výdaje vs. investiční dotace	56
Graf č. 7: Budování a obnova majetku Nové Paky v tis. Kč	56
Graf č. 8: Dlouhodobé úvěry a půjčky Nové Paky vs. splátky	59
Graf č. 9: Finanční možnosti Nové Paky v letech 2018 - 2022 v tis. Kč	60
Graf č. 10: Vývoj daňových příjmů v tis. Kč	69
Graf č. 11: Daňové příjmy sdílené vs. výlučné v tis. Kč	69
Graf č. 12: Mimořádné příjmy a kapitálové výdaje Hořic v tis. Kč	73
Graf č. 13: Přijaté dotace Hořic celkem v tis. Kč	75
Graf č. 14: Běžné výdaje vs. neinvestiční dotace	77
Graf č. 15: Kapitálové výdaje vs. investiční dotace	79
Graf č. 16: Budování a obnova majetku Hořic v tis. Kč	79
Graf č. 17: Dlouhodobé úvěry a půjčky Hořic vs. splátky	82
Graf č. 18: Finanční možnosti Hořic v letech 2018 - 2022 v tis. Kč	83